

**YKSINHUOLTAJUUS VERKKOKESKUSTELUSSA
- KORPUSTUTKIMUS DISKURSSEISTA JA ASENTEISTA**

Elisa Kuvaja
Maisterintutkielma
Suomen kieli
Kieli- ja viestintätieteiden
laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2024

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä Elisa Kuvaja	
Työn nimi Yksinhuoltajuus verkkokeskustelussa – korpustutkimus diskursseista ja asenteista	
Oppiaine Suomen kieli	Työn laji Maisterintutkielma
Aika Kevät 2024	Sivumäärä 60 + liite
<p>Tiivistelmä</p> <p>Maisterintutkielmassani tarkastelen yksinhuoltajuutta verkkokeskustelussa. Vuonna 2020 yhden vanhemman perheitä on ollut noin 24 prosenttia kaikista lapsiperheistä. Vaikka yksinhuoltajuus on nykyisin aiempaa hyväksyttävämpää, siihen liittyy edelleen ennakkoluuloja. Tutkielma tarkastelee sitä, miten yksinhuoltajuudesta keskustellaan Suomi24-keskustelupalstalla vuosina 2001–2020. Tutkimuskysymykset ovat: 1. Millaisia diskursseja yksinhuoltajuuteen liitetään verkkokeskustelussa? 2. Millaisia asenteita yksinhuoltajuuteen kohdistuu verkkokeskustelussa?</p> <p>Teoriataustana toimivat fraseologia, diskurssintutkimus ja perhetutkimus. Lähestyn aihetta korpusavusteisen diskurssintutkimuksen keinoin. Suomi24-korpuksesta kerättyyn 38 233 esiintymän osakorpukseen on tehty kollokaatioanalyysi, jossa käytetään MI-testiä. Tuloksena saaduista kollokaateista 200 merkitsevintä kollokaattia on sijoitettu merkitysryhmiin, jotka toimivat pohjana diskurssianalyysille. Samalla aineistosta on analysoitu mahdollisia diskurssiprosodioita, jotka pohjustavat asenteiden tarkastelua. Aineistosta muodostuu 13 merkitysryhmää ja yksi ryhmä, johon kuuluvat merkitysryhmien ulkopuolelle jääneet kollokaatit.</p> <p>Havaitsen aineistosta kolme keskeisintä diskurssia, joille olen antanut nimet <i>Välttämätön yksinhuoltajuus</i>, <i>Haastava yksinhuoltajuus</i> sekä <i>Leimaava yksinhuoltajuus</i>. Diskurssit esittävät yksinhuoltajuuden haastavana ja rankkana asiana, johon päädytään useimmiten pakon edessä. Yksinhuoltajuus on myös usein leimaavaa. Aineiston valossa yksinhuoltajuuteen kohdistuu pääosin kielteisiä asenteita.</p>	
Asiasanat Yksinhuoltajuus, diskurssintutkimus, korpustutkimus, fraseologia	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

TAULUKOT

TAULUKKO 1 Merkitysryhmät prosentuaalisessa suuruusjärjestyksessä.....	20
TAULUKKO 2 Merkitysryhmä Määrittely	21
TAULUKKO 3 Merkitysryhmä Yksinhuoltajaksi tuleminen	22
TAULUKKO 4 Merkitysryhmä Huoltajuus ja perhe	23
TAULUKKO 5 Merkitysryhmä Parisuhde.....	25
TAULUKKO 6 Merkitysryhmä Toimeentulo ja työ.....	26
TAULUKKO 7 Merkitysryhmä Ominaisuudet ja tunteet.....	28
TAULUKKO 8 Merkitysryhmä Suhtautuminen	30
TAULUKKO 9 Merkitysryhmä Aika.....	31
TAULUKKO 10 Merkitysryhmä Määrä ja lisääntyminen	33
TAULUKKO 11 Merkitysryhmä Ikä.....	34
TAULUKKO 12 Merkitysryhmä Ihmiset ja ihmisryhmät	35
TAULUKKO 13 Merkitysryhmä Fokusoiminen ja rinnastaminen	36
TAULUKKO 14 Merkitysryhmä Keskusteleminen.....	37
TAULUKKO 15 Ryhmä Muut.....	38

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TEORIATAUSTA.....	3
2.1	Fraseologia.....	3
2.1.1	Kollokaatio	4
2.1.2	Semanttinen preferenssi ja diskurssiprosodia.....	5
2.2	Diskurssintutkimus.....	7
2.3	Perhetutkimus	10
2.3.1	Perhe käsitteenä	11
2.3.2	Yksinhuoltajuus	12
3	AINEISTO JA MENETELMÄT	14
3.1	Korpuslingvistiikka	14
3.2	Suomi24-korpus ja aineistonkeruu	15
3.3	Korpusavusteinen diskurssintutkimus	17
3.3.1	Kollokaatioanalyysi	17
3.3.2	Diskurssianalyysi.....	19
4	ANALYYSI	20
4.1	Merkitysryhmät.....	20
4.2	Diskurssit.....	38
4.2.1	Välttämätön yksinhuoltajuus.....	39
4.2.2	Haastava yksinhuoltajuus.....	42
4.2.3	Leimaava yksinhuoltajuus	44
4.3	Asenteet	47
5	PÄÄTÄNTÖ	50
	LÄHTEET.....	55

LIITTEET

Liite 1: 200 merkitsevintä kollokaattia

1 JOHDANTO

Maisterintutkielmassani tarkastelen yksinhuoltajuuteen liittyviä keskustelutapoja ja asenteita verkkokeskustelussa. Yksinhuoltaja on perheen ainoa huoltaja, joka vastaa yksin lapsen kasvattamisesta ja lapseen liittyvästä päätöksenteosta (KS s.v. *yksinhuoltaja*; Minilex, 2023). Yksinhuoltajan katsotaan olevan myös lapsen lähivanhempi, sillä hän asuu lapsen kanssa toisin kuin elatusvelvollinen etävanhempi (Kela, 2024b). Toisaalta myös yhteishuoltajana toimiva, lapsen kanssa asuva lähivanhempi on oikeutettu lapsilisän yksinhuoltajakorotukseen (Kela, 2024c). Yksinhuoltajan ja lapsen tai lapsien muodostamaa perhettä kutsutaan yhden vanhemman perheeksi (Suomen virallinen tilasto (SVT), 2023).

Suomessa yksinhuoltajuus alkaa useimmiten avio- tai avoliiton päättymisestä (Haataja, 2009, s. 46). Muita syitä ovat puolison menehtyminen, lapsen suunnitteleman syntymä tai itsellinen vanhemmuus, eli lapsen suunniteltu hankkiminen ilman toista huoltajaa (Uusivirta, 2021; Haataja, 2009, s. 46). Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry suosittaa yksinhuoltajuutta vanhemmille, joilla on toistuvia kiistoja lapseen liittyvästä päätöksenteosta tai joiden suhteessa on historiaa väkivallasta tai addiktioista. Myös toisen vanhemman asuminen kaukana lapsesta voi olla syy yksinhuoltajuuteen päättymiseen. (YVPL, 2024.) Yksinhuoltajaksi tullaan siis moninaisista syistä.

Perhe on yksi yhteiskunnallisen keskustelun kestoteemoista. Etenkin yhteiskunnallisina murroskausina perhettä koskeva keskustelu kiihtyy, ja keskusteluun liittyy huolestuneisuutta. Perhe-elämää koskeviin muutoksiin suhtaudutaan toisinaan tulkitsemalla ne osoitukseksi perhettä uhkaavasta tuhosta ja moraalisisesta rappiosta. (Forsberg, 2003, s. 9.) Perhe onkin mielenkiintoinen tutkimusalue, sillä se on samanaikaisesti yhteinen, poliittinen asia ja toisaalta yksityinen, kodin piiriin asettuva asia (ks. Yesilova, 2009, s. 30; Forsberg, 2003, s. 11). Yesilova (2009, s. 23) esittää ydinperheen olevan käsite, joka esitetään arvovapaana ja luonnollisena konseptina, mutta joka on samanaikaisesti moraalisesti erittäin latautunut. Osaa perheistä kutsutaankin pelkäämään perheiksi ja toiset saavat jonkin etuliitteen (Lempert & DeVault, 2008, s. 8). Tässä tutkimuksessa sopiva etuliite perheelle olisi esimerkiksi *yksinhuoltaja*- tai aiemmin mainittu *yhden vanhemman*. Lempert ja DeVault (2008, s. 8) huomauttavat, että etuliitteet erottavat perheet toisistaan ja osoittavat etuliitteettömän perheen olevan juuri

hallitsevampi perhemuoto, joka nähdään normaalina ja tavallisena – juuri ydinperheideaalin mukaisena. Sen sijaan etuliitteen saavat muut perheet usein stigmatisoidaan ja leimataan poikkeuksellisiksi (mts. 8). Yksinhuoltajaperhe asettuu tämän tulokinnan mukaan poikkeamaksi ydinperheestä (ks. krok, 2009, s. 94). Mayn (2001, s. 42) mukaan ydinperhe nähdään silti ideaalina, vaikka myös muiden perhemuotojen hyväksyttävyyden on kasvanut.

Vuonna 2020 yhden vanhemman lapsiperheitä Suomessa on ollut 129 625, joista äidin ja lasten muodostamia perheitä on ollut 110 917. Jäljelle jäävät 18 708 perhettä ovat olleet isän ja lasten muodostamia. Äidin ja lasten muodostamia lapsiperheitä on ollut siis huomattavasti enemmän kuin isän ja lasten muodostamia lapsiperheitä. (Suomen virallinen tilasto (SVT), 2023.) Yksinhuoltajuus on siis melko sukupuolittunutta, vaikka sana *yksinhuoltaja* itsessään ei ota kantaa sukupuoleen (ks. Kuronen, 2003, s. 108). Kaikkiaan lapsiperheitä on ollut 556 052, eli yhden vanhemman perheitä on ollut noin 24 prosenttia kaikista lapsiperheistä. (Suomen virallinen tilasto (SVT), 2023.)

Mediassa yksinhuoltajaperheitä on toisinaan kuvattu ongelmallisempina kuin kahden vanhemman lapsiperheitä (Forssén, Haataja & Hakovirta, 2009, s. 11). Lisäksi yksinhuoltajiin kohdistuu edelleen ennakkoluuloja, vaikka asenteet ovat muuttuneet myönteisemmiksi 2000-lvulla (Hakovirta, Salin & Haataja, 2016, s. 281). Tutkielmani tavoite on selvittää, millaisena yksinhuoltajuus nähdään Suomi24-keskustelupalstalla vuosina 2001–2020 ja millaisia diskursseja ja asenteita siihen liitetään. Lähestyn aihetta korpusavusteisen diskurssintutkimuksen keinoin. Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millaisia diskursseja yksinhuoltajuuteen liitetään verkkokeskustelussa?
2. Millaisia asenteita yksinhuoltajuuteen kohdistetaan verkkokeskustelussa?

Yksinhuoltajuuteen liittyvää tutkimusta on tehty muun muassa yksinhuoltajaisien kokemuksista (Emmers-Sommer, Rhea & Tripplet, 2003), yksinhuoltajaäitien representaatioista suurimmissa ruotsalaisissa lehdissä vuosina 2010–2019 (Bergnehr & Henriksson, 2023) ja diskursseista, jotka liittyvät omasta tahdostaan yksinhuoltajaäideiksi ryhtyneihin sekä mediassa (Rickwood, 2021) että heidän itsensä antamissaan haastatteluissa (Mackenzie, 2021). Suomalaisissa opinnäytteissä on tutkittu yksinhuoltajadiskursseja Helsingin Sanomissa vuosina 1993–1994 ja 2015–2017 (Sivula, 2018) sekä itsenäistä äitiyttä valintana (Hyppänen, 2002). Lisäksi yksinhuoltajuutta sivutaan erovanhemmuutta verkkokeskustelussa käsittelevässä pro gradu -tutkielmassa (Rahikainen, 2018). Maisterintutkielmani täydentää tutkimuskenttää, sillä se keskittyy ainoastaan yksinhuoltajuuden diskursseihin verkkokeskustelussa (vrt. Rahikainen, 2018). Lisäksi aihetta ei ole vielä aiemmin tarkasteltu hyödyntämällä korpuslingvistiikkaa, joka mahdollistaa suurten tekstimassojen käsittelyn diskurssintutkimuksen pohjana (ks. Partington, Alison & Duguid, 2013, s. 5).

2 TEORIATAUSTA

2.1 Fraseologia

Merkittävänä teoriataustana tälle tutkimukselle toimii fraseologisesta kielikäsitteestä kumpuava fraseologia. Fraseologisen kielikäsitteksen mukaan kieltä käytetään puoli-automaattisesti, eli kielenkäyttäjät tekevät kielenkäyttötavoissaan erilaisia valintoja alitajuisesti tai ajattelematta niitä läpikotaisin (Partington ym., 2013, s. 11). Hoey (2007, s. 7-8) esittää, että kielenkäyttäjä oppii sanojen ja sanaliittojen käyttötapoja kohdatessaan niiden esiintymiä ja samalla alitajuisesti tallentaessaan niiden merkitykset muistiinsa. Kun kielenkäyttäjä kohtaa esiintymän uudestaan, hän vertaa esiintymän kontekstia aiempaan ja samalla kasvattaa ymmärrystään esiintymän merkityksestä ja käytöstä. Näin tieto sanojen myötäesiintymisistä kasvaa aina, kun kielenkäyttäjä kohtaa tietyn sanan. Myöhemmin kielenkäyttäjä käyttää sanaa samankaltaisessa kontekstissa kuin jossa hän on sen aiemmin tavannut. Tätä teoriaa kielenkäyttötapojen oppimisesta kutsutaan lexical priming -teoriaksi. (Mts. 7-8.)

Vaikka kielisysteemi mahdollistaisi monenlaista kielenkäyttöä, vain pieni osa siitä lopulta toteutuu (Stubbs, 2002, s. 73). Tämä johtuu opituista kielenkäyttötavoista ja näiden tapojen uusintamisesta (esim. ks. Hoey, 2007, s. 7-8). Sinclairin (2004, s. 29) mukaan kielenkäyttötapoja ohjaavat vapaan valinnan periaate (*open choice principle*) ja idiomaattisen valinnan periaate (*idiom principle*). Vapaan valinnan periaatteen mukaan sanoja voisi käyttää miten vain, kunhan käyttö on kieliopin mukaista (Sinclair, 1991, s. 109). Myös niin kutsuttu terminologinen taipumus on lähellä vapaan valinnan periaatetta. Terminologisen taipumuksen mukaan sanoilla on vakiintunut merkitys sen tarkoittamaan asiaan nähden, jolloin kielenkäyttäjän tulisi käyttää aina samaa sanaa tarkoittaessaan samaa asiaa. Toisaalta sanojen käyttö tietyissä yhteyksissä ei ole koskaan täysin absoluuttista tai ennalta päätettyä. (Sinclair, 2004, s. 29.) Sinclairin

(1991, s. 110) mukaan vapaan valinnan periaate ei riitä koherenttien tekstien muodostamiseen; periaate jättää liian paljon kielenkäyttäjän valinnan varaan, sillä mahdollisia valintoja on niin paljon. Sen sijaan idiomaattisen valinnan periaate täydentää kielenkäytössä niitä seikkoja, jotka jäävät huomaamatta vapaan valinnan periaatteen mukaisissa kielenkäyttötavoissa.

Idiomaattisen valinnan periaatteen mukaan kielenkäyttäjällä on kielenkäyttötilanteessa valittavanaan joukko erilaisia yhdistelmiä, jotka koostuvat useammasta sanasta. Vapaan valinnan periaatteen mukaan kielenkäyttäjä valitsee käytettäväksi yksittäisiä sanoja, kun taas idiomaattisessa valinnassa kielenkäyttäjä valitsee käyttävänsä useammasta sanasta muodostuvia yksiköitä. (Sinclair, 1991, s. 110.) Esimerkkinä Sinclair (1991, s. 110) mainitsee englanninkielisen fraasin *of course* ('tietysti'), jossa kielenkäyttäjä valitsee samanaikaisesti kaksi sanaa, jotka toimivat yhtenä merkitysyksikkönä. Vaikka *of course* muodostuu kahdesta sanasta, sitä käytetään yhdyssanan tapaisesti (Sinclair, 1991, s. 110–111). Idiomaattisen valinnan periaate on siis lähellä niin kutsuttua fraseologista taipumusta, jonka mukaan sanat tapaavat esiintyä yhdessä ja muodostaa merkityksiä sen pohjalta. Vaikka sanat voisivat esiintyä minkä tahansa sanojen kanssa, ne myötäesiintyvät tiettyjen sanojen kanssa huomattavasti enemmän kuin toisten. (Sinclair, 2004, s. 29.)

Kielenkäyttö on siis osittain tiedostamatonta, sillä alitajuisesti opitut tavat vaikuttavat kielenkäyttötapoihin (Baker, 2006, s. 19–20). Hoeyn (2007, s. 8) mukaan tällaisia alitajuntaisesti opittuja kielenkäyttötapoja ovat sanojen myötäesiintymisen lisäksi esimerkiksi kieliopilliset rakenteet ja sanojen asemointi tiettyihin kohtiin lauseissa. Nämä opitut kielenkäyttötavat ovat olennainen osa kielenkäyttäjän kielitaitoa. Äidinkielisellä puhujalla voi olla tuhansia opittuja fraaseja ja kielenkäyttötapoja, jotka helpottavat sekä kielen käyttämistä että sen ymmärtämistä. (Stubbs, 2002, s. 59, 73.)

2.1.1 Kollokaatio

Edellä esitettyjen fraasien ja myötäesiintymisten voidaan katsoa olevan fraseologismeja. Gries (2008, s. 5) esittää fraseologismin tarkoittavan jonkin leksikaalisen, kieliopillisen tai jonkin muun kielellisen ominaisuuden myötäesiintymistä. Esimerkiksi tietty sana voi esiintyä selkeästi enemmän jonkin tietyn kieliopillisen muodon kanssa kuin jonkin toisen. Yhdessä nämä myötäesiintymät luovat kielenkäytön yksiköitä, jotka muodostavat merkityksiä samaan tapaan kuin yksittäinenkin sana. (Mts. s. 5–6.; ks. Sinclair, 1991, s. 110–111). Tämän tutkimuksen kannalta merkittävä fraseologismi on **kollokaatio**, joka tarkoittaa kahden tai useamman sanan toistuvaa myötäesiintymistä tekstissä muutamien saneiden säteellä toisistaan (Sinclair, 2004, s. 28; Stubbs, 2002, s. 24; Stubbs, 1996, s. 176). Koska kaikki sanat jossain määrin esiintyvät toistensa kanssa, vasta tilastollisesti merkitsevä myötäesiintyminen kertoo kollokoinnista (Baker, 2006, s. 95–96). Esimerkiksi englannin kielen sanalla *provide* ('tarjota') on havaittu

olevan usein kollokaatteina sanoja, kuten *food* ('ruoka') ja *shelter* ('suoja'), jotka merkitsevät ihmiselle tarpeellisia asioita (Stubbs, 2002, s. 24). Kielenkäytöllä viitataan usein kielen ulkoiseen maailmaan, joten siellä läheisesti toisiinsa liittyvät asiat mainitaan toisinaan yhdessä kieltä käytettäessä (Sinclair, 1991, s. 110). Esimerkiksi *huone*-sanan kanssa myötäesiintyvät usein *tuoli* ja *ikkuna* (Sinclair, 2004, s. 29). Kielen ulkoinen maailma ei kuitenkaan ole ainoa myötäesiintyviä sanoja ohjaava vaikutin, vaan kollokaatioon vaikuttavat myös muut asiat (ks. Sinclair, 1991, s. 110; Jantunen, 2009, s. 358).

On esitetty, että kollokointi on perustavanlaatuisin vaikutin kielenkäytön takana (Stubbs, 2002, s. 60). Kollokointi ei muuta yksittäisten sanojen merkitystä, mutta kollokaatio voi vaikuttaa sanojen yhteismerkitykseen. Tämä merkitys ei välttämättä aina ole sanojen tyypillisin merkitys. (Sinclair, 2004, s. 28). Sanoilla ei myöskään ole pysyviä, muuttumattomia merkityksiä, vaan ne muuttuvat ja saavat uusia merkityksiä suhteessa kielelliseen ja sosiaaliseen käyttökontekstiin (Baker, 2006, s. 20; Stubbs, 2002, s. 13). Sanan käyttötavan ymmärtäminen edellyttää siis sanan tutkimista suhteessa sen ympäristöön (Baker, 2006, s. 96). Verraten tätä Hoeyn (2007, s. 9) esittämään lexical priming -teoriaan jokainen yksilö kohtaa ja tulkitsee sanojen käyttötapoja eri tavalla, sillä jokaisen kielellinen kokemus on erilainen. Ei voida siis sanoa, että tietyt sanat myötäesiintyisivät aina vääjäämättömästi yhdessä (mts. s. 9). Kielen ymmärtäminen voi paikoin olla yhdessä jaettujen merkitysten yleisten merkitysten ja oman päättelyn välillä tasapainottelua (Stubbs, 2002, s. 13).

Kollokaatioiden tarkastelu voi paljastaa aiheeseen liittyviä diskursseja: vahva kollokointi sanojen välillä implikoi, että kielenkäyttäjät mieltävät aiheiden liittyvän toisiinsa ja siten toistavat ja uusintavat niitä kielenkäytössään (Baker, 2006, s. 114). Kollokaatit toimivat ikään kuin viitteinä diskursseista, minkä takia hyödynnän niitä välineinä yksinhuoltajuuteen liittyvien keskustelutapojen tutkimisessa.

2.1.2 Semanttinen preferenssi ja diskurssiprosodia

Tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ovat kollokaation lisäksi semanttinen preferenssi ja diskurssiprosodia. Esittelen näiden kahden käsitteen lisäksi myös semanttisen prosodian käsitteen. Kaikki ovat fraseologisen kielikäsitteiden mukaisia kielen ilmiöitä, jotka voivat levittäytyä tekstissä laajemmalle kuin yhteen yksikköön tai saneeseen (Hoey, 2007, s. 8; Stubbs, 2002, s. 65). Termejä on käytetty aiemmassa tutkimuksessa limittäin ja osittain sekaisin, jonka takia näen olennaiseksi esitellä niistä jokaisen.

Semanttinen preferenssi on ilmiö, jossa sana myötäesiintyy toistuvasti keskenään semanttisesti samankaltaisten sanojen kanssa (Stubbs, 2002, s. 65). Esimerkiksi englanninkielisellä fraasilla *naked eye* ('paljas silmä') on semanttisena preferenssinä näkyvyyttä merkitseviä sanoja (Sinclair, 2004, s. 32–33). Semanttisessa preferenssissä on kyse sanojen denotatiivisista merkityksistä, jotka eivät ole sidoksissa

kielenkäyttäjän omiin asenteisiin (Baker, 2006, s. 87). Sinclairin (2004, s. 32, 34) mukaan semanttinen preferenssi vaikuttaa kollokaation lisäksi kolligaatioon, eli kieliopillisten muotojen myötäesiintymisiin. Tutkimuksessaan homoihin ja heteroihin liittyvistä diskursseista Jantunen (2018a, s. 8) käyttää semanttiselle preferenssille rinnasteisena käsitteenä merkitysryhmää.

Semanttisessa prosodiassa on kyse siitä, että tietyt sanat esiintyvät useimmiten sanojen kanssa, joilla on negatiivinen, positiivinen tai neutraali merkitys (Stubbs, 1996, s. 176; Jantunen, 2009, s. 359). Sanat esiintyvät siis negatiivisissa, positiivisissa tai neutraaleissa ympäristöissä. Esimerkiksi englannin kielen sanalla *cause* ('syy, aiheuttaa') on pääosin negatiivinen semanttinen prosodia. (Stubbs, 1996, s. 176.) Semanttinen prosodia ei liity kielenkäyttäjän asenteisiin puheena olevaa asiaa kohtaan (Baker, 2006, s. 107). Bednarek (2008, s. 122) huomauttaa, että positiivisen ja negatiivisen merkityksen tunnistaminen voi vaihdella sen mukaan, kuka sanoja tulkitsee.

Diskurssiprosodiat tuovat ilmi kielenkäyttäjän asenteita ja arvioivat puheen kohteena olevia asioita (Baker, 2006, s. 87; Stubbs, 2002, s. 65). Keskeistä ilmiössä ovat siis kielenkäyttäjän omat tulkinnat sanojen merkityksistä (Baker, 2006, s. 87). Diskurssiprosodiat ovat funktionaalisia kielenkäytön yksiköitä, sillä niistä käy ilmi syitä kielenkäyttäjän lausuman takana (Stubbs, 2002, s. 65). Stubbs (2002, s. 65) käyttää diskurssiprosodian esimerkkinä englannin kielen lausumaa *something is provided* ('tarjotaan, annetaan'), jossa *provided*-verbi paljastaa, että kielenkäyttäjä hyväksyy puheen kohteen. Diskurssiprosodian tunnistaminen vaatii myös sen kontekstin tulkintaa, jossa sanat esiintyvät (Baker, Costas & McEnery, 2013, s. 39).

Aiemmin esitelty semanttinen prosodia ei tuo ilmi kielenkäyttäjän asenteita samaan tapaan kuin diskurssiprosodiat (Baker, 2006, s. 107). Toisaalta Stubbs (2002, s. 66) esittää, että semanttisen prosodian sijaan käsitteen tulisi olla pragmaattinen prosodia, sillä pragmaattisuus tuo paremmin esille kielenkäyttäjän asenteen kuin semantiikka, joka liittyy sanojen todellisiin merkityksiin. Stubbsin ehdotus paljastaa sen, miten hienojakoinen ero semanttisella prosodialla ja diskurssiprosodialla on, ja miten niitä toisaalta voidaan käyttää samaan asiaan.

Myöskään semanttisen preferenssin ja diskurssiprosodian ero ei ole aina selvä. On esitetty, että kollokaattien määrä voi vaikuttaa siihen, kummasta käsitteestä on kyse. Esimerkiksi kaikki englannin kielen sanat voivat esiintyä kokoja ja määriä merkitsevien sanojen kanssa, mutta epämiellyttävien sanojen kanssa esiintyvien sanojen määrä on pienempi. (Stubbs, 2002, s. 66.) Yhdellä sanalla voi olla myös useampia diskurssiprosodioita ja semanttisia preferenssejä. Näin on etenkin niissä tilanteissa, jossa asiasta on paljon erilaisia mielipiteitä. Niinpä näiden kahden ilmiön raja on paikoin limittyvä. (Baker ym., 2013, s. 39.)

Semanttisten preferenssien ja diskurssiprosodioiden avulla voidaan päästä kiinni diskursseihin, sillä usein toistensa kanssa esiintyvät sanat voivat antaa

ymmärtää jonkin diskurssin olemassaolon tai tavan kuvata maailmaa (Baker ym. 2013, 39; Baker, 2006, s. 87). Lisäksi diskurssiprosodioihin olennaisesti liittyvä asenteellisuus sopii osuvasti kriittisen diskurssianalyysin asenteiden käsitteeseen (ks. luku 2.2). Niinpä juuri semanttinen preferenssi ja diskurssiprosodia toimivat tämän tutkimuksen keskeisinä käsitteinä ja analyysia ohjaavina luokitteluina.

2.2 Diskurssintutkimus

Tutkimuksen toinen merkittävä teoreettinen viitekehys löytyy diskurssintutkimuksesta. Diskurssintutkimus tarkastelee, miten kielenkäyttäjät välittävät ja ymmärtävät erilaisia merkityksiä ja sitä, miten erilaiset arvot, näkökulmat ja instituutiot välittyvät kielenkäytössä (Paltridge, 2012, s. 129, 243). Fairclough'n (1995, s. 9) mukaan diskurssintutkimuksessa huomioidaan myös diskursiiviset ja institutionaaliset kontekstit, joissa tekstit ovat. Myös kielen ulkopuoliset teot ja uskomusten ja ideoiden välittäminen kielenkäytön mukana ovat diskurssintutkimuksen tarkastelun alaisina (Paltridge, 2012, s. 7).

Diskurssi on määritelty eri tutkimussuuntauksissa ja -teorioissa eri tavoilla, mikä tekee siitä osittain haastavan käsitteen. Joissakin määritelmissä **diskurssin** (*a discourse*) on katsottu viittaavan puheeseen samalla tavalla kuin tekstin on katsottu viittaavan kirjoitettuun kieleen. Useimmiten diskurssin käsitteellä on kuitenkin viitattu sekä puhuttuun että kirjoitettuun kieleen. (Fairclough, 1992, s. 3). Diskurssilla on voitu tarkoittaa lausetta suurempia kokonaisuuksia, jolloin kielellinen analyysi on pureutunut kielenkäytön laajempiin ominaisuuksiin sen sijaan, että tutkittaisiin lauseita pienempiä kielellisiä yksiköitä (Baker, 2006, s. 3; Fairclough, 1992, s. 3). Toisinaan diskurssilla on viitattu myös tiettyjen tekstilajien tekstikonventioihin, jolloin voisi puhua esimerkiksi sanomalehtidiskurssista (Fairclough, 1992, s. 3).

Sen sijaan monikollisella muodolla **diskurssit** (*discourses*) viitataan kieleen vuorovaikutustapoina, jotka vahvistuvat muodostuvat ja vahvistuvat kieltä käytettäessä (Baker, 2006, s. 13; Fairclough, 1992, s. 64). Tästä näkökulmasta käsin diskurssit ovat vakiintuneita vuorovaikutustapoja, jotka luovat sosiaalista todellisuutta ja toisaalta muokkautuvat sen vaikutuksen alaisina (Paltridge, 2012, s. 7; Fairclough, 1992, s. 4). Tämä sisältää Fairclough'n (1992, s. 64) mukaan oletuksen, että diskurssit ovat sekä representaation että toiminnan välineitä. Diskurssit rakentavat ja representoivat erilaisia merkityksiä (mts. 64). Tästä näkökulmasta käsin diskurssit sisältävät kielenkäyttäjän tekemiä valintoja ja rajoitteita, jotka viestivät kielenkäyttäjän tarkoitusperistä ja ajatuksista (Paltridge, 2012, s. 243).

Diskurssintutkimus tutkii kielenkäytön ja sosiaalisen todellisuuden kytköksiä ja sitä, miten kielenkäyttäjien tekemät valinnat heijastavat ja tuovat esiin erilaisia

merkityksiä (Paltridge, 2012, s. 2, 129; Fairclough, 1995, s. 7). Diskurssintutkimuksessa tarkastellaan myös sitä, miten kielenkäyttäjät toimivat tietyissä vuorovaikutustilanteissa ja pääsevät asettamiinsa tavoitteisiin kielenkäytön avulla (Paltridge, 2012, s. 7). Diskurssintutkimus vaatii niin tekstin leksikaalisten valintojen, rakenteen kuin laajempien konseptien, kuten keskusteluvuorojen jakamisen ja argumentaatiotapojen huomioimista. Analyysi ylettyy siis kielenkäytön kaikkien tasojen läpi. (Fairclough, 1995, s. 7.)

Diskurssit ovat myös jatkuvassa muutoksessa – kymmenen vuotta voi muuttaa merkittävän diskurssin marginaaliseksi tai jopa kielletyksi diskurssiksi (Baker, 2006, s. 14). Diskurssit muuttuvat ajan muuttuessa, jolloin jotkut diskurssit voivat yhdistyä samaksi ja toisaalta luoda uuden, monisyisen diskurssin (Fairclough, 1992, s. 4).

Diskurssit voidaan nähdä siis erilaisina tapoina ja näkökulmina keskustella tietyistä aiheista. Nämä tavat ovat useimmiten yhteiskunnallisesti vakiintuneita ja tunnistettuja, jolloin voidaan puhua esimerkiksi puhua esimerkiksi ilmastonmuutoksen diskursseista (Partington ym., 2013, s. 4). Tässä tutkimuksessa käsitän diskurssit tämän määrittelyn kautta, eli vakiintuneina kielenkäytön ja keskustelun tapoina, jotka ilmentävät ja muokkaavat sosiaalista todellisuutta. Fraseologia ja diskurssintutkimus muodostavat mielekkään lähtökohdan kielen tutkimiselle, sillä molemmissa huomioidaan vakiintuneet kielenkäyttötavat. Fraseologia toimii ikään kuin pohjana ja siihen liittyvät menetelmät funktiona, joiden avulla diskursseja voidaan havaita. Tutkimusmenetelmistä kerron tarkemmin luvussa 3.3.

Tutkimuksessa on läsnä myös kriittinen diskurssianalyysi (*Critical Discourse Analysis*, myöhemmin tässä tekstissä *CDA*). Kriittinen diskurssianalyysi pyrkii tuomaan esille tavallisesti piiloon jääviä valtasuhteita ja arvoja (Paltridge, 2012, s. 242; Meyer, 2001, s. 15). Kieli liittyy vahvasti sosiaaliseen valtaan, sillä kielen avulla voidaan paitsi ilmaista ja osoittaa valtaa, myös haastaa sitä. Valtaa voidaan ilmaista erilaisissa sosiaalisissa hierarkioissa kielenkäytön avulla. (Wodak, 2001, s. 11). *CDA*:ssa valtasuhteita ja arvoja tutkitaan analysoimalla kielenkäyttötapoja sekä kielenkäyttäjien tekemiä tulkintoja kielestä. Analyysi kohdistuu niin ikään kieleen kuin myös sosiokulttuuriseen kontekstiin, jossa kieltä käytetään. (Paltridge, 2012, s. 1, 242). Jäger (2001, s. 36) viittaakin diskurssianalyysin olevan aina myös diskurssin tuottaman todellisuuden analysoimista.

CDA:ssa keskeisiä käsitteitä ovat asenteet ja ideologiat. **Asenteet** käsitetään yhdessä jaetuiksi laajoiksi mielipiteiksi, jotka muodostuvat useista erilaisista arvioivista väitteistä. Ideologiat ovat tiettyjen ryhmien jakamia perustavia aatteita. Ne ohjaavat ja luovat ryhmien tavoitteita, aktiviteetteja ja normeja. Usein ideologiat myös ohjaavat ryhmien asenteita, esimerkiksi rasistiseen ideologiaan voi liittyä maahanmuuttoa ja työmarkkinoita koskevia asenteita. (van Dijk, 2001, s. 115.)

CDA:n voi kohdistaa sanoihin ja niiden merkityksiin, sillä merkitykset ovat seurausta paitsi yleisesti jaetuista asenteista, myös kielenkäyttäjien tekemistä valinnoista. Samalla kielenkäyttötavat vaikuttavat myös kieltä tulkitsevien vastaanottajien asenteisiin ja mielipiteisiin. (van Dijk, 2001, s. 103.) van Dijk (mts. 103) kuvaa näitä kielenkäyttäjien valintoihin vaikuttaviin ja vaikutteita vastaanottaviin rakenteisiin sanalla *mental models*, joka muistuttaa fraseologiassa esiteltyä lexical priming -teoriaa; molemmissa kielenkäyttäjä omaksuu kielenkäytön myötä alitajuisesti kielenkäyttötapoja – ja CDA:ssa myös asenteita (ks. Hoey, 2007, s. 7–8).

Kriittinen diskurssintutkimus korostaa myös kontekstin merkitystä ja vaikutusta; diskurssit perustuvat historiaan, joten sen tunteminen on välttämätöntä itse diskurssin ymmärtämiseksi. Kriittisen diskurssianalyysin yhteydessä puhutaankin usein ideologioista, yhteisöistä ja kulttuurista. Tämä tekee kriittisestä diskurssianalyysistä usein myös monitieteellisen tutkimusalan, sillä tutkimus edellyttää myös kielen ulkoisten aiheiden tuntemusta. (Meyer, 2001, s. 15). Lisäksi kielenkäyttäjien tekemien valintojen syiden tulkinta on usein kiinni kielen ulkoisten kulttuuristen ja sosiaalisten piirteiden ymmärtämisestä (Paltridge, 2012, s. 12). Tässä tutkimuksessa kielenulkoisen konteksti rakentuu perhetutkimuksen varaan.

Fraseologian ja kriittisen diskurssianalyysin yhdistäminen mahdollistaa toistuvien kielenkäyttötapojen analysoinnin. Fraseologiaan liittyvä kollokaatioanalyysi ja kriittinen diskurssianalyysi on yhdistetty aiemmin esimerkiksi tutkimuksessa, jossa tutkittiin *11th september* ('11. syyskuuta') kanssa kollokoivia sanoja isobritannialaisissa sanomalehdissä. Vaikka tekstit olivat näennäisesti neutraaleja, leksikaaliset valinnat paljastivat niissä ideologisia taka-ajatuksia. (Garzonne & Santulli, 2004, s. 353, 375).

Diskurssintutkijan tulee siis tutkia yksityiskohtaisesti sitä, miten kielellä voidaan hienovaraisesti esittää ja luoda diskursseja. Diskurssien olemassaolo voi paljastua yksittäisestä sanasta tai ilmauksesta. (Baker, 2006, s. 13.) Kaiken kaikkiaan diskurssintutkimus kiinnittää huomiota toistuviin, vakiintuneisiin ominaisuuksiin ja kuvioihin, jotka toistuvat niin erilaisissa teksteissä kuin kulttuurisissa ja sosiaalisissa konteksteissäkin (Paltridge, 2012, s. 1).

Tässä tutkimuksessa hyödynnän korpusavusteista diskurssintutkimusta, joka yhdistää diskurssintutkimuksen ja korpusaineistot. Korpusavusteinen diskurssintutkimus on enemmänkin tutkimusmetodi kuin teoreettinen viitekehys (Partington ym., 2013, s. 7; Baker, 2010, s. 6; Baker, 2006, s. 6). Esittelen korpusavusteista diskurssintutkimusta enemmän luvussa 3.3.

2.3 Perhetutkimus

Tutkimustani kehystää myös perhetutkimus, joka on monitieteinen tutkimusalue. Perhetutkimuksen tarkastelun kohteena ovat perheet, perhe-elämä ja niiden muutokset. (Castrén, Hakovirta & Kuronen, 2019, s. 341.)

Perhe on ollut tutkimuskohteena 1800-luvulta asti muun muassa kulttuuriantropologiassa, sosiologiassa ja väestötieteessä (Georgas, 2006, s. 3). Perhetutkimuksen vaiheita ovat olleet esimerkiksi 1900-luvun vaihteen evolutionistinen tutkimus, jossa tutkittiin perheen kehittymistä klaanista lopulta ydinperheeksi, ja 1970-luvun marxilainen tutkimuskulma, jossa perhe muotoutui kapitalismin tuotteeksi. Sittenmin yhteiskuntaluokat ovat jääneet perhetutkimuksessa taka-alalle. (Jallinoja ym., 2014, s. 8–9.) Nykyään perhetutkimuksessa tarkastellaan perhettä erityisesti yksilöllisten kokemusten, perhesuhteiden ja monimuotoisuuden näkökulmista. (Castrén ym., 2019a, s. 341; Jallinoja, Hurme & Jokinen, 2014, s. 7.) 2000-luvulla perhetutkimuksen yksi teema on ollut hoivavastuu, jolloin on tutkittu esimerkiksi hoivavastuun jakautumista eri sukupolvien ja -puolien välille (Sévon & Notko, 2008, s. 13).

Huomioin tutkimuksessani myös kriittisen perhetutkimuksen näkökulman, joka kyseenalaistaa ja purkaa stereotyyppistä ja yksioikoista näkemystä perheestä. Kriittinen perhetutkimus pyrkii luomaan moniulotteisempaa perheymmärrystä tutkimalla perhe-elämää muokkaavia yhteiskunnallisia, eriarvoistavia ja ideologisia prosesseja. Tämän seurauksena kriittinen perhetutkimus jäljittää uusia läheisyyden, huolenpidon ja jakamisen mahdollisuuksia. (Forsberg, 2003, s. 7–9.) Tutkimus ei näe perhe-elämän muutoksia uhkana yksilöille tai yhteiskunnalle, vaan pyrkii pikemminkin huomauttamaan, miten perhettä eletään uudenaikaisissa tilanteissa (Kuronen, 2003, s. 120).

Kriittisen perhetutkimuksen näkökulmasta perhe ei ole vain yksityinen, kotiin paikantuva konsepti. Perhettä tulee tutkia myös julkisen ja yksityisen suhteenä, eli esimerkiksi perheen ja työn yhteensovittamisen näkökulmasta. Kriittisessä perhetutkimuksessa ollaan kiinnostuneita perheestä julkisena asiana kuten siitä, miten perhe on toiminnan kohteena ja puheenaiheena esimerkiksi lainsäädännössä tai lehtien kirjoituksissa. (Forsberg, 2003, s. 12.) Oma tutkimukseni asettuu enemmänkin perheen julkiseen piiriin, sillä tutkin yksinhuoltajuutta verkkokeskustelussa. Toisaalta keskustelupalstat antavat sijaa intiimille keskustelulle ja siten esimerkiksi yksinhuoltajien yksityisten käsitysten perhettä merkityksellistävien kokemusten jakamiselle. (Ks. Lagus ym., 2016, s. 10, 40; Forsberg, 2003, s. 11–12.) Kriittisen diskurssianalyysin hyödyntäminen osana tutkimusta sovitaa tutkimuksen kriittisen perhetutkimuksen alaan, sillä kriittisyys on olennainen osa analyysia. Pyrin myös tuomaan esiin epäkoh-
tia, jotka ylläpitävät ja vahvistavat valtaa ja haitallisia rakenteita.

2.3.1 Perhe käsitteenä

Perhe voidaan nähdä kulttuuristen ja yhteiskunnallisten prosessien tuotteena, joka on tulkinnanvarainen ja neuvoteltavissa. Toisaalta käsitettä vaivaa staattinen ja yksinkertaistava määritelmä, jonka mukaan perhe on yksityinen, heteroseksuaalinen ydinperhemallia toteuttava perhemuoto. (Forsberg, 2003, s. 9–10.) Perhe käsitteenä vaihtelee sen mukaan, korostetaanko määrittelyssä enemmän biologiaa vai kulttuuria. Biologiaa korostava, universalistinen tulkinta perheestä korostaa biologisperäisten tekijöiden vaikutusta ja perhettä rakenteistuneena yhteisönä. Sen sijaan kulttuuria korostava näkemys nostaa esiin yksilöllisyyttä sekä perheiden moninaisuutta. (Jallinoja ym., 2014, s. 10–11.) On myös huomioitava, että perheellä tarkoitetaan eri yhteiskunnissa eri asioita (Forsberg, 2003, s. 11): länsimaissa perheen on voitu katsoa tarkoittavan vain ydinperhettä, kun taas monissa muissa maissa perheeseen voidaan katsoa kuuluvan myös esimerkiksi isovanhemmat, serkut ja heidän vanhempansa (Georgas, 2006, s. 4).

Yksilökeskeinen kulttuuri on toisaalta muuttanut myös käsitystä perheestä, jolloin se voidaan käsittää yksilöiden nimeäminä intiimisuhteina, jotka eivät perustu institutionaaliin avio- tai biologisiin suhteisiin. Yksilöiden valintoja korostava perhekäsitys muovautuu esimerkiksi seksuaalisuutta, hoivaa ja rahaa koskevien päätösten myötä. (Forsberg, 2003, s. 11.) Tällainen näkemys jättää avoimeksi sen, ketkä muodostavat perheen ja miten se vaihtelee eri elämänvaiheissa. Tämä konfiguraationaalinen näkökulma ei tavoittele perheen etsimistä, vaan enemmänkin moninaisten tärkeiden suhteiden tarkastelua. (Hallinoja ym., 2014, s. 15.) Yksilökeskeisten valintojen muodostama perhekäsitys on kuitenkin riippuvainen sosiokulttuurisista näkemyksistä ja mahdollisuuksista, jotka voivat rajoittaa perheen määrittelemistä. (Forsberg, 2003, s. 11.)

Konstruktivistinen näkökulma korostaa perheen diskursiivista luonnetta, eli sitä, että puheiden ja kirjoitusten tutkimisen perusteella voisi saada käsityksen perheestä (Jallinoja ym., 2014, s. 8–9). Perhettä siis merkityksellistetään ja rakennetaan sosiaalisen toiminnan myötä. Lisäksi konstruktivistinen näkemys korostaa perheen merkityksellistämisen tapojen liittymistä historialliskulttuurisiin konteksteihin. (Forsberg, 2014, s. 126–127.)

Perhe käsitteenä voidaan purkaa myös eleyiksi käytännöiksi ja ideologioiksi. Tästä edes perhe voidaan jakaa sukupuoli- ja sukupolvisuhteiksi, sukulaisuudeksi, kotitaloudeksi sekä osapuolten väliseksi asumisen järjestelyiksi. (Forsberg, 2003, s. 11–12.) Tämän tutkimuksen kannalta olennaisimpia lienee sukupolvisuhde, eli kasvatuksen, huolenpidon ja hoivan sekä sukulaisuussuhde, eli perintö- ja muita lähisuhteita merkityksellistävä jakojärjestelmä (ks. Forsberg, 2003, s. 11–12).

2.3.2 Yksinhuoltajuus

Suurin osa yksinhuoltajista on tullut yksinhuoltajaksi avio- tai avoliiton päättymisen myötä (Forssén, ym. 2009, s. 11). Aikaisemmin yksinhuoltajaksi tultiin pääsääntöisesti puolison kuoleman seurauksena (Haataja, 2009, s. 46). Historiassa leskeyden rinnalla yksinhuoltajuuden varhaisin ilmenemismuoto ovat olleet avioton lapsi ja hänen äitinsä, joiden asema oli pitkään huono ja ydinperheihanteen vastainen (Nätkin, 2003, s. 31). Suomessa avio- ja aviottomilla lapsilla oli erilaiset oikeudelliset asemat 1960-luvulle asti (Pylkkänen, 2008, s. 73–74).

Koska yksinhuoltajaksi tullaan useimmiten eroamalla (ks. Forssén ym., 2009, s. 11), eroihin liittyvät asenteet liittyvät vahvasti myös yksinhuoltajuuteen. Castrén, Forsberg ja Ritala-Koskinen (2019, s. 344) tarkastelevat, miten käsitys eroista suomalaisessa yhteiskunnassa on muuttunut noin sadan vuoden tarkastelujakson aikana 1800-luvulta tähän päivään. Sekä avio- ja avoliittojen eroihin liittyy tarkastelujaksolla kolme suhtautumistapaa, joista ensimmäinen on eron näkeminen kiellettyinä ja uhkana yhteiskunnalle. Sitä seuraa näkemys torjuttavasta erosta, jolloin ero nähdään haitallisena niin yksilölle kuin yhteiskunnallekin. Viimeisimpänä ero nähdään hyväksyttävänä, jolloin ero on parisuhteen purkava yksilöllinen elämänratkaisu ja lasten läheissuhteiden turvaaminen eron jälkeen nousee keskeiseksi. Vaikka eroaminen ei nykyään ole sekä aikuisia ja lapsia leimaava asia, eroon kohdistuu normatiivisuuden painetta hyvästä ja sovinnollisesta erosta ja sitä seuraavasta jaetusta kasvatuksesta ja yhteistyöstä. (Castrén, Forsberg & Ritala-Koskinen 2019, s. 347, 356.) Toisaalta perheammattilaisten käsityksiä vanhemmuudesta ja eroista tutkinut Autonen-Vaaraniemi (2019, s. 371) kyseenalaistaa sen, että lapsen eduksi nähdään usein vanhempien yhteistyö, kun se voisi olla myös väkivallaton ja riidaton elämä yhden vanhemman kanssa. Myös Kuronen (2003, s. 113) kertoo eron jälkeisen jaetun vanhemmuuden ihanteen olevan niin vahva, että muiden vaihtoehtojen, kuten yksinhuoltajuuden, esittäminen voi olla toisinaan mahdotonta.

Vaikka ero nähdään nykyisin osapuolten yksityisenä asiana ja valintana, joka liittyy heidän henkilökohtaiseen elämäänsä, erojen seurauksia säädellään yhteiskuntapolitiikan keinoin (Castrén, Hakovirta & Kuronen, 2019, s. 341). Valtio määrittelee paitsi perheitä perhepolitiikan myötä (Kuronen, 2003, s. 114), myös erokäytäntöjä ja erojen oikeudellista prosessia. Eroihin liittyy lainsäädäntöä sekä valtio rahoittaa kolmannen sektorin kansalaisjärjestöjä, jotka tarjoavat ja kehittävät palveluja eroperheille. (Castrén, Forsberg & Ritala-Koskinen, 2019, s. 345.) Suomessa ero nähdään kolmen ulottuvuuden kautta, jotka ovat parisuhdetta koskeva ratkaisu, eron rinnastaminen mihin tahansa taloudellisoikeudellisen sopimuksen purkamiseen sekä ero haasteena palvelujärjestelmälle, joka pyrkii vähentämään haittoja osallisille sekä tukemaan erityisesti lapsia vanhempien erotilanteessa (Castrén, Forsberg & Ritala-Koskinen, 2019, s. 356). Ero voi merkitä sen osapuolille ja heidän lapsilleen jonkinlaista

ydinperheideaalin menettämistä (Autonen-Vaaraniemi, 2019, s. 367). Ero onkin kauaskantoinen yhteiskunnallinen ja sosiaalinen ilmiö. Parisuhteen purkautumisen lisäksi myös sen jälkeen tuleva lasten hyvä elämä kerää ympärilleen keskustelua arvoista ja normeista. (Castrén, Hakovirta & Kuronen, 2019, s. 342.)

Sukupuoli on usein läsnä eron jälkeisessä perhesuhdekeskustelussa. Keskustelu jakautuukin usein joko sukupuolten vahvaan vastakkainasetteluun tai sukupuolittuneita suhteita ja käytäntöjä häivyttävään puhetapaan. (Kuronen & Hokkanen, 2008, s. 27–28.) Kurosen (2003, s. 107) mukaan suomalaisessa perhekeskustelussa on vahva sukupuolineutraalius, vaikka vanhemmuus on merkitsevästi sukupuolittunutta; esimerkiksi asiantuntijakeskusteluissa sukupuolineutraali vanhemmuuspuhe häivyttää sukupuolen ja sen mukaisen työn, vastuun ja vallan jaon perheissä. Lisäksi suomen kieli mahdollistaa sukupuolineutraalin sanaston käyttämisen (ks. Kuronen, 2003, s. 108).

Eron jälkeinen sukupuoliasetelma toistaa usein perheessä vallinnutta perinteistä työnjakoa: jos äiti on ollut lasten hoivaaja ennen eroa, hän todennäköisesti hoitaa lasta myös eron jälkeen. Toisaalta perheammattilaisten mukaan sukupuolella ei ole vaikutusta arjen vanhemmuuden arviointiin. (Autonen-Vaaraniemi, 2019, s. 373.) Vuoren (2001, s. 43–44) mukaan asiantuntijoiden keskustelussa äidistä on diskursiivisesti rakennettu perheen keskeistä hahmoa, johon isä vertautuu. Toisaalta tasa-arvokeskustelussa on noussut esiin myös isädiskurssi, joka pohtii isän merkitystä lasten elämässä ja korostaa miesten ja naisten sukupuolieroa (mts. 43–44). Hakovirta ja Broberg (2014, s. 116) toteavat eron jälkeisten vastuiden jakautuvan epätasaisesti naisille ja miehille: tapaamissopimusten perusteella alle viidennes lapsista asuu eron jälkeen isän luona. Yksinhuoltajaisien määrä kuitenkin lisääntyy koko ajan (Eerola & Mykkänen, 2014, s. 18).

3 AINEISTO JA MENETELMÄT

3.1 Korpuslingvistiikka

Korpuslingvistiikka on kielentutkimuksen ala, jossa käytetään laajoja tekstimassoja, eli korpuksia, kielenkäytön tapojen ja merkitysten tutkimiseen (Partington ym., 2013, s. 5). Korpuslingvistiikassa on keskeistä luonnollisen kielenkäytön tutkiminen (McEnery & Wilson, 1996, s. 1). Korpustutkimus keskittyy erityisesti kielenkäytössä toistuviin ilmiöihin. Korpuksiin perustuvaa tutkimusta on tehty jo 1800-luvulta lähtien, mutta vasta tietokoneiden yleistyttyä 1980-luvulla korpustutkimuksesta tuli suosittua. (Baker, 2006, s. 2, 20.)

Korpuksot ovat laajoja tekstimassoja, jotka voivat olla miljoonien tai miljardien saneiden laajuisia – tässä tutkimuksessa hyödynnettävä Suomi24-korpus on laajuudeltaan 4,6 miljardia sanetta (Baker, 2006, s. 2; City Digital Group, 2021). Korpuksot on luotu erityisesti kielentutkimusta varten (Stubbs, 2002, s. 25). Korpuksot sisältävät luonnollista kielenkäyttöä, jolloin ne laajuutensa takia kuvaavat kyseistä kielenkäyttöä edustavasti ja niitä voidaan käyttää kyseisen kielenkäytön tutkimiseen (Baker, 2006, s. 2). Korpuksot voivat sisältää joko tietyyppistä kielenkäyttöä, kuten tieteellisiä artikkeleita tai tavanomaisia keskusteluja, tai laajasti erilaisia tekstityyppejä, kuten puhuttua ja kirjoitettua kieltä tai eri aikakausien tekstejä (Stubbs, 2002, s. 25, 61; Baker, 2006, s. 2). Tämän tutkimuksen korpus on koottu Suomi24-keskustelupalstalta, eli se sisältää vain yhden tyyppistä kielenkäyttöä.

Korpuksot ovat siis elektronisesti koodattuja tekstimassoja, joiden avulla voidaan tutkia kielen ilmiöitä esimerkiksi niiden esiintymistaajuuden eli frekvenssin perusteella. (Baker, 2006, s. 1-2.) Aineiston laajuus ja koodaus mahdollistaa kvantitatiivisen analyysin, joka voi paljastaa kielellisiä kuvioita ja sanojen frekvenssejä (Baker, 2006, s. 1-2; Stubbs, 2002, s. 62). Aineistot voivat myös sisältää metatietoa esimerkiksi

sanaluokista tai kielenkäyttäjän iästä, sosioekonomisesta asemasta tai sukupuolesta. Korpukset mahdollistavat kielenkäytön erojen tutkimisen esimerkiksi erilaisten ryhmien välillä (Baker, 2006, s. 2). Korpusaineistot auttavat siis ymmärtämään, mikä on tyypillistä kielelle ja sen käytölle (Baker, 2006, s. 2, 114).

Kvantitatiivisesta perusluonteestaan huolimatta korpustutkimukseen liittyy monia mahdollisuuksia tutkimusmetodeihin ja rajauksiin liittyen. Korpuksista voidaan tutkia esimerkiksi avainsanoja, frekvenssilistoja tai kollokaatioita. Tutkijan tulee myös aina rajata, milloin esimerkiksi sanojen myötäesiintyminen on merkityksellistä, ja miten kaukana myötäesiintyvät sanat voivat olla toisistaan. (Baker, 2006, s. 21.) Palaan merkitsevyyden määrittelyyn tässä tutkimuksessa luvussa 3.3.1.

3.2 Suomi24-korpus ja aineistonkeruu

Tutkimusaineistona toimii Suomi24-keskustelupalstasta koostettu Suomi24-korpus (City Digital Group, 2021). Suomi24-keskustelupalstaa voisi luonnehtia asiakeskeiseksi: keskustelujen aiheina ovat esimerkiksi yhteiset kiinnostuksenkohteet ja jae-
tut elämäntilanteet ja vakaumukset (Lagus, Pantzar, Ruckenstein & Ylisiurua, 2016, s. 10; Lagus, Pantzar & Ruckenstein, 2015, s. 39). Myös saman asuinpaikkakunnan jakaminen voi olla aiheena. Keskusteleminen voi olla käyttäjille ajanvietettä, mutta myös poliittisen näkökulman tai oman yrityksen eteenpäin viemistä. (Lagus ym., 2016, s. 10.)

Keskusteluun osallistuvat käyttäjät ovat anonymoita, mutta he voivat rekisteröidä sähköpostin avulla itselleen nimimerkin tullaan tutuksi muille käyttäjille tai valita nimimerkin viestin kirjoittamishetkellä. Tämä mahdollistaa sen, että samaa rekisteröimätöntä nimimerkkiä voi käyttää useampi henkilö. Anonyymi keskustelu voi olla kevyttä, mutta toisaalta anonyymiys voi mahdollistaa intiimimmän keskustelun arkaluontoisista aiheista. Anonyymiys takaa sen, ettei tutkimukseen ei liity kysymyksiä aineiston eettisestä käsittelystä. Nimimerkkien rekisteröintiin käytetyt tiedot tai muiden kirjoittajien IP-osoitteet eivät sisälly tutkimuskäytössä olevaan aineistoon, joten aineisto ei sisällä yksilöiviä tietoja. (Lagus ym., 2016, s. 9–10).

Aiheen mukaan keskustelut voivat olla helposti kärjistyviä tai siistejä. Esimerkiksi harrastuksiin liittyvät keskustelut pysyvät usein asiallisina, vaikka viestejä tulee päivittäin. Sen sijaan esimerkiksi pienten paikkakuntien palstat ja alkoholiin ja työttömyyteen liittyvät keskustelut kärjistyvät helposti, jolloin keskustelua joudutaan morderoimaan. Lisäksi keskusteluissa on trollausta, eli muita keskustelijoita ärsytetään tahallisesti. (Lagus ym., 2016, s. 10).

Tutkimuksen aineisto on peräisin Suomi24-korpuksesta. Keskustelut ovat vuosilta 2001–2020 ja niiden laajuus on noin 4,6 miljardia sanetta. (City Digital Group,

2021.) Aineistoa voi käyttää ei-kaupalliseen tutkimus- ja opetuskäyttöön (Lagus ym., 2016, s. 5). Tutkimusaineisto on kerätty koko Suomi24-korpuksesta. Tilastokeskuksen Perheet perhetyypin mukaan, 1992–2022-tilaston (2023) mukaan yhden vanhemman perheiden määrä on säilynyt lähes samana vuosien 2001–2020 välillä. Yksinhuoltajuuteen ei ole liittynyt muutoksia vuosina, jolloin korpusaineisto on syntynyt, joten aineistoa ei ollut syytä rajata pienemmälle ajalle.

Tein haut Suomi24-korpuksesta Korp-hakukäyttöliittymän avulla, jossa voi hakea aineistoa sanalla tai sen osalla (Lagus ym., 2016, s. 15). Käytin hakusanoina perusmuotoisia sanoja *yksinhuoltaja*, *yksinhuoltajuus* sekä *yksinhuoltaja*-sanasta käytettävää lyhennettä *yh*. Valitsin kolme eri hakusanaa eli noodia, jotta saisin mahdollisimman kuvaavan aineiston yksinhuoltajuuteen liittyen (ks. Barnbrook, 1996, s. 91). Koska sana *yksinhuoltaja* ja lyhenne *yh* kuvaavat tyypillisesti henkilöitä, *yksinhuoltajuus* niiden lisänä auttaa lähestymään aihetta laajemmin. Hakusanojen esiintymät näytetään Korp-hakukäyttöliittymässä konkordansseina, eli lyhyiden tekstikontekstien kanssa (Lagus ym., 2016, s. 15; Baker, 2006, s. 71). Tämän myötä tutkimuksessani käyttämä korpus on siis konkordanssikorpus. Lisäksi aineisto on lemmatisoidussa muodossa, eli sanat ovat perusmuodossa.

Kaikkien kolmen hakusanan esiintymiä on yhteensä koko Suomi24-aineistossa 103 858. Huomioin oman korpusaineistoni keräämisessä sen, että eri hakusanat esiintyivät aineistossa eri määrissä; esimerkiksi *yksinhuoltaja*-hakusanan esiintymiä Suomi24-korpuksessa on 64 959, eli noin 63 prosenttia tässä tutkimuksessa yksinhuoltajiin liitettävien hakusanojen esiintymisistä. Jäljelle jäävien hakusanojen *yh* esiintymien määrä aineistossa on noin 24 prosenttia ja *yksinhuoltajuus* 13 prosenttia. Suhteutin esiintymien määrän omaan 40 000 esiintymän osakorpukseeni ja keräsin eri hakusanojen esiintymiä samassa suhteessa, jossa ne esiintyivät koko korpuksen aineistossa. Näin ollen noodin *yksinhuoltaja* esiintymiä on 25 000, noodin *yh* 10 000 ja noodin *yksinhuoltajuus* 5000. Näin oma osakorpukseeni on edustava otos hakusanojen käytöstä suhteessa toisiinsa.

Seuraavaksi poistin aineistosta kaksoiskappaleet, jotka voivat olla seurausta keskustelijoiden tekemästä toisten viestien lainaamisesta tai roskapostista (ks. Lagus ym., 2016, s. 6, 34). Kaksoiskappaleet voisivat myös vääristää aineistoon tehtävää tilastollista analyysia (Baker ym., 2006, s. 64). Kaksoiskappaleiden poiston jälkeen esiintymiä on 38 233 ja korpuksen laajuus on 704 554 sanetta.

3.3 Korpusavusteinen diskurssintutkimus

Tutkimus toteutetaan korpusavusteisen diskurssintutkimuksen (*Corpus-Assisted Discourse Studies*, myöhemmin tässä tekstissä CADS) keinoin. Tutkimusmenetelmä yhdistää kvantitatiiviset sekä kvalitatiiviset analyysitavat (Partington ym., 2013, s. 19). Tässä tutkimuksessa kvantitatiivista analyysia edustaa erityisesti korpusaineistoon tehtävä kollokaatioanalyysi. Tutkimuksen kvalitatiivista osaa edustaa kollokaatioanalyysin pohjalta muodostettavien merkitysryhmien perusteella tehtävä diskurssien ja asenteiden analyysi. Esittelen kollokaatioanalyysia ja diskurssianalyysia tarkemmin alaluvuissa 3.3.1 ja 3.3.2.

CADS perustuu aiemmin esiteltyyn fraseologiseen kielikäsitelyyn (ks. luku 2.1). Baker (2006, s. 19–20) viittaa juuri tiedostamatta opittujen kielenkäyttötapojen olevan merkityksellisiä. Sanojen todellisen merkityksen ymmärtää myös näiden kielenkäyttötapojen kautta: jotta sanan todellinen merkitys paljastuu, tulee sanaa verrata ja tarkastella suhteessa muihin (mts. 96).

CADS:n tavoitteena on löytää näitä limittyneitä merkityksiä, jotka voisivat jäädä havaitsematta tavallisessa tarkastelussa. Korpusmenetelmät mahdollistavat näiden uusien näkökulmien avaamisen perinteiseen diskurssintutkimukseen verrattuna. (Partington ym., 2013, s. 10.) Korpusmenetelmien avulla voidaan tehdä tarkkaa analyysia siitä, kuinka usein esimerkiksi tietyt sanat tai sananmuodot esiintyvät yhdessä (Baker, 2006, s. 13; Stubbs, 1996, s. 176). Nämä tulokset voivat paljastaa diskursseja eri aiheiden ympärillä (Baker, 2006, s. 19, 114). Tilastollista tietoa esiintymismäärästä voidaan pitää Bakerin (mts. 114) mukaan myös yhtä esiintymistapausta selvempänä merkinä olemassa olevasta diskurssista.

Korpusmenetelmien käyttö vähentää myös tutkijan mahdollista vaikutusta aineiston tarkasteluun, sillä aineistojen laajuus vähentää tutkijan valikoivuutta esimerkiksi pienempään laadulliseen tutkimukseen verrattuna. Laajuus kuitenkin varmistaa sen, että merkittävimmät teemat nousevat esiin. (Baker, 2006, s. 12).

3.3.1 Kollokaatioanalyysi

Kollokaatioanalyysin avulla saadaan kvantitatiivista tietoa hakusanan eri kollokaatioista (Barnbrook, 1996, s. 106). Kollokaatioanalyysi helpottaa aineiston käsittelyä silloin, kun käsiteltäviä konkordanssirivejä on paljon. Lisäksi analyysi paljastaa keskeisimmät noodiin liittyvät leksikaaliset myötäesiintymät. Merkitsevä myötäesiintymien voi toimia viitteenä aiheeseen liittyvistä diskursseista, sillä vahva kollokaatio viittaa siihen, että kielenkäyttäjät yhdistävät tietyt aiheet toisiinsa. Jokin tietty kollokaatti voi alitajuisesti herätellä kielenkäyttäjän käyttämään toista kollokaattia tai toteuttamaan tiettyä diskurssia. (Baker, 2006, s. 114.) Tämä tekee kollokaatioanalyysista

hyödyllisen välineen diskurssianalyysiin, sillä se voi paljastaa tietoisia ja tiedostamattomia leksikaalisia kuvioita.

Suoritin aineistolle kollokaatioanalyysin AntConc-konkordanssiohjelmassa (ks. Anthony, 2020). Käytin kollokaatioanaalysissa tarkasteluväliä 4L–4R, eli neljä sanaa sekä noodin vasemmalta että oikealta puolelta. Samanlaista väliä käyttävät tutkimuksissaan esimerkiksi Sinclair (1991, s. 106), Stubbs (1996, s. 173) ja Jantunen (2018b, s. 29). Lisäksi suomen kielen keskipituinen lause mahtunee tähän väliin (ks. Heikkinen, Lehtinen & Lounela, 2001; Hakulinen & Karlsson, 1980, s. 106). Määritin kollokaattien myötäesiintymisten vähimmäismääräksi eli -frekvenssiksi 50. Verkkokeskusteluissa ovat tyypillisiä toistetut jaksot, joten korkea vähimmäisfrekvenssi vähentää todennäköisyyttä siihen, että kollokaatit olisivat peräisin niistä tai yhden käyttäjän kirjoituksesta (ks. Jantunen 2018b, 29).

Käytin kollokaatioanalyysissa MI-testiä (*Mutual Information*), jossa verrataan kollokaattien ja noodin myötäesiintymisen todennäköisyyttä siihen, että ne eivät esiintyisi yhdessä tai esiintyisivät täysin sattumanvaraisesti (Baker, 2006, s. 101; Barnbrook, 1996, s. 98). MI-testi huomioi mahdollisten kollokaattien kaikki mahdolliset esiintymiskohdat korpuksessa ja laskee näille arvion todennäköisyydestä esiintyä yhdessä korpuksen koon ja laskettujen esiintymiskohtien perusteella. Tämän jälkeen arviota esiintymiskohdista verrataan kollokaattien todelliseen myötäesiintymismäärään korpuksessa. Vertaamalla arviota kollokoinnin todennäköisyydestä todelliseen kollokoinnin määrään saadaan arvo, joka kertoo kollokoinnin merkitsevyydestä. Tämä MI-arvo on sitä suurempi, mitä todennäköisempi myötäesiintyminen on (Baker, 2006, s. 101). Merkitsevä myötäesiintyminen viittaa siihen, että kollokaatti esittää tai sisältää jonkinlaista tietoa noodista (Barnbrook, 1996, s. 98).

Merkitsevänä MI-arvona pidetään yli kolmea (Baker, 2006, s. 102). Tekemäni MI-testin tuloksena tällaisia kollokaatteja tuli yhteensä 408, joten jouduin tutkielman laajuuden takia rajaamaan käsiteltävien kollokaattien määrää muilla tavoin. Käsitellen analyysissäni 200 MI-arvoltaan suurinta kollokaattia, jotta saan laajan näkökulman aineiston analyysiin. Kollokaattien määrä on kuitenkin sopivan rajattu, jotta voin analysoida niitä mahdollisimman hyvin tutkielman laajuuden puitteissa. Samanlaista tarkasteltavien kollokaattien tai avainsanojen määrän rajausta maisterintutkielmassa ovat käyttäneet muun muassa Hämäläinen (2023) ja Hynönen (2023). Valitsemieni kollokaattien MI-arvot ovat välillä 4.266–3.216, eli niiden myötäesiintyminen hakusanan kanssa on todennäköistä (ks. Baker, 2006, s. 101).

MI-testi voi toisinaan nostaa esiin sisältösanoja, joilla on matala frekvenssi (Baker, 2006, s. 102). Matala frekvenssiset sisältösanat ovat kuitenkin tutkimukseni kannalta arvokkaita, sillä ne tekstin ulkopuoliseen maailmaan viitatessaan sisältävät enemmän tietoa aiheesta kuin korkeafrekvenssiset kieliopilliset sanat, jotka liittyvät enemmänkin tekstin koheesioon (ks. VISK § 438).

3.3.2 Diskurssianalyysi

Tutkimuksen laadullisessa vaiheessa luokittelen 200 MI-arvoiltaan merkitsevimpää kollokaattia merkitysryhmiin, joiden avulla voin havaita yksinhuoltajuuteen liitettäviä diskursseja. Merkitysryhmät mukailevat luvussa 2.1.2 esiteltyä semanttista preferenssiä, eli ryhmittelen kollokaatit niiden merkitysten mukaan. Monimerkityksiset kollokaatit luokittelen niiden pääsääntöisen merkityksen perusteella. Luokittelun avulla on mahdollista tavoittaa aiheeseen liittyviä sosiaalistuneita puhetapoja, merkityksiä ja asenteita (ks. Jantunen, 2018a, s. 8).

Yhdessä merkitysryhmien luokittelun kanssa analysoin mahdollisia diskurssi-prosodioita, jotka arvioivat kohdetta ja tuovat ilmi kielenkäyttäjän asenteita (Baker, 2006, s. 87; Stubbs, 2002, s. 65). Analysoin diskurssiprosodioita tarkastelemalla sitä, tuottavatko kollokaatit aineistossa negatiivisia tai positiivisia asenteita ja sävyjä. Tämän teen tarkastelemalla konteksteja, joissa kollokaatit esiintyvät sekä funktioita, joita kollokaatit tekstissä toteuttavat. Koska diskurssiprosodiat tuovat esiin aiheeseen kohdistuvia asenteita, niiden analyysi luo hedelmällisen pohjan kriittiselle diskurssianalyysille. Diskurssiprosodiat keskittyvät semanttista preferenssiä enemmän myös keskustelijoihin antamiin merkityksiin, joten diskurssiprosodioiden analysoiminen kytkeytyy hyvin kriittisen diskurssianalyysin näkemyksiin kielenkäyttäjien tavasta pitää yllä diskursseja kielenkäytöllä (ks. Baker, 2006, 87; Paltridge, 2006, s. 242).

Luokittelu merkitysryhmiin sekä diskurssiprosodioiden analysointi mahdollistavat diskurssien ja asenteiden havaitsemisen (ks. Jantunen, 2018a, s. 8). Tarkastelen, muodostavatko merkitysryhmät yhtenäisiä teemoja, jotka yhdistyvät diskursseiksi. Lisäksi huomioidin, mitkä kollokaatit ovat MI-arvoiltaan merkitsevimpiä, ja paljastaako tämä jotakin diskursseihin liittyen. Asenteiden analysoimisessa huomioidin mahdolliset diskurssiprosodiat sekä merkitysryhmien pohjalta havaitut diskurssit.

4 ANALYYSI

4.1 Merkitysryhmät

Analyysin aluksi esittelen 200 merkitsevimmistä kollokaatista (liite 1) muodostetut merkitysryhmät ja mahdolliset diskurssiprosodiat. Niiden käsittelyn jälkeen siirryn aineistosta nousevien keskeisimpien diskurssien analyysiin. Lopuksi luon katsauksen aineistossa piileviin asenteisiin.

Muodostin kollokaateista 13 merkitysryhmää sekä ryhmän Muut, joka sisältää monimerkityksisiä kollokaatteja, joita ei pystynyt sijoittamaan muihin merkitysryhmiin. Merkitysryhmät on esitelty suuruusjärjestyksessä taulukossa 1.

TAULUKKO 1 Merkitysryhmät prosentuaalisessa suuruusjärjestyksessä

Merkitysryhmä	Kollokaattien osuus prosentteina (n=200)
Ominaisuudet ja tunteet	12,4 %
Toimeentulo ja työ	11,9 %
Yksinhuoltajaksi tuleminen	11,4 %
Suhtautuminen	11,4 %
Huoltajuus ja perhe	9,5 %
Määrä ja lisääntyminen	9,5 %
Ihmiset ja ihmisryhmät	6,0 %
Fokusoiminen ja rinnastaminen	5,5 %
Aika	5,0 %
Keskusteleminen	3,5 %
Ikä	3,5 %
Parisuhde	3,5 %
Määrittely	1,5 %
Muut	5,5 %

Käsittelen merkitysryhmät temaattisesti mielekkäässä järjestyksessä. Aineistoesimerkeissä **tummennan** käsittelyssä olevaan merkitysryhmään kuuluvat kollokaatit ja *kur-sivoin* noodin. Aineistoesimerkit ovat alkuperäisessä kirjoitusasussaan.

Aloitan merkitysryhmien käsittelyn Määrittely-merkitysryhmästä (taulukko 2), sillä merkitysryhmä luo pohjaa sen ymmärtämiselle, miten yksinhuoltajuus määritellään Suomi24-keskustelupalstalla.

TAULUKKO 2 Merkitysryhmä Määrittely

MÄÄRITTELY
KÄSITYS, SANA, TARKOITTA

Määrittely-merkitysryhmän kollokaatit paljastavat sen, ettei yksinhuoltajuudesta puhuta tarkasti ja yhdenmukaisesti juridisen määritelmän mukaan. Toki määritelmät eivät ole tarkkarajaisia virallisissakaan yhteyksissä; esimerkiksi Kela katsoo yksinhuoltajaksi lapsen kanssa elävän lähivanhemman eli juridisen yhteishuoltajan, kun taas lakikirjoissa yksinhuoltaja on lapsen kasvattamisesta ja lapseen liittyvästä päätöksenteosta yksin vastaava huoltaja (Kela, 2024c; Minilex, 2023). Esimerkissä 1 sivutaan tätä juridista määritelmää kirjoittajan kertoessa mitä *yksinhuoltajuus tarkoittaa*. Toisaalta yksinhuoltajaksi kutsutaan aineistossa myös henkilöitä, joiden lapsi saattaa todellisuudessa olla yhteishuollossa (esimerkki 2). Tällaiset tapaukset osuvat Kelan määritelmään yksinhuoltajuudesta.

1. *Yksinhuoltajuus tarkoittaa* sitä, että sinä ja vain sinä olet lapsesta vastuussa ja hoidat kaikki lapsen asiat.
2. Tarkennus vielä; vaikka mainitsin **sanan yh**, lapsemme on juridisesti yhteishuollossa.

Merkitysryhmään sisältyy myös kollokaatti KÄSITYS, jonka merkitys on 'näkemys, luulo, arvelu, vaikutelma' (ks. KS s.v. *käsitys*). Sen sijaan kollokaatin SANA merkitys on 'kielen pienin itsenäinen (yhdeksi kirjainjaksoksi kirjoitettava) merkityssisältöinen rakenneos' (ks. KS s.v. *sana*). Kollokaatti KÄSITYS viittaa siis enemmän subjektiiviseen tulkintaan tai näkemykseen asiasta kuin kollokaatti SANA, jolla viitataan aineistossa enemmänkin termiin (esimerkki 2). Aineistossa KÄSITYS viittaa tyypillisesti yhteisesti jaettuun näkemykseen yksinhuoltajista (esimerkki 3).

3. On tää ikävää kun kaikilla on tää sama **käsitys** kaikista *yksinhuoltajista*.

Kun Määrittely-merkitysryhmä paljastaa yksinhuoltajuuden määritelmän joustavuuden, Yksinhuoltajaksi tuleminen -merkitysryhmän kollokaatit ovat tarkkarajaisia yksinhuoltajuuden määrittelyssä. Tämä lienee seurausta juridisista prosesseista, jotka ovat läsnä merkitysryhmän kollokaateissa.

TAULUKKO 3 Merkitysryhmä Yksinhuoltajaksi tuleminen

YKSINHUOLTAJAKSI TULEMINEN
Yksinhuoltajuuden saaminen oikeusteitse HAKEA, VAATIA, MYÖNTÄÄ, MÄÄRÄTÄ, POISTAA, VIRALLISESTI, AUTOMAATTISESTI, HELPOSTI, TODENNÄKÖISESTI
Yksinhuoltajuuden alkaminen RUVETA, RYHTYÄ, VALITA, ALOITTA, JÄÄDÄ, PÄÄTYÄ
Syyt ja perustelut PERUSTE, MIKSI, SIKSI, MIKSIEL, MIELUUMMIN, VAI, TAHTO, JOHTUA

Yksinhuoltajaksi tuleminen -merkitysryhmä (taulukko 3) on jaettu alakategorioihin Yksinhuoltajuuden saaminen oikeusteitse, Yksinhuoltajuuden alkaminen sekä Syyt ja perustelut. Yksinhuoltajuuden saaminen oikeusteitse -alakategoria sisältää juridisiin prosesseihin liittyviä kollokaatteja, kuten HAKEA ja MÄÄRÄTÄ. Lisäksi alakategoriaan kuuluvat tavan adverbit VIRALLISESTI, AUTOMAATTISESTI, HELPOSTI ja TODENNÄKÖISESTI, joilla ilmaistaan tapahtumisen tapoja ja näkökulmia (ks. VISK § 653). Tyypillisesti näillä kollokaateilla kuvataan juuri yksinhuoltajuuden saamisen prosessia. Yksinhuoltajuuden alkaminen -alakategoria sisältää yksinhuoltajaksi tulemiseen liittyviä kollokaatteja, kuten RYHTYÄ ja ALOITTA, jotka dynaamisina verbeinä kuvaavat muutosta (ks. VISK § 445). Syihin ja perusteluihin liittyviä kollokaatteja ovat esimerkiksi substantiivi PERUSTE, kysymyssana MIKSI, adverbi MIELUUMMIN sekä konjunktio VAI. Kollokaatteja käytetään perustelujen ja syiden esittämiseen sekä tilanteissa, joissa verrataan mahdollista yksinhuoltajuutta esimerkiksi nykytilanteeseen yhteishuoltajana.

Yksinhuoltajuutta voivat hakea lapsen huoltajat yhdessä tai erikseen, tai heidän sijastaan hyvinvointialue. Yksinhuoltajuus määrätään käräjäoikeudessa tai tuomioistuimessa jommallekummalle vanhemmalle silloin, kun huoltajat eivät pysty sopimaan lapsen asioista yhdessä ja lapsen edun mukaisesti. (Avioliittolaki 2023/484 32 §; Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 2019/190 10 §.) Yksinhuoltajuuden hakeminen vaatii siis perusteluita (esimerkki 4), sillä useimmiten lapsen etuna nähdään yhteishuoltajuus (ks. Autonen-Vaaraniemi, 2019, s. 368). Esimerkissä 5 kirjoittaja toteaa, että vaatisi yksinhuoltajuutta välittömästi tilanteessa, jossa *isällä on kaljottelu ongelmana*. Myös Yhden Vanhemman Perheiden liitto (2024) suosittelee yksinhuoltoa tilanteissa, joissa toisella vanhemmalla on päihdeongelmia.

4. Tapauksethan ovat tietenkin aina erilaisia ja pitää olla **perusteet** millä *yksinhuoltajuutta hakee*.
5. Jos isällä on kaljottelu ongelmana, **vaatisin** välittömästi *yksinhuoltajuutta*.

Keskustelua herättävät sekä huoltajuuden hakeminen että hakemisen lopputulokset. Toisinaan keskusteluissa nouseekin esille se, että naisten yksinhuoltajuus on

miesten yksinhuoltajuutta yleisempää. Esimerkissä 6 kirjoittaja kysyy kollokaatilla MIKSI perusteita sille, miksi naisille myönnetään yksinhuoltajuus helpommin kuin miehille, joille yksinhuoltajuuden saaminen *näyttäisi olevan täysin mahdotonta*. Kirjoittajan mukaan naiset saavat yksinhuoltajuuden *helposti*.

6. **Miksi** naisille **myönnetään** *yksinhuoltajuus helposti*, kun se miehille näyttäisi olevan täysin mahdotonta?

Merkitysryhmään sisältyy myös keskustelua, joka käsittelee yksinhuoltajuuden alkamista myös muissa kuin oikeusprosesseissa. Toisinaan yksinhuoltajuus on tietoinen valinta, johon kannustetaan (esimerkki 7) tai jota kuvataan *huonon kaverin kanssa* olemista paremmaksi vaihtoehdoksi (esimerkki 8). Näissä keskusteluissa yksinhuoltajat kuvataan toimijoina, jotka ovat tehneet tietoisin valinnan. Sen sijaan kollokaatit JÄÄDÄ ja PÄÄTYÄ kuvaavat passiivisempaa toimintaa. Kollokaatti JÄÄDÄ merkitseekin 'joutua, tulla jhk asemaan' (KS s.v. *jääda*). Esimerkissä 9 sanavalinnalla *jääda* viitataan siihen, että kirjoittajasta on tullut yksinhuoltaja hänen tahdostaan riippumatta. Kirjoittaja ei kuitenkaan paljasta syitä, miksi yksinhuoltajuus jää hänen tehtäväkseen.

7. Lähde tiehesi, **rupea** *yksinhuoltajaksi*.
 8. Silti sanon, että olen **mieluummin** *yh* kuin huonon kaverin kanssa.
 9. Pelotti toisaalta **jääda** noin pienten *yksinhuoltajaksi*.

Yksinhuoltajaksi tuleminen -merkitysryhmä sisältää siis yksinhuoltajaksi päättämiseen liittyviä kollokaatteja ja tulee käsitelleeksi yksinhuoltajuuden alkamisen syitä ja perusteluita. Yksinhuoltajuuden saaminen oikeusteitse -alakategorian kollokaattien HAKEA ja VAATIA voi katsoa tuottavan positiivista diskurssiprosodiaa: kollokaatin HAKEA merkitys on 'pyrkii jhk, tavoitella, pyrkii saamaan jtak' (ks. KS s.v. *hakea*) ja kollokaatin VAATIA on 'ilmaista tahtovansa ehdottomasti' (ks. KS s.v. *vaatia*). Kollokaatit siis ilmaisevat yksinhuoltajuuden olevan tavoiteltu ja haluttu asia, jota kohti pyritään.

TAULUKKO 4 Merkitysryhmä Huoltajuus ja perhe

HUOLTAJUUS JA PERHE
<p>Huoltajuus YHTEIS, YHTEINENHUOLTAJA, YHTEINENHUOLTO, YHTEISHUOLTAJUUS, LÄHIVANHEMPI</p>
<p>Perhe ja perheenjäsenet ÄIPPÄ, MAMMA, ÄITI, NAINEN, ISKÄ, ISI, ITSE, MINÄ, KASVATTA, TYTÄR, POIKA, PERHEELLINEN, UUSPERHE, LAPSIPERHE</p>

Huoltajuus ja perhe -merkitysryhmä (taulukko 4) on jaettu alakategorioittain huoltajuutta kuvaaviin kollokaatteihin¹ sekä perhettä ja perheenjäseniä kuvaaviin kollokaatteihin. Huoltajuutta kuvaavat kollokaatit liittyvät yhteishuoltajuuteen eli tilanteeseen, jossa lapsen huollosta ovat vastuussa molemmat vanhemmat (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 2019/190 § 7). Alakategoriaan lukeutuu myös kollokaatti YHTEIS, jonka merkitys on 'yhdyssanojen alkuosana: yhteinen' (ks. KS s.v. *yhteis*). Kollokaatti on peräisin tilanteista, joissa on kirjoitettu samanaikaisesti yhteishuoltajuudesta ja yksinhuoltajuudesta ja siten yhteinen yhdyssanan osa *-huoltajuus* on jätetty toistamatta (ks. Kotimaisten kielten keskus, 2023). Niinpä yhdyssanan määriteosa YHTEIS on noussut yhdeksi kollokaatiksi. Edellä kuvattu tilanne toteutuu esimerkissä 10, jossa kirjoittaja kertoo huoltajuuden olevan aina *yhteis- tai yksinhuoltajuus*. Huoltajuus-alakategoriaan kuuluu myös kollokaatti LÄHIVANHEMPI, joka tarkoittaa sitä huoltajaa, jonka luona lapsi asuu (ks. Kela, 2024b). Esimerkissä 11 kerrotaan lapsilisän yksinhuoltajakorotuksesta, johon myös yhteishuoltajana oleva lähivanhempi on Kelan (ei pvm.) mukaan oikeutettu.

10. Lapsen huoltajuus on joko **yhteis-** tai *yksinhuoltajuus*.

11. **Lähivanhempi** saa vielä ne *yh* lisät ym. lähi saa siis lapsista lähemmäs tonnin kuussa.

Perhettä ja perheenjäseniä kuvaavat kollokaatit ovat osittain puhekielisempiä ilmauksia, kuten ÄIPPÄ ja ISI, toisaalta myös yleiskielisempiä, kuten TYTÄR ja POIKA. Esimerkissä 12 kirjoittaja kertoo olevansa *1 vuotiaan pojan* yksinhuoltaja ja käyttää itsestään arkista ja leikkisää sanavalintaa *äippä*. Äitiyteen liittyviä kollokaatteja on hie-man enemmän kuin isään liittyviä, mutta isät ovat edustettuina kollokaateissa ISKÄ ja ISI. Esimerkissä 13 kirjoittaja on henkilö, joka kertoo olleensa *hetken yh iskä*. Lisäksi merkitysryhmään kuuluu pronominit MINÄ ja ITSE, joita kirjoittajat tyypillisesti käyttävät kertoakseen omakohtaisesti vanhemmuudestaan (esimerkki 14). Perheeseen kuuluviin kollokaatteihin olen sisällyttänyt myös kollokaatin KASVATTAA, sillä sen merkitys on 'pitää kasvamassa, varttumassa, elättää' (ks. KS s.v. *kasvattaa*). Kasvattamisen voi nähdä olennaisena osana vanhemmuutta (ks. esim. MLL, 2021), ja myös tärkeänä osana vanhempien ja lasten välistä suhdetta. Kasvattaminen luo siis suhteen merkitysryhmässä läsnä olevien vanhempien ja lasten välille.

12. Eli oon 1 vuotiaan **pojan** *yh äippä* ja kesäl toinen muksu tulossa.

13. Ja sitten olin hetken *yh iskä* ja sitten löysin tämän nykyisen vaimoni.

14. **Itse kasvatan** *yksinhuoltajana* kahta **tytärtä**.

¹ Yhteishuoltaja ja yhteishuolto olivat lemmatisoituneet aineistossa muotoihin YHTEINEN-HUOLTAJA ja YHTEINENHUOLTO

Merkitysryhmään sisältyvät myös perhettä kokonaisuutena merkitsevät UUS-PERHE ja LAPSIPERHE sekä adjektiivi PERHEELLINEN, joka merkitsee henkilöä 'jolla on perhe' (ks. KS s.v. *perheellinen*). PERHEELLINEN olisi adjektiivina ollut luokiteltavissa myös Ominaisuudet ja tunteet -merkitysryhmään, mutta sijoitin sen samaan ryhmään muita perhettä merkitsevien kollokaattien kanssa, sillä sitä käytetään aineistossa tyypillisesti rinnasteisena vaihtoehtona yksinhuoltajalle (esimerkki 15). Myös seuraavassa esimerkissä (16) yksinhuoltajat ja lapsiperheet esitetään rinnasteisesti, kun kirjoittaja kysyy molempien ahdinon loppumisesta.

15. Kaveripiirissäni on *yksinhuoltajia* ja **perheellisiä**.

16. Milloin *yksinhuoltajien* ja pienituloisten **lapsiperheiden** ahdinko loppuu?

Eräänlaisia ihmissuhteita kuvaa myös merkitysryhmä Parisuhde (taulukko 5), johon kuuluu parisuhteisiin ja siviilisäättyyn liittyviä kollokaatteja.

TAULUKKO 5 Merkitysryhmä Parisuhde

PARISUHDE
SEURUSTELLA, EROTA, VARATA, SINKKU, LESKI, AVOLIITTO, AVIOERO

Parisuhteisiin liittyvä keskustelu käsittelee muun muassa sitä, kuka on siviilisäädyltään sinkku, eli 'ei elä avio- t. avoliitossa tm. kiinteässä parisuhteessa' (ks. KS s.v. *sinkku*); esimerkissä 17 kirjoittaja kysyykin, voivatko yksinhuoltajat ja lesket olla sinkkuja. Kollokaatti VARATA esiintyy aineistossa useimmiten passiivin TU-partisiippina (ks. VISK § 521), joka merkitsee 'toisen käytössä olevaa, parisuhteessa olevaa' (ks. KS s.v. *varattu*). Tässä merkityksessä kollokaatti VARATA esiintyy myös esimerkissä 18, jossa kirjoittajalle *yksinhuoltajuus merkitsee samaa kuin varattu*. Kirjoittajat siis pohtivat ja esittävät mielipiteitään siitä, mikä on yksinhuoltajien todellinen siviilisäätty.

17. Voiko *yksinhuoltaja* tai **leski** olla **sinkku**?

18. Minulle myös *yksinhuoltaja* merkitsee samaa kuin **varattu**, ja varattuihin en koske.

Parisuhteisiin liittyvät kollokaatit paljastavat myös keskusteluita siitä, miten kirjoittajista on tullut yksinhuoltajia (esimerkit 19 ja 20). Merkitysryhmässä näkyvät siis osittain samat teemat kuin Yksinhuoltajaksi tuleminen -merkitysryhmässä, mutta pääpaino on parisuhteissa ja niiden päättymisessä yksinhuoltajuuden alkamisen sijaan. Toisaalta esimerkissä 21 parisuhde ei pääty, vaan lapsi syntyy *avoliittoon*. Näissä tapauksissa *yksinhuoltajuus on äidillä, ellei myöhemmin toisin sovita*, eli jos lapsen isyyttä

ei tunnusteta (ks. Isyyslaki 2015/11 § 2, 3²; Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 2019/190 § 6, 6a).

19. Me **erosimme**, ja minusta tuli *yksinhuoltaja*.
20. Sitten tuli katastrofi: **avioero**, jäin kahden murkun *yksinhuoltajaksi*.
21. **Avoliittoon** syntyvän vauvan *yksinhuoltajuus* on äidillä, ellei myöhemmin toisin sovita.

Esitellyt merkitysryhmät liittyvät vahvasti perheeseen, ihmissuhteisiin, juridisiin prosesseihin ja määrittelyihin. Seuraavaksi käsittelen Toimeentulo ja työ -merkitysryhmää (taulukko 6), jonka kollokaatit liittyvät yksinhuoltajuuden taloudellisiin puoliin.

TAULUKKO 6 Merkitysryhmä Toimeentulo ja työ

TOIMEENTULO JA TYÖ
Etuudet LAPSILISÄ, LISÄ, ETUUS, ELÄKE, KOROTUS, KOROTTA, SAADA, ELÄVÄ
Työ ja opiskelu TYÖSSÄKÄYVÄ, YRITTÄJÄ, VUOROTYÖ, TYÖTÖN, TYÖTTÖMYYS, OPISKELLA, OPISKELIJA, TIENATA
Toimeentulo KÖYHÄ, KÖYHYYS, VÄHÄVARAINEN, PIENITULOINEN, PIENIPALKKAINEN, ELÄTTÄJÄ, ASEMA, PÄRJÄTÄ

Toimeentulo ja työ -merkitysryhmä sisältää alakategoriat Etuudet, Työ ja opiskelu sekä Toimeentulo. Yksinhuoltajat ja lähivanhemmat ovat oikeutettuja lapsilisän yksinhuoltajakorotukseen (Kela, 2024b; Kela, ei pvm.), joka nousee keskustelun kohteeksi aika ajoin. Esimerkissä 22 kirjoittaja kertoo viestin vastaanottavalle yksinhuoltajalle hänelle mahdollisista etuuksista. Etuuksiin liittyy myös kollokaatti ELÄVÄ, jolla useimmiten kerrotaan, millaisilla etuuksilla tai avustuksilla yksinhuoltajat elävät (esimerkki 23).

22. Virallisena *yksinhuoltajana* olet oikeutettu **lapsilisän** yh-korotukseen ja mahdollisesti asumistukeen.
23. Nykyään kun yhteiskunnan avustuksilla **elävä** *yksinhuoltaja* narisee, että taksi on kallis.

Työ ja opiskelu -alakategorian kollokaatit liittyvät keskusteluihin siitä, millainen yksinhuoltajien työllisyystilanne on. Kirjoittajat kertovat usein kokemuksiaan: esimerkiksi 24 kirjoittaja kertoo onnistuneensa *yhdistämään yksinhuoltajuuden ja vuorotyön*.

² Isyyslaki on kumottu ja sittemmin korvattu Vanhemmuuslailla (775/2022) tammikuussa 2023.

Sanavalinta *onnistunut* mukailee keskustelun yleistä näkökulmaa siitä, että yksinhuoltajien voi olla haastavaa tehdä vuorotyötä. Samaa haastetta töiden kanssa kuvataan esimerkissä 25, jonka mukaan *yksinhuoltajan on vaikeampi työllistyä kuin muiden perheellisten*. Yksinhuoltajan voi olla vaikeampaa sovittaa työtä ja perhearkea yhteen ja täten heidän työllisyystilanteensa on heikompi (ks. Sullström, 2022; Hakovirta, 2006, s. 163).

24. Minä ainakin olen onnistunut yhdistämään *yksinhuoltajuuden* ja **vuorotyön**.

25. Yhä useamman *yksinhuoltajan* ongelma on **työttömyys**; yksinhuoltajan on vaikeampi työllistyä kuin muiden perheellisten.

Työllisyys vaikuttaa suoraan myös taloudelliseen tilanteeseen, ja merkitysryhmään kuuluu myös toimeentuloon liittyviä kollokaatteja. Esimerkissä 26 kirjoittaja kuvailee itseään kollokaatilla KÖYHÄ, mutta kertoo lastensa olevan tästä huolimatta *tasapainoisia ja onnellisia ihmisiä*. Kirjoittaja kertoo tilanteestaan vastoin mahdollisuutta, että vanhempien huono-osaisuus voisi johtaa lasten heikompaan hyvinvointiin (ks. Toikka & Haanpää, 2020, s. 120). Yksinhuoltajuuden tuomaan huonontuneeseen taloustilanteeseen viittaa esimerkin 27 kirjoittaja, jonka mukaan yksinhuoltajilta puuttuu *toinen elättäjä* eli toinen 'huoltaja' (ks. KS s.v. *elättäjä*). Esimerkissä mainitut avustukset voivat mahdollisesti liittyä aiemmin käsiteltyihin etuuksiin.

26. Ja vaikka *yksinhuoltaja* ja **köyhä** olenkin niin lapseni ovat tasapainoisia ja onnellisia ihmisiä.

27. Avustukset on tarkoitettu *yksinhuoltajille*, joilta toinen **elättäjä** on lähtenyt paremman elämän perään.

Lisäksi merkitysryhmään kuuluu kollokaatti ASEMA, joka merkitsee 'paikkaa yhteiskunnassa' (ks. KS s.v. *asema*), kuten esimerkissä 28. Samaan teemaan liittyy läheisesti myös kollokaatti PÄRJÄTÄ, jonka merkitys on 'selviytyä, tulla toimeen' (ks. KS s.v. *pärjätä*). Usein yksinhuoltajana pärjäämistä kuvataan haastavaksi tai rankaksi (esimerkki 29). Yhteiskunnalliseen asemaan ja pärjäämiseen liittyvät usein työn ja toimeentulon teemat, jotka ovat olennaisessa osassa tässä merkitysryhmässä.

28. *Yksinhuoltajien asemaa* tulisi huomattavasti parantaa jne.

29. Silloin yksin tai *yksinhuoltajana* **pärjääminen** oli todella rankkaa, lähes mahdotonta.

Osa Toimeentulo ja työ -merkitysryhmän kollokaateista tuottaa negatiivista diskurssiprosodiaa. Esimerkiksi TYÖTÖN, TYÖTTÖMYYS, KÖYHÄ, KÖYHYYS, ELÄTTÄJÄ ja PÄRJÄTÄ tuottavat tässä aineistossa negatiivista diskurssiprosodiaa. Kollokaattien negatiivisen diskurssiprosodian tuotto perustuu toimeentulon haasteisiin liittyvään leimaavuuteen (ks. Krok, 2012, s. 130–131). PÄRJÄTÄ-kollokaatti liittyy taas useimmiten haasteiden kanssa elämiseen, jolloin kollokaatin konteksti paljastaa siihen liitetyn

asenteellisuuden. Kollokaatti ELÄVÄ on tulkittavissa sekä neutraaliksi että negatiivista diskurssiprosodiaa tuottavaksi: esimerkiksi omasta tahdostaan työttömistä ja siten etuuksilla elävistä ihmisistä uutisointi on herättänyt kohun ja raivoa sosiaalisessa mediassa sekä vuonna 2017 että 2024 (Kujala 2017; Riikonen 2024; Tänav 2024). Sosiaalityönsuhteen varassa eläminen jakoi mielipiteitä myös vuoden 2023 eduskuntavaaleissa, jolloin vaalikoneissa arvioitiin sitä, onko Suomessa tukien varassa eläminen liian helppoa (Tolkki, 2023). ELÄVÄ-kollokaatilla on siis taipumus tuottaa negatiivista diskurssiprosodiaa, mutta sen tulkinta ei ole täysin yksiselitteinen.

Käsitelty merkitysryhmä toi jo esiin yksinhuoltajiin liitettyjä ominaisuuksia, kuten kollokaatit TYÖTÖN, KÖYHÄ ja TYÖSSÄKÄYVÄ, vaikkakin ominaisuudet liittyivät enemmänkin taloudelliseen tilanteeseen. Enemmän yksinhuoltajia kuvailevia kollokaatteja löytyy merkitysryhmästä Ominaisuudet ja tunteet (taulukko 7).

TAULUKKO 7 Merkitysryhmä Ominaisuudet ja tunteet

OMINAISUUDET JA TUNTEET	
Tunteet	YLPEÄ, ONNELLINEN, HELPPO, KATELLINEN, RANKKA, YKSINÄINEN, EPÄTOIVOINEN, ONNETON, KATKERA, KATKEROITUA, VALITTAA, PELOTTAA, PELJÄTÄ, VÄSYÄ
Ominaisuudet	YLIPAINOINEN, LIHAVA, LÄSKI, RUMA, TAVALLINEN, YLEINEN, TÄLLAINEN, VIKA
Kokemukset	ARKI, KÄYTÄNTÖ, KOKEMUS

Ominaisuudet ja tunteet -merkitysryhmä sisältää alakategoriat Tunteet, Ominaisuudet sekä Kokemukset. Tunteet-alakategoria sisältää tunteita ja kokemuksia kuvaavia adjektiiveja, kuten ONNELLINEN, HELPPO ja YKSINÄINEN, sekä tunnekokemuksia kuvaavia verbejä, kuten KATKEROITUA ja PELOTTAA. Kollokaatit kuvaavat tunteita laidasta laitaan; yksinhuoltajuutta kuvataan usein rankaksi ja yksinäiseksi (esimerkki 30). Sen sijaan esimerkissä 31 kirjoittaja kuvaa olevansa *onnellinen ja ylpeä yksinhuoltaja*. Esimerkit eivät kuitenkaan sulje toisiaan pois, sillä rankan ja yksinäisen arjen keskellä on mahdollista tuntea myös onnen ja ylpeyden tunteita. Voi olla, että onnellisuus ja ylpeys ovat seurausta mahdollisesti rankasta arjesta ja kasvatustyöstä selviämisestä ja onnistumisesta, kuten esimerkissä 32, jossa kirjoittaja kuvaa olevansa *ylpeä siitä, että pojista tuli kunnan poikia*.

30. *Yksinhuoltajuus oli rankkaa, yksinäistä.*

31. Täältä löytyy kans **onnellinen** ja **ylpeä** yksinhuoltaja!

32. Olin *yksinhuoltaja* ja olen **ylpeä** siitä, että pojista tuli kunnan poikia.

Ominaisuuksiin liittyvät kollokaatit kuvaavat ulkoisia, kehoon liittyviä ominaisuuksia, kuten YLIPAINOINEN, LÄSKI ja RUMA, sekä neutraaleja kuvaavia kollokaatteja, kuten TAVALLINEN ja TÄLLAINEN. Ulkoisista ominaisuuksista tehdään usein laajoja yleistyksiä, kuten esimerkin 33 kirjoittaja tekee kysyessään, miten *lähes kaikki yksinhuoltajat on rumia ja lihavia*. Kollokaatti TÄLLAINEN on lähtökohtaisesti neutraali, sillä sitä käytetään viittaamaan johonkin mainittuun asiaan ja sen laatuun merkityksessä 'tämänlaatuinen, -kaltainen' (ks. KS s.v. *tällainen*). Kollokaattia käytetään tyypillisesti tapauksissa, jossa sanottu asia halutaan yleistää koskemaan laajempaa joukkoa: esimerkissä 34 kirjoittaja kertoo oletettavasti yhdestä henkilöstä, mutta TÄLLAINEN-kollokaatilla ja sen monikkomuodolla implikoi *tällaisten yh keinottelijoiden* olevan yhtä tapausta laajempi ilmiö ja täten pilanneen *monen miehen* elämän. Yksinhuoltajia ei pelkää parjata aineistossa. Vika, eli 'seikka joka aiheuttaa epäkuntoisuutta, vähentää arvoa' (ks. KS s.v. *vika*) *ei – – ole yksinhuoltajuudessa, vaan siinä miten sen kykenee hoitamaan* (esimerkki 35). Yksinhuoltajuutta itsessään ei siis välttämättä nähdä automaattisesti huonona ominaisuutena.

33. Miksi muuten lähes kaikki *yksinhuoltajat* on **rumia** ja **lihavia**??

34. Ompa monen miehen elämä mennyt pilalle **tällaisten** *yh* keinottelijoiden takia.

35. Ei **vika** ole *yksinhuoltajuudessa* vaan siinä miten sen kykenee hoitamaan.

Tunteet ja ominaisuudet kumpuavat usein kokemuksista ja eletystä elämästä, minkä vuoksi olen sijoittanut tähän merkitysryhmään myös arkea ja kokemuksia merkitseviä kollokaatteja ARKI, KÄYTÄNTÖ ja KOKEMUS. Esimerkissä 36 kirjoittaja kuvaa yksinhuoltajan arjen olevan *useimmiten raskasta*. Vaikka *rakas* ei ole noussut yhdeksi kollokaatiksi, se mukailee samoja teemoja kuin Tunteet-alakategorian kollokaatit. Samankaltainen kokemus on mukana esimerkissä 37, jossa kirjoittaja kertoo kokeneensa jääneen *käytännön yksinhuoltajaksi* kodinhoidon jäädessä hänen vastuulleen. Esimerkissä ei sanoiteta tunteita, mutta kokemus kodinhoidosta yksin voidaan tulkita rakkaksi ja yksinäiseksi, jotka ovat muuten merkitysryhmässä läsnä olevia tunteita.

36. *Yksinhuoltajan* **arki** on useimmiten raskasta.

37. Koin jääväni **käytännön** *yksinhuoltajaksi*, kun koko kodinhoito kaatui minun harteilleni.

Tunteet ja ominaisuudet -merkitysryhmässä on läsnä negatiivinen diskurssiprosodia, jota tuottavat merkitysryhmässä olevat negatiivisia asenteita ilmaisevat kollokaatit. Merkitysryhmän 26:sta kollokaatista jo 16 voi nähdä pelkältä denotatiiviselta merkitykseltään negatiivisena. Toisaalta myös neutraalit kollokaatit, kuten TÄLLAINEN, voivat kontekstin perusteella paljastua negatiivista diskurssiprosodiaa tuottavaksi, kuten esimerkki 34 osoitti.

Kuten aiemmin todettua, diskurssiprosodiat tuovat esiin kielenkäyttäjän asenteita ja suhtautumista (ks. luku 2.1.2). Asenteet ja suhtautuminen ovat vahvasti esillä merkitysryhmässä Suhtautuminen (taulukko 8), joka liittyy yksinomaan asenteisiin ja niiden osoittamiseen.

TAULUKKO 8 Merkitysryhmä Suhtautuminen

SUHTAUTUMINEN	
Toiminta	OLETTAA, YLEISTÄÄ, LEIMATA, MOLLATA, VIHATA, HAUKKUA, KADEHTIA, KELVATA, SUHTAUTUA, SUOSITELLA, TUNTEA, TUKEA
Modaalisuus	TAITAA, KAI, MUKA, TUSKIN, VARMASTI
Arvioiminen	TODELLINEN, LÄHES
Muut	KOHTAAN, VASTAAN, KYSE, RISKI

Suhtautuminen-merkitysryhmä on jaettu alakategorioittain Toimintaan, Arvioimiseen, Modaalisuuteen sekä Muihin. Toimintaa merkitsevät kollokaatit ovat jonkinlaista suhtautumista ilmaisevia verbejä, kuten OLETTAA, VIHATA ja SUOSITELLA. Kollokaatit paljastavat hyvin vastakkaisia puhetapoja; esimerkissä 38 kirjoittaja kommentoi juuri yleistämisen olevan *törkeää*, kun taas esimerkissä 39 kirjoittaja yleistää yksinhuoltajien valittavan, ruikuttavan ja mustamaalaavan isiä.

38. On törkeää **yleistää** kaikki *yksinhuoltajat* vastuuttomiksi luusereiksi.

39. Olet ilmeisesti *yksinhuoltaja* he yleensä **valittavat**, ruikuttaa ja mustamaalaa isiä, YÖK ja ha,ha,haa...

Samanlaista muihin suhtautumista esiintyy modaalisten kollokaattien kanssa, jotka ilmaisevat ja arvioivat asiointilojen varmuutta (ks. VISK § 1551). Kirjoittajat tyyppillisesti arvioivat muita kirjoittajia (esimerkki 40), ja kenties tukeutuvat arvioita tehdessään yleisiin asenteisiin ja olettamuksiin. Modaalisuus ylettyykin koskemaan myös yleisiä asiointiloja ja ryhmiä. Esimerkissä 41 kirjoittaja käyttää kollokaattia TUSKIN kyseenalaistamaan väitteen, että *kaikki yksinhuoltajat ovat siveyden sipuleita* (ks. VISK § 1387, 1601).

40. **Taidat** olla katkeroitunut *yksinhuoltaja* jolla on alkoholiongelma.

41. **Tuskin** kaikki *yksinhuoltajat* ovat siveyden sipuleita.

Aiemmat tapaukset viittaavat enemmänkin muiden esittämiin arvioihin ja suhtautumistapoihin, kun taas Arvioiminen-alakategorian kollokaatit liittyvät keskusteluissa usein juuri oman statuksen ja tilan arviointiin. Kollokaatti LÄHES merkitsee myönteisissä yhteyksissä 'vähää vaille, miltei, suunnilleen' (ks. KS s.v. *lähes*), eli ne kertovat, missä määrin jokin ominaisuus pätee mainittuun entiteettiin (ks. VISK § 615). Niinpä keskustelijat arvioivat omaa statustaan, kuten esimerkissä 42, jossa kirjoittaja kertoo olleensa *lähes yksinhuoltaja*. Hän ei ollut siis täysin yksinhuoltaja, mutta vähää vaille (ks. VISK § 661).

42. Itse olin viisi vuotta **lähes yksinhuoltaja**, kun mieheni yrittäjänä teki töitä aamu kahdeksasta iltta yhdeksään, tai kymmeneen, tai yhteentoista.. joskus jopa aamuneljään!

Muut-alakategoriaan luokitellut kollokaatit ilmaisevat myös suhtautumista, mutta eivät olleet luokiteltavissa muihin alakategorioihin. KOHTAAN ja VASTAAN ilmaisevat suhtautumisen kohdetta (VISK § 589, 689), KYSE merkitsee puheena olevaa asiaa (ks. KS s.v. *kyse*) sekä kollokaatti RISKI merkitsee 'epäedullisen tapahtuman mahdollisuus, uhka' (ks. KS s.v. *riski*). Esimerkissä 43 *yleinen mielipide* vastustaa yksinhuoltajia, sillä kollokaatin VASTAAN merkitys on 'vastustamista, jnk vastaista toimintaa' (ks. KS s.v. *vastaan*). Suhtautumista ilmaistaan myös substantiivilla RISKI, jolloin yksinhuoltajuus näyttää jonkinlaisena uhkana (esimerkki 44).

43. Ja nimenomaan YLEINEN mielipide on *yksinhuoltajia vastaan*.

44. Yksiselitteisesti on todettu, että *yksinhuoltajuus* on lapselle **riski**.

Merkittävä osa Suhtautuminen-merkitysryhmän kollokaateista on luonteeltaan negatiivisia, ja niiden voidaankin katsoa tuottavan negatiivista diskurssiprosodiaa. Esimerkiksi Toiminta-alakategorian seitsemän ensimmäisenä listattua kollokaattia ovat merkitykseltään negatiivisia. Negatiivisuus paljastuu myös konteksteista: yksinhuoltajat ovat kirjoittajien mukaan vastuuttomia luusereita (esimerkki 38) ja katkerointuneita (esimerkki 40). Myös kollokaatit VASTAAN ja TUSKIN sisältävät negatiivisen merkityksen.

TAULUKKO 9 Merkitysryhmä Aika

AIKA
<p>Yleisyys ja toistuminen YLEENSÄ, USEIN, MONESTI, TAAS, EDELLEEN</p>
<p>Nykyisyys ja tulevaisuus NYKYÄÄN, NYKYISIN, TULEVA</p>
<p>Muut AIKOINAAN, LUKU</p>

Aika-merkitysryhmä (taulukko 9) sisältää alakategoriat Yleisyys ja toistuminen, Nykyisyys ja tulevaisuus sekä Muut. Viimeisimpään ryhmään olen sijoittanut kollokaatteja, jotka liittyvät aikaan tai sen määrittelyyn, mutta eivät sovi muiden kategorioiden luokitteluperusteisiin. Merkitysryhmän kollokaatit ilmaisevat siis toistuvuutta, ajankohtaa ja kestoa (ks. VISK § 649).

Yleisyys ja toistuminen -alacategoria sisältää jonkun tapahtuman tai asian toistumista tai yleisyyttä merkitseviä kollokaatteja; esimerkiksi kollokaatin EDELLEEN merkitys on 'jatkuvasti, yhä, vielä' (ks. KS s.v. *edelleen*). Kollokaatteja käytetään tyyppillisesti kertoessa, miten jokin tapahtuma toistuu usein. Esimerkissä 45 kirjoittaja kuvaa, miten yksinhuoltajaksi on *monesti joutunut -- tahtomattaan*, eli viittaa tällaiseen tilanteeseen olevan yleistä. Samalla tavalla yleiseen tilanteeseen viittaa esimerkin 46 kirjoittaja, joka kirjoittaa *taas* tulleen lisää *yksi yksinhuoltaja joka elää verovaroillamme*. Sanavalinnan *taas* käyttö paljastaa, että kirjoittaja pitää tilannetta yleisenä.

45. Yksinhuoltaja on **monesti** joutunut *yksinhuoltajaksi* tahtomattaan ja ei heitä voi siitä syyttää vaan yritämme ymmärtää ja auttaa heikompiosaisia.
46. Ei tullut perhettä, vaan tulikin **taas** yksi *yksinhuoltaja* joka elää verovaroillamme.

Nykyisyys ja tulevaisuus -alacategorian kollokaatit kommentoivat enemmänkin nykytilaa (esimerkki 47) ja tulevaisuudessa tapahtuvia asioita (esimerkki 48). Toisaalta esimerkistä 47 on luettavissa myös vertailu aiempaan, sillä sanavalinnalla *nykyään* kirjoittaja voi implikoida tilanteen olleen erilainen aiemmin kuin nyt.

47. **Nykyään** *yksinhuoltaja* voi pahimmassa tapauksessa olla todella yksin.
48. Itse olevan 18v ja **tuleva** *yksinhuoltaja*, raskausviikkoja on takana 26.

Sen sijaan Muut-alacategorian AIKOINAAN viittaa suoraan menneeseen aikaan, sillä sen merkitys on 'kerran (entisyudessa), omana aikanaan' (ks. KS s.v. *aikoinaan*). Lisäksi Muut-alacategoriaan kuuluu kollokaatti LUKU, joka esiintyy aineistossa merkityksessä 'vuosisata tai -kymmen' (ks. KS s.v. *luku*). Kollokaatti poikkeaa muista merkitysryhmän kollokaateista, koska sitä käytetään viitattaessa tarkemmin johonkin tiettyyn ajankohtaan, kuten esimerkissä 49 viitataan 80-luvun loppuun.

49. Itse jäin *yksinhuoltajaksi* 80 **luvun** lopussa, ensin meni aika hyvin mutta sitten leikattiin lapsiperheen tuet.

Merkitysryhmän kollokaatit ovat suurimmaksi osaksi sävyiltään neutraaleja. Yleisyys ja toistuminen -alacategorian kollokaattien kontekstit paljastavat niiden

tuottavan negatiivista diskurssiprosodiaa, sillä kollokaattien kontekstit paljastavat juuri haitalliseksi tai epämukaviksi miellettyjen tilanteiden toistuvan usein.

Aikaan läheisesti liittyviä kollokaatteja löytyy myös merkitysryhmästä Määrä ja lisääntyminen, jonka olen esitellyt taulukossa 10.

TAULUKKO 10 Merkitysryhmä Määrä ja lisääntyminen

MÄÄRÄ JA LISÄÄNTYMINEN
Määrä NELJÄ, KOLME, KAKSI, VIISI, YKSI, REILU, USEA, MÄÄRÄ, MONI, OSA, ENITEN, TÄYNNÄ, AINOA, ERÄS, HARVA
Lisääntyminen LISÄÄNTYÄ, LISÄTÄ, LIITTYÄ, LISÄÄ

Merkitysryhmän kollokaatteja ovat määrää merkitsevät numeraalit, kuten NELJÄ, KAKSI ja VIISI, kvanttoripronominit, kuten MONI, USEA, ERÄS sekä määrän kasvamiseen liittyviä verbejä LISÄÄNTYÄ, LISÄTÄ ja LIITTYÄ.

Numeraalit toimivat aineistossa monissa käyttötarkoituksissa. Numeraaleja käytetään aineistossa muun muassa lasten lukumäärän ilmoittamiseen, kuten esimerkissä 50. Aiemmin esitellyssä Aika-merkitysryhmässä ajankohtaan ja -kulumiseen viitattiin suurpiirteisemmin ajan adverbeilla (ks. VISK § 649), kun taas Määrä-alakategoriaan kuuluvilla numeraaleilla ilmaistaan tarkemmin jonkun asian, tässä tapauksessa vuosien, tarkka lukumäärä (ks. VISK § 770). Esimerkissä 51 kirjoittaja kertoo yksinhuoltajuuden kestäneen *viisi vuotta*. Numeraalien lisäksi yksinhuoltajuuden kestoa kuvataan kollokaatilla REILU, joka olisi adjektiivina ollut luokiteltavissa myös Tunteet ja ominaisuudet -merkitysryhmään. Aineistossa kollokaatti esiintyy kuitenkin ajanmääreiden yhteydessä merkityksessä 'runtas, reipas', jolloin se kuvaa enemmänkin määrää kuin henkilön ominaisuuksia merkityksessä 'rehti, vilpitön, kunnollinen' (ks. KS s.v. *reilu*). Aineistossa kollokaatin merkitys hahmottuu siis määrään, kuten esimerkissä 53, jossa kirjoittaja kertoo olleensa *yksinhuoltaja nyt reilu puoli vuotta*.

50. Olin *yksinhuoltaja* ja minulla oli **kolme** poikaa.

51. Avoliitto, ero, avioliitto, avioero, lapsi, työttömyys, vanhempieni kuolema ja nyt olen ollut *yksinhuoltajana viisi* vuotta.

52. Olen ollut tyttömme *yksinhuoltaja nyt reilu* puoli vuotta, kun äiti lähti toisen perään.

Määrän kollokaatteihin sisältyy myös kvanttoripronomineja sekä täyteen asetta osoittavia adverbeja, kuten TÄYNNÄ ja ENITEN (ks. VISK § 647, 659). Lisäksi ryhmään kuuluu adjektiivi AINOA, sillä sen merkitys on 'jota on vain yksi' (ks. KS s.v. *ainoa*). Näitä määrän kollokaatteja käytetään usein yksinhuoltajien määrän

kommentoimiseen (esimerkki 53). Sen sijaan esimerkissä 54 kvanttoripronomilla HARVA osoitetaan, että vain muutamat valitsisivat yksinhuoltajuuden (ks. VISK § 570).

53. Ilmankos Suomi on **täynnä** yksinhuoltajia.

54. Aika **harva** ihminen varmaan valitsisi yksinhuoltajuuden.

Merkitysryhmän Lisääntyminen-alakategoriaan kuuluu kollokaatteja, joilla tyypillisesti kerrotaan yksinhuoltajien määrän suurenemisesta (esimerkit 55 ja 56). Tätä kommentoidaan esimerkeissä eri tavoin: esimerkissä 55 määrä kasvaa *kertaheitolla* eli 'yhdellä kertaa, hetkessä' (ks. KS s.v. *kertaheitolla*), kun taas esimerkissä 56 kirjoittaja neuvoo vastaanottajaa liittymään *lukuisten yksinhuoltajien joukkoon*, jolloin määrän kasvaminen näyttäytyy harkinnanvaraisena ja hitaampana toimintana.

55. Niin tuli **yksi** yksinhuoltaja kertaheitolla **lisää**.

56. Tai sitten voit sietää niin kauan, kuin pystyt, ja sitten **liittyä** lukuisten yksinhuoltajien joukkoon.

Määrään ja lisääntymiseen liittyviä kollokaatteja käytetään siis tyypillisesti yksinhuoltajien tai heidän lastensa määrästä tai sen kasvusta kertomiseen. Lisäksi merkitysryhmän numeraaleja käytetään kestosta kertomiseen (esimerkit 51, 52). Harvakeltaan numeraaleja käytetään myös iästä kertomiseen. Muut ikää merkitsevät kollokaatit olen koostanut merkitysryhmään Ikä (taulukko 11).

TAULUKKO 11 Merkitysryhmä Ikä

IKÄ
KOULUIKÄINEN, ALAIKÄINEN, TEINI, PIENI, NELIKYMPPINEN, V, VUOTIAS

Ikä-merkitysryhmän kollokaatit kertovat tyypillisesti yksinhuoltajien tai heidän lastensa iästä. Esimerkeissä 57 ja 58 mainitut lapset ovat alaikäisiä ja teinejä. Lisäksi esimerkissä 59 on läsnä edellisen merkitysryhmän kollokaatti KAKSI, sillä kirjoittaja kertoo sen teini-ikäisten lastensa lukumääräksi. Ikää kuvataan myös numeraalien avulla, jolloin käytetään kollokaattia VUOTIAS tai sen lyhennettä V. Esimerkissä 59 kirjoittaja kertoo olevansa *yli 30 v*, eli enemmän kuin 30-vuotias.

57. Olemme alustavasti sopineet itse, että minulle tulisi yksinhuoltajuus **alaikäisiin** lapsiimme.

58. Meiän perheeseen kuuluu minä (työtön *yh*) ja kaksi **teiniä**.

59. Olen yli 30 **v**, eronnut, *yh*.

Ikää merkitsevät kollokaatit ovat sävyiltään neutraaleja, eikä niihin liity diskurssiprosodiaa. Tähän asti käydyt merkitysryhmät ovat liittyneet vahvasti siihen, miten juuri

yksinhuoltajia tai heidän lapsiaan on kuvailtu. Heidän lisäksi aineistossa mainitaan myös muita ihmisiä ja ihmisryhmiä, joka olen luokitellut merkitysryhmään Ihmiset ja ihmisryhmät (taulukko 12).

TAULUKKO 12 Merkitysryhmä Ihmiset ja ihmisryhmät

IHMISET JA IHMISRYHMÄT
LESBO, HOMO, ELÄKELÄINEN, VANHUS, VAMMAINEN, MAAHANMUUTTAJA, SUOMALAINEN, SAIRAS, ALKOHOLISTI, NAAPURI, ÄMMÄ, JOUKKO

Ihmiset ja ihmisryhmät -merkitysryhmä sisältää erilaisia ihmisiä ja ihmisryhmiä kuvaavia kollokaatteja. Ne viittaavat muun muassa seksuaalisuuteen, kuten LESBO ja HOMO, terveydentilaan, kuten VAMMAINEN, SAIRAS, ALKOHOLISTI sekä kansalaisuuteen, kuten SUOMALAINEN. Kollokaatteja käytetään toisinaan kuvaamaan myös yksinhuoltajia, mutta eniten niitä käytetään kuvaamaan muita henkilöitä.

Muut ihmisryhmät asetetaan aineistossa usein samaan asemaan kuin yksinhuoltajat. Esimerkissä 60 kirjoittaja esittää, ettei homoille *tai yksinhuoltajille tarvitse antaa adoptio-oikeutta*, sillä adoptiota haluavia *heteropareja on tarpeeksi*. Kirjoittaja asettaa siis heteroparit homojen ja yksinhuoltajien edelle. Yksinhuoltajat asetetaan myös muiden huonossa asemassa olevien ja erityisesti tukea kaipaavien ihmisryhmien rinnalle (esimerkki 61). Toisinaan ihmisryhmien välille luodaan vertailua: esimerkiksi 62 kirjoittaja kysyy, tuottavatko *yksinhuoltajat vai alkoholistit* enemmän kuluja valtiolle. Tutkimuksessaan homoista ja heteroista Suomi24-keskustelupalstalla Jantunen (2018b, s. 37) huomasi homojen rinnalle nousevan samaan tapaan sekä neutraaleja että ongelmallisia pidettyjä ihmisryhmiä, kuten tässä tutkimuksessa yksinhuoltajien kohdalla. On siis mahdollista, että ihmisryhmien keskenään rinnastaminen ja vertaaminen on jollakin tapaa tyypillistä verkkokeskustelulle.

60. Sen sijaan adoptiohalukkaita heteropareja on tarpeeksi, eikä **homo** tai *yksinhuoltajille* tarvitse antaa adoptio-oikeutta.

61. Päätäjätkin keräävät itselleen vaalien alla lisäpisteitä paasaamalla aina siitä että on tuettava *yksinhuoltajia*, **vanhuksia**, **sairaita**, **maahanmuuttajia**, jne.

62. Kumpi maksaa enemmän valtiolle, *yksinhuoltajat* vai **alkoholistit**?

Paikoitellen merkitysryhmän kollokaatit kuvaavat myös yksinhuoltajia. Tyypillisimmin tällaisessa tilanteessa käytetään halventavaa kollokaattia ÄMMÄ, jonka merkitys on '(vanhahko) nainen, akka, eukko, muija' (ks. KS s.v. *ämmä*). Kollokaattia käytetään siis usein halventavassa merkityksessä, kuten esimerkiksi 63, jossa kirjoittaja haukkuu viestin vastaanottajaa rupsahaneeksi ja rumaksi *perus yh ämmäksi*. Myös kollokaattia JOUKKO käytetään yksinhuoltajista kirjoitettaessa, jolloin useimmiten viitataan yksinhuoltajiin ryhmänä (esimerkki 64).

63. Olet rupsahtanut ja ruma perus *yh ämmä!*

64. *Yksinhuoltajien joukossa* on monia tosi kivoja ja fiksuja naisia, oikeita arjen sankareita, joilla on jalat tukevasti maassa.

Ihmiset ja ihmisryhmät -merkitysryhmään sisältyy negatiivista diskurssiprosodiaa tuottavia kollokaatteja, selkeimpänä tapauksena pejoratiivinen kollokaatti ÄMMÄ. Lisäksi konteksteista on tulkittavissa, että myös MAAHANMUUTTAJA, SAIRAS, ALKOHOLISTI, HOMO ja LESBO voivat tuottaa negatiivista diskurssiprosodiaa, vaikka ovatkin alkujaan neutraaleja termejä. Esimerkissä 65 kirjoittaja kertoo, että yksinhuoltajat ja maahanmuuttajat *pilaavat hyvään alueen*, mikä viestii kirjoittajan negatiivisesta suhtautumisesta viestissä mainittuihin ihmisryhmiin. Lisäksi seksuaalisuutta kuvaava kollokaattia HOMO käytetään myös alatyylisesti haukkumasanana. Myös kollokaatti LESBO asettuu joissain määrin halventavasti käytettäväksi (esimerkki 66).

65. Harmi että pilaavat hyvän alueen **maahanmuuttajilla**, juupoilla, *yksinhuoltajilla* ja työttömillä.

66. Mahdollisesti *yksinhuoltajia*, **lesboja** tai muuten vain nyhveröitä.

Kaksi viimeisimpänä käsiteltävää merkitysryhmää Fokusoiminen ja rinnastaminen (taulukko 13) sekä Keskusteleminen (taulukko 14) ovat sisällöltään erilaisia aiempiin merkitysryhmiin nähden, sillä ne sisältävät lähinnä kieliopillisia ja keskustelun etenemiseen liittyviä kollokaatteja. Olen sijoittanut kollokaatit merkitysryhmiin niiden ensisijaisten merkitysten perusteella, mutta diskurssianalyysissä pääpaino tulee olemaan erityisesti kollokaattien tyypillisimmissä konteksteissa ja käyttötavoissa.

TAULUKKO 13 Merkitysryhmä Fokusoiminen ja rinnastaminen

FOKUSOIMINEN JA RINNASTAMINEN
Fokusoiminen ETENKIN, ERITYISESTI, VARSINKIN, TODELLA, NIMENOMAAN, PELKÄSTÄÄN
Lisääminen ja rinnastaminen PAITSI, LISÄKSI, SAMOIN, MYÖS, NIMITTÄIN

Fokusoiminen ja rinnastaminen-merkitysryhmä sisältää kieliopillisia sanoja, ja se on jaettu alakategorioihin Fokusoiminen sekä Lisääminen ja rinnastaminen. Fokusoimisen alakategoriaan kuuluu fokuspartikkeleita, joiden tehtävänä on nostaa jokin lauseen osa keskiöön, jolloin muu lauseen osa painottuu taustaan (ks. VISK § 839). Esimerkissä 67 inklusiivilla fokuspartikkeleilla VARSINKIN ja ERITYISESTI korostetaan yksinhuoltajien paineita *"pakan" pitämiseksi kasassa*. Samalla kirjoittaja implikoi myös muilla olevan haasteita saman asian kanssa. Fokuspartikkelit toimivat aineistossa myös

rajoittavina. Esimerkissä 68 eksklusiivisella fokuspartikkelilla PELKÄSTÄÄN huomio suunnataan pois päin yksinhuoltajista (ks. VISK § 839); *mielenvikaisuus ei näköjään rajoitu pelkästään yksinhuoltajiin*, vaan sitä on myös muilla henkilöillä tai ryhmillä. Kollokaatilla on siis skalaarinen lisäsävy (ks. VISK § 844).

67. **Varsinkin** *yksinhuoltajilla* on **erityisesti** kovat paineet koko ”pakan” pitämiseksi kasassa.
68. Jos et, voin vakuuttaa, että tuo mielenvikaisuus ei näköjään rajoitu **pelkästään** *yksinhuoltajiin*.

Lisäämiseen ja rinnastamiseen liittyvät kollokaatit merkitsevät additiivista suhdetta, eli jotakin lisätään aiemmin mainittuun (ks. VISK § 1097). Esimerkissä 69 fokuspartikkelilla PAITSI ja postpositiolla LISÄKSI kirjoittaja esittää ensimmäisen lauseen odotuksenmukaisena toteamuksena, johon seuraava lause lisää jotain uutta (ks. VISK § 1097). Kirjoittaja kuvaa siis olleensa *pienen vauvan yksinhuoltaja*, mutta sen ohella myös *yksi juntti pyöri häiritsemässä*. Additiivisuutta on myös esimerkiksi 70, jossa kirjoittaja kuvaa tulevan muutoksen lisäksi myös yksinhuoltajuuden pelottaneen häntä.

69. Sitten huomasin olevani **paitsi** pienen vauvan *yksinhuoltaja*, niin **lisäksi** yksi juntti pyöri häiritsemässä.
70. Tuleva muutos pelotti, **samoin** yksinhuoltajuus.

Merkitysryhmän ei sisälly varsinaista diskurssiprosodiaa, sillä kollokaatit ovat kieliopillisina sanoina neutraaleita. Toisinaan fokuspartikkeleita voidaan käyttää vahvistamaan stereotypioita tai mielikuvia, jolloin ne voivat tuottaa negatiivista diskurssiprosodiaa. Näin on esimerkiksi 68, jossa yksinhuoltajien mielenvikaisuuden implikoidaan olevan yleinen tosiasia.

Samalla tapaa neutraaleja kollokaatteja on merkitysryhmässä Keskusteleminen (taulukko 14).

TAULUKKO 14 Merkitysryhmä Keskusteleminen

KESKUSTELEMINEN
HEI, OK, JOO, KYLLÄ, TOKI, SIIS, ENTÄ

Keskusteleminen-merkitysryhmä koostuu interjektioista sekä muista sanoista, joita tyypillisesti käytetään keskusteluun. Aineistossa niitä käytetään viittaamaan keskustelupalstaan, aiempiin viesteihin tai keskustelupalstan käytäntöihin, eikä niinkään yksinhuoltajiin. Näin tekee esimerkiksi 71 kirjoittaja, joka tervehtii yksinhuoltajia ja muita *näillä sivuilla* kävijöitä. Sen sijaan interjektiota JOO käytetään tyypillisesti vastaamaan aiemmin esitettyyn kysymykseen tai väitteeseen, kuten esimerkiksi 72 kirjoittaja tekee.

71. Heipä **hei** kaikki *yksinhuoltajat* ja muutkin näillä sivuilla kävijät.
 72. Olen **joo** *yh*, mitä sitten.

Samalla tavalla aiempaan keskusteluun viitataan kollokaatilla ENTÄ, jonka merkitys on 'miten siinä tapauksessa; mitä seuraa, jos' (ks. KS s.v. *entä*). Esimerkissä 73 kirjoittaja viittaa edelliseen keskusteluun, johon hän ENTÄ käytöllä lisää omaa tilannettaan koskevaa tietoa.

73. Edellinen keskustelu koski yhteishuoltajuutta, mutta **entä** jos, minulla on *yksinhuoltajuus* ja isällä tietenkin tapaamisoikeudet, niin entä jos lapsi haluaa uhmatukseen muuttaa isänsä luokse?

Keskusteleminen-merkitysryhmään ei liity diskurssiprosodiaa. Kollokaatit ovat peräisin keskustelijoiden keskinäisestä vuorovaikutuksesta, eivätkä niin kommentoi yksinhuoltajuutta aiheena.

Merkitysryhmien ulkopuolelle jääneistä kollokaateista muodostin Muut-ryhmän (taulukko 15). Ryhmään kuuluu kollokaatteja, jotka ovat monimerkityksisiä, ja jotka eivät sopineet muihin merkitysryhmiin. Esimerkiksi kollokaatti T on peräisin *yh*-lyhenteen monikkomuotoisesta taivutuksesta *yh t*, jolloin sanavartalon ja taivutus-päätteen väliin jätetty välilyönti on erottanut sen erilliseksi kollokaatiksi. Kollokaatti LIITTO viittaa Yhden Vanhemman Perheiden Liittoon, joten olen sijoittanut sen Muut-ryhmään Parisuhde-merkitysryhmän sijaan.

TAULUKKO 15 Ryhmä Muut

MUUT
T, X, D, JNE, HELSINKI, PALSTA, ESIMERKKI, VAIKKAPA, MAINITA, LIITTO, OLLA

4.2 Diskurssit

Merkitysryhmien analyysin perusteella olen hahmottanut aineiston kolme keskeisintä diskurssia, jotka ovat Välttämätön yksinhuoltajuus, Haastava yksinhuoltajuus sekä Leimaava yksinhuoltajuus. Seuraavaksi esittelen diskurssit sekä niitä tukevia merkitysryhmiä ja kollokaatteja. Lisäksi havainnollistan diskurssin ilmenemistä aineistoesimerkeillä, joissa olen *kursivoinut* noodin sekä **tumentanut** kollokaatit.

4.2.1 Välttämätön yksinhuoltajuus

Välttämätön yksinhuoltajuus -diskurssin keskiössä on yksinhuoltajaksi tuleminen ja siihen johtaneet syyt ja perustelut. Kielitoimiston sanakirja antaa sanalle *välttämätön* kaksi merkitystä, jotka ovat 'jota ei voi välttää, väistämätön, pakollinen' ja 'ehdotto-man tarpeellinen, ehdoton' (ks. KS s.v. *välttämätön*). Sanan merkitys tulee kattaneeksi ne tavat, joilla yksinhuoltajaksi tämän aineiston ja diskurssin valossa tullaan. Ensimmäinen tapa, eli väistämätön ja pakollinen, koskee niitä tilanteita, joissa toinen huoltaja on menehtynyt tai lähtenyt parisuhteesta. Tällöin toisesta huoltajasta on vääjäämättä tullut yksinhuoltaja. Näissä tilanteissa yksinhuoltajuus on ollut tahdosta riippumatonta. Toinen tapa tulla yksinhuoltajaksi viittaa tarpeellisuuteen ja niihin tilanteisiin, jolloin yksinhuoltajaksi tuleminen on ehdotonta lapsen, huoltajan tai koko perheen edun kannalta. Tällaisissa tilanteissa taustalla ovat esimerkiksi toisen huoltajan päihteiden väärinkäyttö tai väkivaltaisuus. Toisinaan hoivavastuu on jakautunut yhteishuollossa epätasaisesti, jolloin toinen huoltaja on kokenut olevansa yksinhuoltaja jo suhteen ja yhteishuoltajuuden aikana.

Merkitysryhmistä tätä diskurssia tukevat Yksinhuoltajaksi tuleminen, Aika, Määrä ja lisääntyminen sekä Parisuhde. On kuitenkin huomattava, että myös muissa merkitysryhmissä on funktioiltaan tätä diskurssia tukevia kollokaatteja. Kollokaateissa esiintyy sekä yksinhuoltajaksi aktiivista ryhtymistä ja päätöksentekoa osoittavia kollokaatteja, kuten RUVETA, RYHTYÄ, ALOITTA, HAKEA, VAATIA ja VALITA. Yksinhuoltajuuteen passiivista päättymistä ja joutumista kuvaavia kollokaatteja ovat sen sijaan PÄÄTYÄ ja JÄÄDÄ. Kollokaateista ensin esitellyt, aktiivista rupeamista kuvaavat kollokaatit ovat MI-arvoiltaan hieman merkitsevempiä kuin passiivista päättymistä kuvaavat: kollokaatti RYHTYÄ on sijaltaan 23. ja seuraavana tuleva JÄÄDÄ on sijaltaan 50. Lisäksi aktiivista ryhtymistä kuvaavia kollokaatteja on määrällisesti enemmän.

Yksinhuoltajuuden taustalla on useimmiten avio- tai avoliiton päättyminen (Haataja, 2009, s. 46), mikä näkyy merkittävänä taustasyynä myös tässä aineistossa (esimerkki 74). Tästä keskustellessa parisuhteen päättyminen nostetaan keskeisimmäksi syyksi, mutta parisuhteen laatua itsessään ei kommentoida. Parisuhde on ikään kuin pelkkä taustavaikutin. Esimerkissä 74 liitepartikkeli *-kin* sanassa *pitkistäkin* implikoi, että kirjoittaja kirjoittaa viestinsä vasten oletusta, että yksinhuoltajaksi päädytään useammin lyhyistä, aviottomista suhteista (ks. VISK § 842). Niinpä kirjoittaja muistuttaa, että myös *papinaamenella reilusti ennen lapsia* alkaneista suhteista voi päätyä yksinhuoltajaksi. Yksinhuoltajaksi päädytään myös niissä tilanteissa, joissa eroon on johtanut toisen uskottomuus tai kiinnostuminen parisuhteen ulkopuolisesta henkilöstä (esimerkki 75).

74. *Yksinhuoltajaksi päättyy* pitkistäkin parisuhteista, jotka ovat alkaneet papinaamenella reilusti ennen lapsia.

75. Olen ollut nyt tyttömme *yksinhuoltaja* nyt **reilun** puoli vuotta, kun äiti lähti toisen perään.

Parisuhde voi päättyä myös toisen huoltajan kuolemaan, jolloin toisesta huoltajasta tulee yksinhuoltaja *leskeksi jäämisen takia* (esimerkki 76). Toisinaan leskeys ja yksinhuoltajuus kuitenkin erotetaan toisistaan, eikä leskeyden myötä yksinhuoltajaksi päätyneitä välttämättä nähdä tavallisina yksinhuoltajina (esimerkki 77).

76. Olen siis *yh* **leskeksi jäämisen** takia.

77. Lisäksi en ole '**tavallinen yksinhuoltaja**' vaan **leski**, ei huvita kuunnella *yksinhuoltajien* riu-
kutusta hankalista ex-puolisoista.

Diskurssissa ovat merkittävässä osassa tilanteet, joissa yksinhuoltajaksi ryhtyminen on ollut tarpeellista toiseen huoltajaan liittyvien syiden takia. Silloin syynä ovat usein olleet toisen vanhemman väkivaltaisuus tai alkoholismi (esimerkit 78 ja 79). Esimerkissä 78 virkkeen finaalityyppi *pelastaakseen lapsensa ja itsensä varmalta kuolemalta* osoittaa kausaalisen suhteen aviomiehen jättämisen ja varman kuoleman välillä (ks. VISK § 513): jättäminen on tapa välttää elämän päättymisen. Vaikka kirjoittaja ei esimerkissä sanoita väkivallantekoja tai tekijää, kausaalinen suhde aviomiehen ja varman kuoleman välillä antaa olettaa jätetyn aviomiehen olleen väkivaltainen tai uhanneen sillä kirjoittajaa ja lapsia. Kirjoittaja esittää kuoleman varmana eli jonain 'jonka paikkansapitävyyttä, toteutumista ei ole syytä epäillä' (ks. KS s.v. *varma*), mikä implikoi kirjoittajan näkevän väkivallan uhan todennäköisenä. Perheväkivalta nähdään aineistossa yleisenä syynä yksinhuoltajuuden taustalla, kuten esimerkin 78 kirjoittaja esittää kirjoittaessaan *enkä muuten taatusti ole ainoa*, joka on eronnut väkivallan takia. Suomessa kuudesosa miehistä ja kolmasosa naisista onkin kokenut fyysistä väkivaltaa kumppaninsa tekemänä vähintään kerran. Parisuhdeväkivalta on usein toistuvaa, moninaista väkivaltaa, joka sisältää niin fyysistä kuin henkistäkin väkivaltaa. (Keski-Petäjä & Attila, 2023, s. 16.) Kotitalouksissa, joissa oli toistuvaa väkivaltaa ja lapsia, 65 prosenttia väkivaltaa kokeneista raportoi myös lasten joutuneen todistamaan perheessä tehtyä väkivaltaa. Lisäksi miesten kertomissa tapauksissa 12 prosenttia ja naisten kertomissa tapauksissa 30 prosenttia lapsista joutui myös väkivallan uhriksi. (mts. 35).

78. Enkä muuten taatusti ole **ainoa** *yksinhuoltaja* joka on tietoisesti jättänyt aviomiehensä, pelastaakseen lapsensa ja itsensä varmalta kuolemalta.

Perheväkivalta on perusteltu syy hakea yksinhuoltajuutta erotilanteessa. Laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (190/2019 10 §) todetaan huoltajuusratkaisuihin liittyen, että lasta tulisi suojella kaikenlaiselta väkivallalta. Lisäksi lapsella tulisi olla turvaa, hyvää hoitoa ja huolenpitoa sekä turvallinen kasvuympäristö. Tehdessä

päätöstä yksin- tai yhteishuollosta tuomioistuimen tulee ratkaista lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevat kysymykset lapsen edun mukaisesti. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 190/2019 1, 10 §.) Väkivallan lisäksi myös toisen vanhemman päihdeongelmat nousevat yhdeksi syyksi hakea yksinhuoltajuutta (esimerkki 79).

79. Jos isällä on kaljottelu ongelmana, **vaatisin** välittömästi *yksinhuoltajuutta*.

Yksinhuoltajuuteen päädytään omasta tahdosta myös tilanteissa, joissa toinen huoltaja ei ole täyttänyt velvollisuuksiaan vanhempana. Esimerkissä 80 kirjoittaja kuvaa olevansa yksinhuoltaja *siksi, koska alkuun olin käytännössä kahden lapsen yh, joista toisen olisi pitänyt olla aikuinen*. Kirjoittaja kuvaa olevansa nykyhetkessä yksinhuoltaja, mutta olleensa sitä *käytännössä* jo aiemmin. Sanavalinta *alkuun* implikoi, että kirjoittaja kokee olleensa yksinhuoltaja jo pidempään ja sanavalinta *käytännössä* tukee tätä kertontaa: kirjoittaja ei ole ollut alussa yksinhuoltaja juridisesti, mutta sen sijaan sanavalinta *käytännössä* paljastaa kokemuksen yksinhuoltajuudesta arjessa. Kirjoittaja kertoo olleensa *kahden lapsen yh, joista toisen olisi pitänyt olla aikuinen*. Oletettavasti kirjoittaja tarkoittanee tällä toista vanhempaa, sillä sanavalinta *käytännössä* implikoi juridista yhteishuoltajuutta sekä konditionaali *olisi* ja modaaliverbi *pitänyt* implikoivat, ettei vanhempi täyttänyt vastuitaan. Yhteisvanhemmuus vaatiikin neuvottelua ja sopimista vanhempien kesken sekä sitoutunutta yhteistyötä lapsen hyvinvoinnin eteen (Rönkä & Malinen, 2022). Epäonnistunut yhteishuoltajuus näyttäytyy usein yhtenä syynä yksinhuoltajuuden alkamisen taustalla.

80. Minä olen *yksinhuoltaja siksi, koska alkuun olin käytännössä kahden lapsen yh, toinen vaan oli lapsi, toisen olisi pitänyt olla aikuinen*.

Diskurssi esittää yksinhuoltajaksi tulemisen usein välttämättömänä lopputuloksena. Yksinhuoltajaksi jäädään ja päädytään, kun toinen huoltaja lähtee suhteesta ja perheestä tai menehtyy. Silloin, kun yksinhuoltajaksi aktiivisesti ryhdytään tai yksinhuoltajuutta haetaan oikeusteitse, ovat taustalla usein huoltajan ja lapsen elämäntilannetta huomattavasti heikentävät ja vaarantavat syyt, kuten päihteiden väärinkäyttö tai väkivaltaisuus. Suvi Krokin (2009, s. 103–104) haastattelututkimuksessa yksinhuoltajuus merkitsi naisille itsenäistä äitiyttä, josta puuttui ydinperheessä ollut miehen käyttämä valta. Ydinperhe ei siis vastannut ideaalia parisuhdetta tai vanhemmuutta, jolloin lasten kanssa yksin oleminen johti tunteeseen vapaudesta ja itsenäisestä naiseudesta ja äitiydestä (mts. 104). Myös Tuovisen tutkimuksessa (2014, s. 137) yksinhuoltajaisien kertomuksissa oli tarinoita, jossa yksinhuoltajuus merkitsi vapautumista vaikeasta avioliitosta. Molemmista tutkimuksista nousi esiin myös yksinhuoltajia, jotka kaipasivat ydinperhettä (Tuovinen, 2014, s. 137–138; Krok, 2009, s. 101–102). Eroaminen onkin toisinaan nähty lasten ja vanhempien toimesta jonkinlaisena

ydinperheideaalin menetyksenä (Autonen-Vaaraniemi, 2019, s. 367). Tämä selittänee osaltaan myös sitä, miksi yksinhuoltajuus tulee diskurssissa jonkinlaista eroa seuraneena toisena vaihtoehtona. Aineistossa ei nouse merkittävässä määrin tilanteita, joissa yksinhuoltajaksi tullaan ei-suunniteltujen lasten syntymän myötä. Haatajan (2009, s. 49) mukaan aborttilainsäädäntö ja ehkäisymenetelmät vähentävät suunnittemattomia raskauksia, joten lapsen syntymä on usein toivottu ja suunniteltu.

4.2.2 Haastava yksinhuoltajuus

Aineistosta nousee myös yksinhuoltajuuden haastavuuteen ja rankkuuteen keskittyvä diskurssi, jolle olen antanut nimen Haastava yksinhuoltajuus. Diskurssin pääteemat muodostuvat negatiivisista tunteista sekä vastuunkannosta ja huolenpidosta, joista yksinhuoltaja vastaa yksin. Lisäksi merkittävä osa diskurssia ovat toimeentuloon liittyvät haasteet.

Diskurssi välittyy erityisesti Ominaisuudet ja tunteet -merkitysryhmästä, jossa painottuvat negatiivisia tunteita merkitsevät kollokaatit, kuten RANKKA, YKSINÄINEN, EPÄTOIVOINEN, ONNETON, PELJÄTÄ, VALITTAJAA ja VÄSYÄ. Lisäksi Toimeentulo ja työ -merkitysryhmän kollokaatit KÖYHÄ, KÖYHYYS, VÄHÄVARAINEN, PIENITULOINEN, TYÖTÖN ja TYÖTTÖMYYS viittaavat toimeentulon haasteisiin. Merkitysryhmään kuuluu myös kollokaatti PÄRJÄTÄ, jolla on aineistossa usein konnotaatio nimenomaan vaikeissa olosuhteissa selviämisestä.

Diskurssissa yksinhuoltajuus kuvataan usein yksinäisenä ja vaikeana tehtävänä (esimerkit 81 ja 82). Toteavat lausahdukset esittävät yksinhuoltajuuden haastavuuden yksiselitteisenä ja yhteisesti ymmärrettynä tosiasiana, joka ei vaadi erityistä perustelua. Erityisen rankkana yksinhuoltajuus nähdään silloin, jos lähipiiri ei tue tai auta (esimerkki 82). Iso-Heiniemen ja Ohtamaan (2014, s. 58) haastattelututkimuksessa yksinhuoltajat kokivat yhtenä arjen ongelmana juuri sosiaalisten verkkojen puutteen.

81. Yksinhuoltajuus oli **rankkaa, yksinäistä**.

82. Ei *yksinhuoltajilla* todellakaan ole **helppoa, etenkin** jos ei saa lähipiiristään juuri mitään apua.

Yksinhuoltajuuteen tuo haasteita myös toimeentulon turvaaminen, sillä yhden vanhemman perheissä on vain yksi palkansaaja. Myös naisten heikommat ansiotulot ja työmarkkina-asema heijastuu yksinhuoltajien pienituloisuuteen, sillä yksinhuoltajat ovat suurimmalta osin naisia (Salmi, Närvi & Lammi-Taskula, 2016, s. 42). Lisäksi yksinhuoltajien työllistyminen voi olla paikoin haastavaa (ks. Sullström, 2022; Hakovirta, 2006, s. 163). Niinpä keskusteluissa nousee usein pelko rahallisesta pärjäämisestä, kuten esimerkissä 83, jossa kirjoittaja korostaa sen olevan juuri *eniten*

yksinhuoltajuudessa pelottava asia. Keskusteluissa on esillä myös kokemuksia köyhyydestä, kuten esimerkissä 84, jossa kirjoittaja kertoo rahaa olevan *todella vähän*.

83. *Yksinhuoltajaks jäämisessä pelottaa* eniten se että miten rahallisesti pärjätään :(

84. Äitini on **työtön** ja *yksinhuoltaja* joten rahaa on todella vähän

Yksinhuoltajat ovatkin suuremmissa köyhyysriskissä kuin kahden vanhemman perheet (Forssén, 2012, s. 123). Salmen, Närvin ja Lammi-Taskulan (2016, s. 37) tutkimuksessa köyhyydestä, toimeentulokokemuksista ja hyvinvoinnista lapsiperheissä toimeentuloon liittyvien ongelmien havaittiin kuormittavan perheen arkea. Toimeentulo-ongelmat periytyvät ja kasvattavat lasten syrjäytymisriskiä. Toimeentulo-ongelmat vaikuttavat myös vanhempien elämänlaatuun: heidän on havaittu kärsivän yleisemmin toistuvasta ahdistuneisuudesta, masennuksesta ja uupumuksesta. Vanhemmat olivat myös usein huolissaan taidoistaan ja riittävydestään vanhempina. (mts. 37.) Taloudelliset ongelmat siis heikentävät vanhempien psyykkistä hyvinvointia ja sitä myötä perheen ilmapiiriä ja lasten arkea. Yksinhuoltajien kokemat toimeentuloon liittyvät stressioireet ovat yleisempiä kuin huoltajilla, jotka kuuluvat kahden vanhemman perheisiin. (Forssén, 2012, s. 118). Niinpä hyvää toimeentuloa pidetään aineistossa usein edellytyksenä hyvälle ja onnelliselle kodille. Tätä seuraa oletus, jonka mukaan vähävaraisten yksinhuoltajien lapset eivät asu hyvissä kodeissa (esimerkki 85).

85. Se ei tarkoita etteikö **vähävarainen** *yh* voisi antaa lapselle aivan yhtä hyvää kotia.

Yksinhuoltajuus tai lyhytkestoinen taloudellinen niukkuus eivät kuitenkaan välttämättä heikennä lasten hyvinvointia (Forssén, 2012, s. 122). Lisäksi köyhyyteen liittyy tabuja ja stereotyyppioita (ks. Krok, 2012, s. 130–131), jolloin yksinhuoltajat ovat aineistossa leimattuja paitsi yksinhuoltajuuden takia, myös mahdollisen köyhyyden näkökulmasta. Heikko yhteiskunnallinen asema asettaa yksinhuoltajat samaan asemaan muiden ihmisryhmien kanssa, jotka kamppailevat samanlaisten ongelmien kanssa (esimerkit 86 ja 87). Heitä ovat aineistossa muun muassa työttömät, eläkeläiset, sairaat, vammaiset, opiskelijat, köyhät ja maahanmuuttajat. Kirjoittajat kuvailevat heidän olevan kaltoinkohdeltuja (esimerkki 86) tai sylkykuppina (esimerkki 87).

86. Työttömien, **eläkeläisten, sairaiden, vammaisten, yksinhuoltajien, opiskelijoiden** kaltoin-kohtelulle tulee loppu!

87. Suomessa on sylky kuppina: **Lihavat Köyhät Yksinhuoltajat Vammaiset** Mielenterveys ongelmaiset Vanhat.

Yksinhuoltajat tulevat vertailluksi haastavan tilanteen vuoksi siis muihin ihmisryhmiin, mutta myös muihin vanhempiin. Diskurssi sisältää havainnon siitä, että

yksinhuoltajilla on rankempaa kuin kahden vanhemman perheissä. Tämä näkyy erityisesti viesteissä, joissa fokuspartikkeleita käytetään korostamaan yksinhuoltajien asemaa: esimerkissä 88 kirjoittaja toivottaa *kaikille äideille* jaksamista, mutta tarkentaa VARSINKIN-kollokaatilla toivotuksensa *yh äideille*.

88. Kaikille **äideille**, **varsinkin yh äideille**, koittakaahan jaksaa kaikesta huolimatta.

Toisaalta yksinhuoltajuuden haasteita selviäminen herättää myös positiivisia tunteita, kuten esimerkissä 89. Kirjoittaja korostaa viestissä myös *vapaaehtoisesti* valittua yksinhuoltajuutta, mikä korostaa juuri tietoisesta päätöksestä yksinhuoltajaksi tulleita. Aineistossa yksinhuoltajuutta ei useinkaan nähdä omasta tahdosta johtuvana valintana (ks. luku 4.2.1), joten yksinhuoltajuuden ja sen haasteiden tietoinen valinta voidaan nähdä erityisenä ylpeyden aiheena. Myös kirjoittajan kuvaus *pystyy ja kykenee siihen* antaa olettaa yksinhuoltajuuden olevan asia, johon kaikki eivät välttämättä pysty.

89. Se kuka vapaaehtoisesti **valitsee yksinhuoltajuuden**, saa olla **ylpeä itsestään** ja siitä, että pystyy ja kykenee siihen.

Diskurssissa yksinhuoltajuus näyttäytyy moniulotteisten haasteiden valossa. Haasteita tuovat erityisesti yksin vastuussa oleminen, toimeentuloon liittyvät ongelmat sekä tietyllä tapaa myös leimaavuus, joka yksinhuoltajuuteen toisinaan liitetään. Toisaalta yksinhuoltajana pärjääminen johtaa positiivisiin tunteisiin ja ylpeyteen, joten yksinhuoltajuuden haasteet eivät ole kolikon ainoa puoli.

4.2.3 Leimaava yksinhuoltajuus

Leimaavan yksinhuoltajuuden diskurssi valottaa jo aiemmin mainittua yksinhuoltajuuteen liitettyä leimaavuutta. Olen nimennyt diskurssin leimaavaksi yksinhuoltajuudeksi, sillä leimaavuus kuvaa aineistossa läsnä olevia negatiivisia asenteita ja haitallisia olettamuksia. Diskurssia tukevat lähes kaikki merkitysryhmät jollain tapaa, mutta erityisesti merkitysryhmät Ominaisuudet ja tunteet sekä Suhtautuminen.

Negatiivista suhtautumista ilmaisevia kollokaatteja ovat OLETTAA, YLEISTÄÄ, LEIMATA, MOLLATA, HAUKKUA ja KELVATA. On huomionarvoista, että kollokaatti MOLLATA on MI-arvoltaan aineiston toiseksi merkittävin kollokaatti³; tämä osoittaa ulkopuolisten asenteiden ja tekojen merkityksen yksinhuoltajuuteen liittyvässä keskustelussa. Kollokaatti on myös MI-arvoltaan korkeampi kuin äitiä tarkoittavat kollokaatit ÄIPPÄ (3. sija) ja MAMMA (5. sija). Mollaus nousee siis merkittävimmäksi

³ Aineiston merkittävin kollokaatti on yhteishuoltajuutta merkitsevä YHTEIS, jonka MI-arvo on 4.26604

yksinhuoltajiin suuntautuvaksi toiminnaksi, ja keskustelijat kommentoivat ja ihmettelevät tätä usein (esimerkki 90). Keskustelijat kommentoivat myös halventavia oletuksia vastuuttomuudesta ja seksuaalisesta aktiivisuudesta, joita palstalla pidetään yllä (esimerkit 91 ja 92).

90. Olen *yksinhuoltaja* ja minua ihmetyttää, kuinka *yksinhuoltajia* **mollataan**.

91. On törkeää **yleistää** kaikki *yksinhuoltajat* vastuuttomiksi luusereiksi.

92. Itse asiassa minua häiritsee juuri se että kaikkien *yksinhuoltajien* **oletetaan** olevan aina haa-
rat levällään.

Diskurssissa yksinhuoltajat mielletään paitsi *vastuuttomiksi luusereiksi* (esimerkki 91), myös ulkoisesti epämiellyttäväksi ja henkisesti epätasapainoisiksi henkilöiksi. Yksinhuoltajia kuvataan usein kollokaateilla KATEELLINEN, KATKERA, ONNETON, YLIPAINOINEN, LIHAVA, LÄSKI ja RUMA. Näistä YLIPAINOINEN on MI-arvoltaan aineiston neljänneksi merkittävin kollokaatti. Myös kollokaatti LIHAVA mahtuu kärkikymmenikköön ollessaan yhdeksänneksi merkittävin kollokaatti. Näiden lisäksi yksinhuoltajista käytetään toisinaan halventavaa kollokaattia ÄMMÄ.

Esimerkissä 93 kirjoittaja tuo esiin aineistossa usein toistuvan mielipiteen, jossa yksinhuoltajia kuvataan rumiksi ja lihaviksi. Kirjoittaja ylettää mielipiteensä koskemaan *lähes* eli likimain kaikkia yksinhuoltajia (ks. VISK § 661). Yksinhuoltajia usein myös seksualisoidaan ja halvennetaan seksuaalisuuden perusteella (esimerkki 94). Ulkonäön ja seksuaalisuuden lisäksi luonteenpiirteet ja ominaisuudet ovat yleistämisen kohteena (esimerkki 95). Viestin alku *Voi vittu taas on tulossa uusi* implikoi, että katkeria miehiä vihaavia yksinhuoltajia on olemassa enemmänkin. Huomionarvoista on myös se, että lauseella *ja mikä parasta nainen on itse tehnyt valintansa miehen suhteen* kirjoittaja asettaa tilanteen vastuun naiselle: kuin nainen olisi yksin syyllinen siihen, että hänestä on tullut *uusi katkera miehiä vihaava yksinhuoltaja*.

93. Miksi muuten **lähes** kaikki *yksinhuoltajat* on **rumia** ja **lihavia**?

94. Pari kertaa olen nussinut pyöräkellarissa vaimon **lihavaa neljän lapsen** *yh* kaveria ja kyllä sillä läskillä lehmälläkin on tiukka imupillu.

95. Voi vittu taas on tulossa uusi **katkera** miehiä vihaava *yksinhuoltaja* tähän maailmaan.. ja mikä parasta nainen on itse tehnyt valintansa miehen suhteen.

Diskurssissa yksinhuoltajat nähdään rahanahneina ja kateellisina henkilöinä, jotka etsivät taloudelleen rahoittajaa. Rahanahneina näkeminen voi olla seurausta yksinhuoltajien heikommasta taloustilanteesta, jota käsittelin Haastava yksinhuoltajuus-diskurssin yhteydessä (ks. luku 4.2.2) Esimerkissä 96 kirjoittaja kuvaa tilannetta, jossa viehättävä nainen paljastuu aina yksinhuoltajaksi, joka *hakee äpärilleen elättäjää*. Vaikka kirjoittaja kuvaa yksinhuoltajia ulkoisesti viehättäväksi, vastapainona on elättäjän hakemisen kautta osoittautuva ahneus. Myös lapset ja heidän isänsä kuvataan

negatiivisessa valossa: lapsista käytetään ensin halventavaa 'aviotonta lasta' tarkoittavaa ilmausta *äpärrä* (ks. KS s.v. *äpärrä*) ja sen jälkeen epäinhimillistävällä ilmauksella *tuotos*. Lasten isää kirjoittaja taas kutsuu halventavasti apinaksi. Esimerkissä jää kirjoitusvirheen takia tulkinnanvaraiseksi, joutuuko *jonkun apinan tuotoksia about 10-15vuotta* katselemaan yksinhuoltaja vai hänen hakemansa elättäjä. Tulkitsen juuri elättäjän joutuvan tähän tehtävään, sillä *joutua*-sanana merkitsee 'tahasonta, epäedullista muutosta' (ks. KS s.v. *joutua*). Vaikka lapsiin suhtaudutaan viestissä halveksuvasti, pidän todennäköisempänä, että lasten huoltaja suhtautuisi lapsiinsa lempeämmin.

96. Jos nainen osoittautuu viehättäväksi, on hän 100 % *yh* joka hakee äpärrilleen **elättäjää**, ja joutu katselemaan jonkun apinan tuotoksia about 10-15vuotta.

Myös esimerkissä 97 on läsnä yleistys, jonka mukaan yksinhuoltajat toimivat epäreilusti tai ahneesti. Kirjoittajan ystävästä on tulossa yksinhuoltaja eroamisen myötä, joka on lähtöisin ystävän halusta erota. Kirjoittajan mukaan ystävä ei ole *luonteeltaan sellainen, vaan on työssäkäyvä ihminen ja varsin reilusti tekee mielestäni erotilanteen jälkeisessä asumisratkaisussa*. Sanan *sellainen* merkitys on 'sitä laatua t. lajia oleva kuin edellä mainittu, puheena ollut'. Sanavalinta viittaa siis johonkin aiemmin mainittuun tai muuten yhdessä jaettuun mielikuvaan yksinhuoltajista. *Vaan*-sanavalinnan myötä esitetyt perustelut (ks. VISK § 1621) antavat olettaa, että mielikuva yksinhuoltajista on jotain muuta kuin *työssäkäyvä ja reilusti tekevä ihminen*.

97. Eräs ystäväni on eroamassa ja **liittymässä yksinhuoltajien joukkoon**, eikä hänkään ole luonteeltaan sellainen, vaan on työssäkäyvä ihminen ja varsin reilusti tekee mielestäni, kun hän kerta halusi eroa, jättää talon miehelleen ja muuttaa lapsensa kanssa vuokralle jne.

Yksinhuoltajuuteen liittyvät epäedulliset mielikuvat ovat siis yleisesti jaettuja. Tämän tietävät myös palstalla kirjoittavat yksinhuoltajat, kuten esimerkki 90 osoitti. Yleinen mielikuva huonoista yksinhuoltajista johtaa myös yksinhuoltajat tekemään rajanvetoja itsensä ja muiden yksinhuoltajien välille, ja siten samalla vahvistamaan kyseistä mielikuvaa. Esimerkissä 98 kuvaa olevansa *ns kunnollinen yksinhuoltaja*, joka implikoi olevan olemassa myös kunnottomia yksinhuoltajista. Kunnollisuudesta huolimatta myös kirjoittaja leimataan, mikä *tuntevana ihmisenä – – sattuu*. Myös seuraavassa esimerkissä (99) kirjoittaja on hyvin tietoinen yksinhuoltajiin liitetystä mielikuvasta: hän ei *suostu milloinkaan ottamaan yksinhuoltajan leimaavaa nimitystä*. Tämä vahvistaa myös sen, mitä esimerkin 98 kirjoittaja kuvasi: pelkkä yksinhuoltajuus on leimaavaa ja vaikuttaa ihmisten asenteisiin heitä kohtaan, vaikka erillistä syytä siihen ei olisi.

98. Vaikka **itse** olenkin ns kunnollinen *yksinhuoltaja* minutkin **leimataan** ja tuntevana ihmisenä se sattuu.
99. Enkä suostu milloinkaan ottamaan *yksinhuoltajan* **leimaavaa** nimitystä itselleni.

Yksinhuoltajuuden leimaavuudesta ollaan siis palstalla hyvin tietoisia. On mielenkiintoista, että juuri *yksinhuoltaja*-sanalla koetaan olevan leimaava funktio (esimerkki 99). Forssén, Haataja ja Hakovirta (2009, s. 11) kuvaavat käsitettä suhteellisen neutraaliksi, kun taas sitä edeltäneet käsitteet ovat olleet huomattavasti leimaavampia. Esimerkiksi 1960- ja 1970-luvuilla käsitteitä *tynkäperhe*, *vajaaperhe* ja *poikkeava perhe* käytettiin perheoikeuden teoksissa ja virallisissa tilastoissa (mts. 11 mukaan Hakovirta, 2007).

Diskurssin leimaava puhe tuntuu kuuluvan yksinhuoltajuuden ulkopuolelta. Kun keskusteluun liittyy halventava sävy, kirjoittavat vaikuttavat usein olevan muita henkilöitä kuin yksinhuoltajia. Toisinaan taas yksinhuoltajat ovat äänessä, jolloin he kirjoittavat siitä, millaisia asenteita ja toimintaa heihin kohdistetaan. Samalla he saattavat tulla tehneeksi lausuntoja, joissa he sanovat olevansa kunnollisia tai parempia yksinhuoltajia ja samalla myöntävät haitallisten mielikuvien olevan paikkaansa pitäviä (esimerkki 98). On myös huomionarvoista, että yksinhuoltajuus leimaa toisinaan myös lapset ja heidän isänsä (esimerkki 96).

Hakovirta, Salin ja Haataja (2016, s. 282) toteavat Suomessa olevan ennakkoluuloja yksinhuoltajia kohtaan edelleen, vaikka yksinhuoltajuudesta on tullut hyväksytty perhemuoto ja siihen liittyvä häpeä on hävinnyt. Ennakkoluulot ovat diskurssissa avainasemassa, mikä kielii niiden olevan kaikesta huolimatta elinvoimaisia Suomi24-keskustelupalstalla.

4.3 Asenteet

Viimeiseksi analysoin aineistossa esille tulevia asenteita. Perustan analyysin ennen kaikkea aineistosta löytyneisiin diskurssiprosodioihin, jotka arvioivat kielenkäytön kohteena olevia asioita sekä tuovat esiin kielenkäyttäjän asenteita (ks. Baker, 2006, s. 87; Stubbs, 2002, s. 65). Niinpä juuri diskurssiprosodiat toimivat mielekkäänä pohjana asenteiden analyysille. Lisäksi huomioin aineistosta nousseet diskurssit.

Suurin osa tämän aineiston kollokaateista ei tuota diskurssiprosodiaa, vaan on sävyiltään neutraaleja. Diskurssiprosodiaa tuottavista kollokaateista merkittävä osa tuottaa kuitenkin negatiivista diskurssiprosodiaa, eli tuo esiin kielteisiä asenteita. Kuten toin ilmi merkitysryhmien käsittelyn yhteydessä, negatiivista diskurssiprosodiaa tuottavia kollokaatteja sijaitsee erityisesti merkitysryhmissä Ominaisuudet ja tunteet, Toimeentulo ja työ sekä Ihmiset ja ihmisryhmät.

Aineiston merkittävimmät diskurssit, Välttämätön yksinhuoltajuus, Haastava yksinhuoltajuus ja Leimaava yksinhuoltajuus, ovat kaikki teemoiltaan latautuneita ja negatiivisia. Yksinhuoltajuuden näkeminen välttämättömyytenä välittää kuvaa kielteisistä asenteista, sillä yksinhuoltajuus ei esiinny aineistossa ensisijaisena tai mielekkäänä vaihtoehtona. Sen sijaan yksinhuoltajuus nähdään toissijaisena vaihtoehtona, johon päädytään silloin, kun ensimmäinen, toivottu vaihtoehto eli ydinperhe, ei täyty.

Haastava yksinhuoltajuus välittää asenteita ja kokemuksia, jotka ovat peräisin yksinhuoltajuudesta arjessa. Yksinhuoltajuus koetaan vaikeana, raskaana ja yksinäisenä rupeamana. Haastava yksinhuoltajuus kietoutuu myös yhteen Välttämättömän yksinhuoltajuuden kanssa, sillä yksinhuoltajuuden näkeminen vaikeana vaikuttanee myös mahdolliseen päätökseen alkaa yksinhuoltajaksi. Aineistossa nouseekin toisinaan pohdintoja tilanteista, joissa nykyinen parisuhde ja perhe-elämä koetaan huonoksi, mutta myös mahdollinen yksinhuoltajuus huolettaa. Kielenkäyttötavat, eli tämän tutkimuksen kontekstissa asenteet ja diskurssit, vaikuttavat siis myös kielenkäyttäjien tekemiin valintoihin ja sitä myötä todellisuuteen. Keskustelut yksinhuoltajuudesta eivät siis tapahdu tyhjiössä ilman kielenulkoista vaikutusta.

Leimaavan yksinhuoltajuuden diskurssissa korostuvat yksinhuoltajiin kohdistuvat asenteet. Yksinhuoltajia kuvataan negatiivista diskurssiprosodiaa tuottavilla kollokaateilla ahneiksi ja katkeriksi sekä ulkoisilta ominaisuuksiltaan rumiksi ja läskeiksi. Lisäksi diskurssi sisältää asenteellista toimintaa kuvaavia kollokaatteja, kuten mollaamista, leimaamista, haukkumista ja vihaamista. Diskurssien valossa kielteisiä asenteita kohdistuu sekä yksinhuoltajuuteen että yksinhuoltajiin henkilöinä. Myös negatiivista diskurssiprosodiaa tuottavien kollokaattien määrä kieliä aiheetta ympäröivistä kielteisistä asenteista.

Aineistossa on havaittavissa myös jonkin verran kollokaatteja, jotka tuottavat positiivista diskurssiprosodiaa. Tällaisia kollokaatteja ovat esimerkiksi Ominaisuudet ja tunteet -merkitysryhmän ONNELLINEN ja YLPEÄ sekä Yksinhuoltajaksi tuleminen -merkitysryhmän kollokaatit HAKEA ja VAATIA. Myönteinen asenne syntyy onnistumisista ja niitä seuraavista ylpeyden kokemuksista sekä yksinhuoltajuuden näyttäytymisenä asiana, jota haetaan tai vaaditaan. Asenne on useimmiten huomattavissa niistä viesteistä, joissa kirjoittaja kertoo suoraan olevansa yksinhuoltaja, tai yksinhuoltajuus on muuten tulkittavissa viestistä. On siis merkittävää, että myönteistä asennetta tuovat eniten ilmi juuri yksinhuoltajat itse, kun taas kielteisiä asenteita ylläpitävät aineistossa sekä yksinhuoltajat että muut henkilöt.

On myös huomattava, että myönteinen asenne määrittyy ensisijaisesti Haastavan yksinhuoltajuuden diskurssia ja negatiivisia asenteita vasten. Aineistossa yksinhuoltajat ovat ylpeitä onnistuessaan lasten kasvattamisessa sekä pärjätessään vaikeassa arjessa. Toisin sanoen myönteinen asenne syntyy niissä tilanteissa, joihin kohdistuu paljon yleisiä, kielteisiä odotuksia ja ennakkoluuloja. Tämä paljastaa kielteisen

asenteen merkittävyyden ja sen, että se toimii ensisijaisena asenteena sekä pohjana myös myönteisille asenteille.

5 PÄÄTÄNTÖ

Maisterintutkielmassani olen selvittänyt, miten yksinhuoltajuudesta keskustellaan Suomi24-keskustelupalstalla vuosina 2001–2020. Tutkimusaineistona on toiminut noodeilla *yksinhuoltaja*, *yksinhuoltajuus* ja *yh* kerätty osakorpus, jossa on kaksoiskappaleiden poiston jälkeen 38 233 esiintymää ja sen laajuus on 704 554 sanetta. Osakorpuk-selle tehtiin AntConc-konkordanssiohjelman avulla kollokaatioanalyysi MI-testiä hyödyntäen. Tilastollisesti merkitseviä, eli MI-arvoltaan yli 3.0 olevia, kollokaatteja tuli yhteensä 408. Tutkielman rajatun laajuuden takia otin tarkasteltavaksi 200 merkit-sevintä kollokaattia, jotka tutkimuksen seuraavassa vaiheessa sijoitin semanttisten preferenssien mukaisiin merkitysryhmiin. Muodostin kollokaateista yhteensä 13 mer-kitysryhmää, jotka ovat Ominaisuudet ja tunteet, Suhtautuminen, Yksinhuoltajaksi tuleminen, Toimeentulo ja työ, Määrä ja lisääntyminen, Huoltajuus ja perhe, Ihmiset ja ihmisryhmät, Aika, Fokusoiminen ja rinnastaminen, Keskusteleminen, Parisuhde, Ikä sekä Määritys. Lisäksi merkitysryhmien ulkopuolelle jäi monitulkintaisuuden takia 11 kollokaattia, jotka sijoitin ryhmään Muut.

Merkitysryhmien ohessa tarkastelin myös mahdollisia diskurssiprosodioita. Suurin osa kollokaateista ei tuottanut diskurssiprosodiaa, vaan ne olivat sävyllään neutraaleja. Diskurssiprosodiaa tuottavista kollokaateista merkittävä osa tuottaa ne-gatiivista diskurssiprosodiaa. Näitä kollokaatteja on erityisesti merkitysryhmissä Toi-meentulo ja työ, Ominaisuudet ja tunteet, Suhtautuminen, Ihmiset ja ihmisryhmät sekä Aika. Positiivista diskurssiprosodiaa tuottavia kollokaatteja on aineistossa huo-mattavasti vähemmän, ja ne kuuluvat mrkitysryhmiin Ominaisuudet ja tunteet sekä Yksinhuoltajaksi tuleminen. Vaikka Ominaisuudet ja tunteet -merkitysryhmässä on sekä negatiivista että positiivista diskurssiprosodiaa tuottavia kollokaatteja, suurin osa ryhmän kollokaateista tuottaa ja osoittaa juuri kielteisiä asenteita.

Merkitysryhmien analyysin myötä havaitsin aineiston kolme keskeisintä dis-kurssia, joille olen antanut nimet Välttämätön yksinhuoltajuus, Haastava yksinhuol-tajuus sekä Leimaava yksinhuoltajuus.

Ensimmäisen diskurssin keskiössä ovat yksinhuoltajaksi tuleminen ja sen taustalla vaikuttavat syyt. Välttämättömän yksinhuoltajuuden diskurssissa yksinhuoltajaksi tulemisessa näyttää olevan kaksi reittiä: joko yksinhuoltajaksi jäädään toisen puolison erotessa suhteesta tai menehtyessä, tai yksinhuoltajaksi ryhdytään eroamalla puolisoista, joka ei pysty toimimaan hyvänä huoltajana väkivaltaisuuksien, päihdeongelmien tai vastuuttomuuden takia. Aineistossa on myös tilanteita, joissa tullaan yksinhuoltajaksi tulella raskaaksi ilman parisuhdetta. Näitä tilanteita on kuitenkin niin vähän, että ne eivät nousseet osaksi diskursseja.

Aineistoon ei välity myöskään yksinhuoltajuus itsellisen vanhemmuuden myötä. Itsellisten vanhempien määrä on kasvanut vuoden 2019 lakimuutoksen myötä, jolloin itselliset äidit alkoivat saada hedelmöityshoitoja julkisella sektorilla (Uusivirta, 2021). Yksin adoptiota hakevien määrä on ollut pieni (Leinonen, 2017) ja sijaissynnytys on Suomessa laitonta (Vesalainen, 2023), joten itselliset isät ovat harvassa. Nämä osaltaan selittävät sitä, miksi itsellinen vanhemmuus ja sitä myötä toivottu yksinhuoltajuus ja myönteinen asenne eivät nouse esiin aineistossa.

Haastavan yksinhuoltajuuden diskurssi tuo esiin yksinhuoltajuuteen liittyvät haasteet ja epämiellyttävät tunteet. Diskurssissa yksinhuoltajuutta kuvataan rankkana, yksinäisenä ja väsyttävänä. Merkittävässä osassa diskurssia ovat toimeentuloon liittyvät haasteet, joiden myötä kirjoittajat keskustelevat pärjäämisestä ja mahdollisuudesta tarjota lapsille hyvä koti ja elämä vähävaraisuudesta huolimatta. Toimeentuloa vaikeuttaa osaltaan yksinhuoltajuuden kanssa yhteensopivan työn löytäminen. Myös Helsingin Sanomien yksinhuoltajadiskursseja tutkinut Sivula (2018, s. 54–55) havaitsi talouden ja erityisesti vähävaraisuuden ja köyhyyden olevan keskeinen teema yksinhuoltajista puhuttaessa. Tästä näkökulmasta yksinhuoltajuutta kuvataan vaihtoehdottomana ja kurjana todellisuutena, jossa lapset ovat heikossa asemassa (mts. 55). Osittain samankaltaiset yksinhuoltajuuteen liittyvät diskurssit toistuvat siis niin verkkokeskustelussa kuin Helsingin Sanomissakin, mikä viittaa yksinhuoltajuuden haastavuuden olevan yleisesti jaettu näkökulma.

Toimeentulon tueksi yksinhuoltajat sekä lähivanhemmat saavat lapsilisän yksinhuoltajakorotuksen (Kela 2024c; Kela, ei pvm.), jonka lisäksi toinen huoltaja on velvollinen osallistumaan lapsen elatuksesta syntyviin kustannuksiin maksamalla elatusapua (elatusvelvollisuuslaki 2008/580 § 2). Jos elatusvelvollinen ei maksa elatusapua, Kela maksaa sen hänen puolestaan elatustukena ja perii sen myöhemmin täysimääräisenä elatusvelvolliselta (Kela, 2024a). On yllättävää, ettei elatus nouse esiin aineistossa, sillä etuuxiin liittyviä kollokaatteja on aineistossa useita. Sen sijaan Iso-Koiviston (tulossa) maisterintutkielmassa äitiydestä ja isyydestä Suomi24-keskustelupalstalla elatus nousee yhdeksi keskeiseksi tulokseksi isyyteen liittyen.

Leimaavan yksinhuoltajuuden diskurssi osoittaa yksinhuoltajiin kohdistuvia enakkoluuloja ja kielteisiä asenteita. Toisinaan myös yksinhuoltajien lapset ja lasten

toiset vanhemmat tulevat leimatuiksi samanaikaisesti yksinhuoltajien kanssa. Yksinhuoltajat esitetään diskurssissa katkerina ja ahneina henkilöinä, jotka etsivät lapsilleen elättäjää. Samalla myös yksinhuoltajien ulkonäkö joutuu arvostelun kohteeksi. Lisäksi halventamisen kohteena on erityisesti yksinhuoltajaäitien seksuaalisuus. Yksinhuoltajien seksuaalisuus olisi voinut nousta yhdeksi diskurssiksi, mutta tutkielman rajatun laajuuden takia olen käsittänyt sen osana Leimaavan yksinhuoltajuuden diskurssia. Hynönen (2023, s. 47) on havainnut, että naisen seksuaalisuuteen ja seksuaalisesti aktiiviseen naiseen suhtaudutaan negatiivisesti Suomi24-keskustelupalstalla. Tutkimuksen tuloksissa näkyy niin kutsuttu huora-madonna-diskurssi (mts. 47). Saarikoski (2001, s. 122–123) kirjoittaa kahdentuman merkitsevän sitä, että nainen nähdään joko syntisenä, seksuaalisuuden taakkaa kantavana huorana tai puhtena, seksittömänä äitinä. Kahdentumaa hän kutsuu kulttuurissa eläväksi myyttiseksi asiaksi (mts. 123). Tässä tutkimuksessa esiintyvä halventaminen seksuaalisuuden perusteella asettaa yksinhuoltajaäidit kahdentuman kannalta mielenkiintoiseen kohtaan: yksinhuoltajaäidit nähdään ensisijaisesti seksuaalisuuden kautta, vaikka he olisivat nähtävissä äiteinä. Yksinhuoltajien seksuaalisuuteen liittyvät asenteet voisivatkin tarjota hedelmällisen tutkimuskohteen, sillä seksuaalisuus on monelle tabu (ks. Kiuru, Strömberg-Jakka, Mustonen, Orjasniemi & Pirskanen, 2021, s. 10).

Leimaavan yksinhuoltajuuden diskurssissa ovat kuultavissa myös leimaamista kritisoivat äänet. Aineiston toiseksi merkittävin kollokaatti MOLLATA on käytössä suurimmaksi osaksi silloin, kun keskustelijat ihmettelevät halventamisen syitä ja tapoja. Toisinaan keskustelijat kirjoittavat pelkän *yksinhuoltaja*-sanan riittävän haukkumisen kohteeksi joutumiseen.

Diskurssien ja havaittujen diskurssiprosodioiden perusteella paljastui, että yksinhuoltajuuteen kohdistuu kielteisiä asenteita. Hakovirran, Salinin ja Haatajan (2016, s. 281) mukaan mielipiteet yksinhuoltajia kohtaan ovat muuttuneet merkittävästi myönteisemmiksi 2000-luvulla, mutta ennakkoluuloja on silti. Tämä tutkimus osoittaa, että ennakkoluulot ja kielteiset mielipiteet ovat yhä läsnä. On kuitenkin huomiotava, että tutkimusaineisto on peräisin lähes 20 vuoden ajalta ja asenteet ovat voineet muuttua tuona aikana. Kahta ajankohtaa vertaileva korpustutkimus olisi voinut tavoittaa myös mahdollisen asenteiden muutoksen, jota ei ole mahdollista tarkastella yhtä aineistoa käytettäessä. Sen sijaan tämä tutkimus tarjoaa laaja-alaisen katsannon diskurssihin ja asenteisiin 2000-luvulla.

Sivula (2018, s. 55) havaitsi Helsingin Sanomissa yksinhuoltajuuteen liittyvän asenteita käsittelevän diskurssin, jossa oli tavoitteena tuoda näkyviin epäkohtia ja normalisoida yhden vanhemman perheitä. Hyvästä tarkoituksesta huolimatta asenteista kirjoittaminen johti negatiivisten mielikuvien ja merkitysten uusintamiseen (mts. 55). Tässä tutkimuksessa negatiiviset mielikuvat joutuvat myös kritiikin kohteeksi, mutta toisinaan myös yksinhuoltajat itse uusintavat haitallisia mielikuvia kutsuessaan

itseään *kunnolliseksi yksinhuoltajiksi* ja tehdessään näin erontekoa yksinhuoltajien välille. Kielteiset asenteet ja haitalliset diskurssit tulevat siis uusinnetuiksi ja näin ne vahvistuvat kielenkäytön myötä.

Hakovirta, Salin ja Haataja (2016, s. 281) havaitsivat tutkimuksessaan miesten suhtautuvan yksinhuoltajuuteen selvästi naisia kielteisemmin. Miesten lisäksi vanhemmilla ikäluokilla havaittiin olevan kielteisempiä mielipiteitä. Ne voivat olla perua vuosikymmenten takaa, jolloin yksinhuoltajuus oli stigmatisoituneempaa kuin nykyisin. Myös parisuhteessa elävien on havaittu suhtautuvan kielteisesti yksinhuoltajiin (mts. 281–282). Citizen Mindscapes -hankkeessa toteutetussa kyselyssä Suomi24-keskustelupalstan keskimääräiseksi käyttäjäksi hahmottui yhdessä avio- tai avopuolisonsa kanssa asuva keski-ikäinen mies (Harju, 2017). Tämä voi osaltaan selittää tutkimuksessa esiin tulevia kielteisiä asenteita ja ennakkoluuloja.

Yksinhuoltaja-nimitys häivyttää sukupuolen, mutta tilastotietojen (SVT, 2023) perusteella naisten yksinhuoltajuus on miesten yksinhuoltajuutta yleisempää. Myös äitiä merkitsevien kollokaattien suurempi määrä ja korkeammat MI-arvot kuin isään liittyvillä kollokaateilla antavat olettaa, että keskustelu kohdistuu suurimmalta osalta juuri yksinhuoltajajäiteihin. Vihapuhetta kohdistuu merkittävässä määrin naisiin (Saresma, Pöyhtäri, Kosonen, Haara & Knuutila, 2020, s. 21), joten yksinhuoltajuuden naisvaltaisuus voi selittää keskustelun kärjistyneisyyttä. Suomi24-keskustelupalstan viesteissä onkin moderoinnista huolimatta paljon verkkovihan piirteitä (Jantunen, 2018a, s. 11).

Aineistossa toistuvat haitalliset ja kielteiset mielikuvat voivat tuoda oman painolastinsa yksinhuoltajille; sen lisäksi, että he toimivat paikoitellen haastavan yksinhuoltajuuden kanssa, he joutuvat toimimaan myös yksinhuoltajuuden leimaavuuden kanssa. Toisaalta haitalliset olettamukset yltyvät myös yksinhuoltajuutta harkitseviin henkilöihin, jotka saattavat punnita raskaana ja yksinäisenä esitetyn yksinhuoltajuuden ja huonon parisuhteen välillä. Tuolloin kielteiset mielikuvat saattavat vaikuttaa päätökseen. Yksinhuoltajuuteen liitetyt mielikuvat voivat vaikuttaa myös itsellisiin vanhempiin, sillä yksin kannettu vastuu yhdistää sekä yksinhuoltajia että itsellisiä vanhempia. Aineistossa eivät nouse esiin niin kutsutut positiivisen käänteen tarinat, jotka esittävät yhden vanhemman perheen hyvänä vaihtoehtona ydinperheelle (Toivanen, 2014, s. 141–142). Positiivisten käänneiden tarinoiden puute voi edesauttaa sitä, että haitalliset oletukset tulevat uusinnetuiksi ja toistetuiksi.

Tulokset antavat myös viitteitä siitä, millaisena osana yhteiskuntaa yksinhuoltajat nähdään. Keskustelun aiheina ovat esimerkiksi lapsilisät ja etuudet, jotka ovat poliittisesti päätettäviä tukemisen keinoja ja siten myös yksinhuoltajia koskevan politiikan välineitä. Yksinhuoltajien lisäksi aineistossa mainitaan muita ihmisryhmiä, kuten maahanmuuttajia, vanhuksia ja sairaita, jotka asetetaan samaan asemaan yksinhuoltajien kanssa. Näiden ryhmien, mukaan lukien yksinhuoltajien, kuvataan toisaalta

pilaavan hyvän alueen ja toisaalta heidän olevan tuen tarpeessa. Näkökulma siis vaihtelee, mutta ihmisryhmien luokittelu huonompaan tai halveksitumpaan asemaan toistuu.

Yksinhuoltajuus on aineiston valossa usein haastavaa ja siihen liittyy negatiivisia asenteita. Aineistossa ovat kuitenkin läsnä myös onnellisuuden ja ylpeyden tunteet sekä kokemukset onnistuneesta perhe-elämästä. Yksinhuoltajuuden sukupuolittuneisuus näkyy myös tässä tutkimuksessa: keskustelut koskevat useimmiten juuri yksinhuoltajaaitejä. Myös yksinhuoltajuuden leimaavuus ja kielteiset asenteet osuvat useammin yksinhuoltajaaiteihin kuin -isiin, jotka mainitaan aineistossa useimmin joko neutraaliin tai myönteiseen sävyyn.

Tutkimustulokset osoittavat, että yksinhuoltajuuteen liittyvät ennakkoluulot ja leimat ovat edelleen läsnä verkkokeskustelussa. Tuloksia voidaan käyttää motivaationa purkaa ja kyseenalaistaa haitallisia olettamuksia ja mielipiteitä, jotka voivat vahingoittaa yksinhuoltajia ja heidän läheisiään. Toisaalta tulokset tuovat esiin myös tutkimisen paikkoja, kuten sosiaalisten verkostojen tärkeyden ja toimeentuloon liittyvien haasteiden merkittävyyden. Vaikka diskurssit ja asenteet korostavat kielteisiä puolia, aineistossa ovat kuultavissa myös ylpeät yksinhuoltajat ja heidän onnelliset perheensä.

LÄHTEET

- Anthony, L. (2020). AntConc. (Version 3.5.9.) [Computer Software]. Waseda University. <https://www.laurenceanthony.net/software/antconc/>.
- Autonen-Vaaranieniemi, L. (2019). Perheammattilaisten asemoituminen vanhemmuuteen ja vanhemmuutta koskevat kehukset erotyössä. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 27 (4), 362–378. <https://doi.org/10.30668/janus.87982>.
- Avioliittolaki 411/1987 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1929/19290234>
- Baker, P. (2006). *Using corpora in discourse analysis*. Continuum.
- Baker, P., Gabrielatos, C. & McEnery, T. (2013). *Discourse Analysis and Media Attitudes: the Representation of Islam in the British Press*. Cambridge University Press.
- Baker, P., Gabrielatos, C., KhosraviNik, M., Krzyżanowski, M., McEnery, T., & Wodak, R. (2008). A useful methodological synergy? Combining critical discourse analysis and corpus linguistics to examine discourses of refugees and asylum seekers in the UK press. *Discourse & Society*, 19 (3), 273–306. <https://doi.org/10.1177/09579265080888962>
- Baker, P., Hardie, A. & McEnery, T. (2006). *A Glossary of Corpus Linguistics*. Edinburgh University Press.
- Barnbrook, G. (1996). *Language and computers: A practical introduction to the computer analysis of language*. Edinburgh University Press.
- Bednarek, Monika 2008. Semantic Preference and Semantic Prosody Re-Examined. *Corpus Linguistics and Linguistic Theory* 4 (2), 119-139.
- Bergnehr, D. & Wahlström Henriksson, H. (2023). Single parenthood, the non-residential parent and co-parenting in Swedish daily news. *Feminist Media Studies*, 23 (4), 1559–1574.
- Castrén, A.-M., Hakovirta, M., & Kuronen, M. (2019). Ero yhteiskunnallisena kysymyksenä. *Janus: sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 27 (4), 341–343. <https://doi.org/10.30668/janus.87969>.
- Castrén, A.-M., Forsberg, H., & Ritala-Koskinen, A. (2019b). Harvinaisesta ja kielletystä tavanomaiseksi ja hyväksytyksi: muuttuva kulttuurinen ymmärrys av(i)oerosta suomalaisessa yhteiskunnassa. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 27 (4), 344–361. <https://doi.org/10.30668/janus.87977>
- City Digital Group (2021). *Suomi24 virkkeet -korpus 2001-2020*, Korp-versio [korpus]. Kielipankki. Saatavilla <http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2021101525>.
- van Dijk, T. A. (2001). Multidisciplinary CDA: a plea for diversity. Teoksessa R. Wodak & M. Meyer (toim.), *Methods of Critical Discourse Analysis* (s. 95–120). Sage.
- Eerola, P. & Mykkänen, J. (2014). Isyyskokemusten jäljellä. Teoksessa P. Eerola & J. Mykkänen (toim.), *Isän kokemus* (s. 7–18). Gaudeamus.
- Elatustukilaki 2008/580 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2008/20080580>.
- Emmers-Sommer T. M., Rhea D. & Triplett L. (2003) Accounts of Single Fatherhood. *Marriage & Family Review*, 35 (1-2), 99-115.

- Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: The critical study of language*. Longman.
- (1992). *Discourse and social change*. Polity.
- Forsberg, H. (2014). Konstruktionistinen lähestymistapa perheeseen. Teoksessa R. Jallinoja, H. Hurme & K. Jokinen (toim.), *Perhetutkimuksen suuntauksia*. (s. 123–138). Gaudeamus.
- (2003). Johdanto: Kriittistä näkökulmaa jäljittämässä. Teoksessa H. Forsberg & R. Nätkin (toim.), *Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä*. (s. 7–15). Gaudeamus.
- Forssén, K. (2012). Katsaus taloudellisen niukkuuden ja suomalaisten lapsiperheiden hyvinvoinnin trendeihin vuosina 1995–2010. Teoksessa Roivainen, I., Ylinen, S., Heinonen, J., & Forssén, K. (toim.) . *Kohtaako sosiaalityö köyhyyden?* (s. 105–127) UNIPress.
- Forssén, K., Haataja, A. & Hakovirta, M. (2009). Yksinhuoltajien asema suomalaisessa hyvinvointivaltiossa. Teoksessa Forssén, K., Haataja, A. & Hakovirta, M. (toim.). *Yksinhuoltajuus Suomessa* (s. 9–18). Väestöliitto.
- Garzone, G. & Santulli, F. (2004). What can Corpus Linguistics do for Critical Discourse Analysis? Teoksessa A. Partington, J. Morley & L. Haarman (toim.), *Corpora and Discourse* (s. 351–368). Peter Lang.
- Georgas, J. (2006). *Families across cultures: A 30-nation psychological study*. Cambridge University Press.
- Gries, S. (2008). Phraseology and linguistic theory, a brief survey. Teoksessa S. Granger & F. Meunier (toim.), *Phraseology, An interdisciplinary perspective* (s. 3–25). John Benjamins Publishing Company
- Haataja, Anita (2009). Kuka on yksinhuoltaja? Yksinhuoltajien määrä ja profiili eri aineistojen valossa. Teoksessa Forssén, K., Haataja, A. & Hakovirta, M. (toim.). *Yksinhuoltajuus Suomessa* (s. 46–62). Väestöliitto.
- Hakovirta, M. (2007). Au-äidistä yksinhuoltajaäidiksi. Yksinhuoltajaäitien asema suomalaisessa yhteiskunnassa. *Janus*, 15 (1), 66–71.
- (2006). *Yksinhuoltajaäitien työllisyys, toimeentulo ja työmarkkinavalinnat*. Väestöliitto.
- Hakovirta, M. & Broberg, M. (2014). Isyys eron jälkeen. Teoksessa P. Eerola & J. Mykkänen (toim.), *Isän kokemus* (s. 114–126). Gaudeamus.
- Hakovirta, M., Salin, M. & Haataja, A. (2016): Onnistuuko lasten kasvatus yksin? Suomalaisten mielipiteet yksinhuoltajavanhemmista. Teoksessa: Airio, Ilpo, Anita Haataja, Miia Saarikallio & Maria Valaste (toim.) (2016): *Laulu 573 566 perheestä. Lapsiperheet ja perhepolitiikka 2000-luvulla* (s. 268–286). Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia. Helsinki: Kela.
- Hakulinen, A., & Karlsson, F. (1980). *Suomen tekstilauseiden piirteitä: Kvantitatiivinen tutkimus*. [Helsingin yliopisto].
- Hallinoja, R., Hurme H., & Jokinen K. (2014) Johdanto. Teoksessa R. Jallinoja, H. Hurme & K. Jokinen (toim.), *Perhetutkimuksen suuntauksia*. (s. 123–138). Gaudeamus.

- Harju, A. (21.8.2017). Suomi24-käyttäjäkyselyn tuloksia. *Citizen Mindscapes*. blogs.helsinki.fi/citizenmindscapes/2017/08/21/suomi24-kayttajakyselyn-tuloksia/ viitattu 29.4.2024.
- Heikkinen, V., Lehtinen, O. & Lounela, M. (2001). Kuvia kirjoitetusta suomesta. *Kielikello*. viitattu 3.4.2024. kielikello.fi/kuvia-kirjoitetusta-suomesta/.
- Hoey, M. (2007). Lexical priming and literary creativity. Teoksessa M. Hoey, M. Mahlberg, M. Stubbs & W. Teubert (toim.), *Text, discourse and corpora: Theory and analysis* (s. 7–29). Continuum.
- Hynönen, S. (2023). *Naisen seksuaalisuuteen liitetyt diskurssit Suomi24-keskustelupalstalla*. [Maisterintutkielma, Jyväskylän yliopisto]. JYX-julkaisuarkisto. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/85912>.
- Hyppönen, A. (2002). *Halusin lapsen mutten miestä: itsenäinen äitiys naisen valintana*. [Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. JYX-julkaisuarkisto. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/12916>.
- Hämäläinen, V. (2023). *Korpusavusteinen diskurssintutkimus itsemurhasta Suomi24-keskustelufoorumilla*. [Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. JYX-julkaisuarkisto. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/86550>.
- Iso-Heiniemi, A. & Ohtamaa, S. (2014). *Arki ja elämänhallinta: haastattelututkimus yksinhuoltajuuden merkityksistä*. [pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. JYX-julkaisuarkisto. urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202006244981
- Iso-Koivisto, E. (tulossa). *Äitiys ja isyys Suomi24-keskustelupalstalla*. [pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto].
- Isyyslaki 2015/11. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/2015/20150011>
- Keski-Petäjä, M. & Attila, H. (2023). Parisuhdeväkivalta. Teoksessa H. Attila, M. Keski-Petäjä, M. Pietiläinen, L. Lipasti, J. Saari & K. Haapakangas, K. (toim.), *Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021. Loppuraportti* (s. 16–43). Tilastokeskus.
- Kela (1.1.2024a). *Elatustuen määrä ja maksaminen*. viitattu 27.4.2024. <https://www.kela.fi/elatustuki-maara-ja-maksaminen>
- (30.1.2024b) *Elatustuki*. viitattu 26.3.2024. <https://www.kela.fi/elatustuki>
- (1.1.2024c) *Lapsilisän määrä ja maksaminen*. viitattu 25.3.2024. <https://www.kela.fi/lapsilisa-maara-ja-maksaminen>
- *Lapsilisä*. viitattu 26.3.2024. <https://www.kela.fi/lapsilisa>
- Kotimaisten kielten keskus (2023). *Yhdysmerkki toistamatta jätetyn sanan tilalla: aamu- ja iltavuoro*. viitattu 22.5.2024. <https://kielitoimistonohjepankki.fi/ohje/yhdysmerkki-toistamatta-jatetyn-sanan-tilalla-aamu-ja-iltavuoro/>
- Kiuru, H., Strömberg-Jakka, M., Mustonen, S., Orjasniemi, T., & Pirskanen, H. (2021). *Seksuaalisuuden tabut suljetuissa yhteisöissä* (2. painos.). UNIPress.
- Krok, S. (2012). Yksinhuoltajaäitien köyhyydessä selviytymisen strategiat. Teoksessa Roivainen, I., Ylinen, S., Heinonen, J., & Forssén, K. (toim.). *Kohtaako sosiaalityö köyhyyden?* (s. 129–149). UNIPress.
- (2009). *Hyviä äitejä ja arjen pärjääjiä: Yksinhuoltajia marginaalissa*. Tampere University Press : Taju [jakaja].

- KS = *Kielitoimiston sanakirja* (2022). Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 35. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 10.11.2022. Viitattu 26.4.2023.
<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi>
- Kujala, P. (14.10.2017). *Vapaaehtoisesti työtön Ossi, 39, herätti someraivoon, nyt hän vastaa kritiikkiin: "Kiitos, kun olette maksaneet sen, että olen saanut tulla kirjailijaksi"*. Iltasanomat. viitattu 20.4.2024. www.is.fi/kotimaa/art-2000005409323.html
- Kuronen, M. & Hokkanen, T. (2008). Vanhemmuuspuhe ja sukupuolen tutkimisen vaikeus. Teoksessa E. Sévon & M. Notko (toim.), *Perhesuhteet puntarissa* (s. 27–42). Palmenia.
- Kuronen, M. (2003). Eronnut perhe? Teoksessa H. Forsberg & R. Nätkin (toim.), *Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä*. (s. 103–120). Gaudeamus.
- Jantunen, J. H. (2018a). Homot ja heterot Suomi24:ssä: analyysi digitaalisista diskursseista. *Puhe Ja Kieli*, 38 (1), 3–22. <https://doi.org/10.23997/pk.65488>
- (2018b). Korpusavusteinen diskurssitutkimus (CADS): Analyysiesimerkki homouden ja heterouden digitaalisista diskursseista. *AFinLA-e Soveltavan kielitieteen tutkimuksia*, 11, 20–44. <https://doi.org/10.30660/afinla.69259>
- (2009). "Minulla on aivan paljon rahaa" – Fraseologiset yksiköt suomen kielen opetuksessa. *Virittäjä*, 113 (3), 356–381.
<https://journal.fi/virittaja/article/view/4202>
- Lagus, K., Pantzar, M., Ruckenstein, M., & Ylisiurua, M. (2016). *Suomi24: Muodonantoa aineistolle*. Helsingin yliopisto.
- (2015). Keskustelun tunneallot – Suomi24-hanke. – *Tieteessä tapahtuu* 33 (6) s. 39–41. <https://journal.fi/tt/article/view/53327>
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 2019/190
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190190>
- Leinonen, L. (16.3.2017). *Vain harvoa yksinhuoltaja hakee adoptiolasta – Suvilla heitä on kaksi*. Yle.fi. viitattu 15.4.2024. yle.fi/a/3-9513574
- Lempert, L. & DeVault, M. L. (2000). Guest Editors' Introduction. Special Issue on Emergent and Reconfigured Forms of Family Life. *Gender & Society*, 14 (1), 6–10.
- Mackenzie, J. (2023). 'I had to work through what people would think of me': negotiating problematic single motherhood as a solo or single adoptive mum. *Critical Discourse Studies*, 20 (1), 88–105.
<https://doi.org/10.1080/17405904.2021.1997775>
- Meyer, M. (2001). Between theory, method and politics: positioning of the approaches to CDA. Teoksessa R. Wodak & M. Meyer (toim.), *Methods of Critical Discourse Analysis* (s. 14–31). Sage.
- Minilex 2023. Yksinhuoltajuus ja elatusvelvollisuus. Viitattu 14.10.2023
<https://www.minilex.fi/a/yksinhuoltajuus-ja-elatusvelvollisuus>
- MLL (3.3.2021). *Lapsen kasvatusta ja vanhemman kasvatustietoisuus*. Viitattu 26.3.2024. www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemmuus-ja-kasvatus/lapsen-kasvatus-ja-vanhemman-kasvatustietoisuus/
- Paltridge, B. (2012). *Discourse analysis: An introduction* (2nd ed.). Bloomsbury.

- Partington, A., Duguid, A. & Taylor, C. (2013). *Patterns and meanings in discourse: Theory and practice in corpus-assisted discourse studies (CADS)*. John Benjamins Pub.
- Pylkkänen, A. (2008). Miten oikeus määrittelee perheen? Teoksessa E. Sévon & M. Notko (toim.), *Perhesuhteet puntarissa* (s. 71–92). Palmenia.
- Rahikainen, J. (2018). *Erovanhemmuus ja lapset verkkokeskustelussa*. [Pro Gradu - tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. JYX-julkaistuarkisto. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/58100>
- Rickwood, A. (2021). *A Pluralistic Discourse Analysis of Media Representations of Single Mothers by Choice* [Prof Doc Thesis, University of East London]. <https://doi.org/10.15123/ucl.89w36>
- Riikonen, J. (11.1.2024). "Miksi tekisit superraskasta työtä pienellä palkalla?" kysyy tukien varaan heittäytynyt Alma Tuuva. Yle.fi. viitattu 20.4.2024. yle.fi/aihe/a/20-10006082
- Rönkä, A., & Malinen, K. (15.10.2021). *Yhteisvanhemmuus ei ole sama kuin tasan jaetut kotityöt : olennaista on, että työnjako on molempien mielestä reilu*. MustRead. viitattu 29.4.2024. <https://www.mustread.fi/artikkelit/yhteisvanhemmuus-on-tarkeaa-jo-perheen-perustamisen-alusta-lahtien-sen-tukeminen-hyodyttaisi-myos-perhevapaa-uudistuksen-tavoitteiden-saavuttamista/>
- Saarikoski, H. (2001). *Mistä on huonot tytöt tehty?* Tammi.
- Salmi, M., Närvi, J. & Lammi-Taskula, J. (2016). Köyhyys, toimeentulokokemukset ja hyvinvointi lapsiperheissä. Teoksessa Karvonen, S. & Salmi, M. (toim.). *Lapsiköyhyys Suomessa 2010-luvulla*. (s. 13–44). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).
- Saresma, T., Pöytäri, R., Kosonen, H., Haara, P., & Knuutila, A. (2020). Poliittisten toimijoiden kokema vihapuhe sukupuolittuneena poliittisena väkivaltana. *Sukupuolentutkimus*, 33 (4), 18- 38.
- Sévon, E. & Notko M. (2008). Perhesuhteiden omalakisuus. Teoksessa E. Sévon & M. Notko (toim.), *Perhesuhteet puntarissa* (s. 13–26). Palmenia.
- Sinclair, J. (2004). *Trust the text: Language, corpus and discourse*. Routledge.
- (1991). *Corpus, concordance, collocation*. Oxford University Press.
- Sivula, R. (2018). *Yksinhuoltajadiskurssit Helsingin Sanomissa vuosina 1993–1994 ja 2015–2017* [Pro gradu -tutkielma, Turun yliopisto]. UTUPub-julkaistoarkisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201804046330>
- Stubbs, M. (2002). *Words and phrases: Corpus studies of lexical semantics*. Blackwell Publishing.
- (1996). *Text and corpus analysis: Computer-assisted studies of language and culture*. Blackwell.
- Sullström, H. (2022). *Yhden vanhemman perheissä on muita alhaisempi työllisyys – ratkaisuksi ehdotetaan lisää vuoropäiväkoteja ja hoitoa myös koululaisille*. Yle. Viitattu 26.3.2023. yle.fi/a/3-12479111
- Suomen virallinen tilasto (SVT). (2023). *Perheet* [verkkójulkaisu]. ISSN=1798-3215. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu: 29.10.2023. <https://stat.fi/tilasto/perh>
- Toikka, E. & Haanpää, L. (2020). Vanhempien huono-osaisuuden yhteys lasten

- subjektiiviseen hyvinvointiin. Teoksessa Hakovirta, M., & Kallio, J. (toim.). *Lapsiperheiden köyhyys ja huono-osaisuus* (s. 119–142). Vastapaino.
- Tolkki, K. (11.3.2023). *Viisi puoluejohtajaa allekirjoittaa Ylen vaalikoneen väitteen, että Suomessa on liian helppoa elää yhteiskunnan tukien varassa*. Yle.fi. viitattu 20.4.2024. yle.fi/a/74-20021718
- Tänav, A. (12.2.2024). *Alma Tuuva joutui kohun keskelle kerrottuaan neljän vuoden takaisesta ratkaisustaan – kertoo, miksi hän ymmärtää työntekoon kielteisesti suhtautuvia ihmisiä*. MTV Uutiset. viitattu 20.4.2024. www.mtvuutiset.fi/artikkeli/alma-tuuva-joutui-kohun-keskelle-kerrottuaan-neljan-vuoden-takaisesta-ratkaisustaan-kertoo-miksi-han-ymmartaa-tyontekoon-kielteisesti-suhtautuvia-ihmisia/8873318#gs.87ytxc
- Uusivirta, M. (7.5.2021). *Itsellinen vanhemmuus on pitkään harkittu ja punnittu päätös*. *Lapsemme*, 2/2021.
- Vanhemmuuslaki 775/2022
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20220775>
- Vesalainen, S. (5.4.2023). *Suomen laki estää Hennariikka ja Ville Niinistöä saamasta ehkä koskaan yhteistä lasta: "Kuka tämän arvovalinnan on tehnyt?"*. Yle.fi. viitattu 15.4.2024. yle.fi/a/74-20021106
- VISK = *Iso suomen kielioppi* (2004). Hakulinen, A., Vilkuna, M., Korhonen, R., Koivisto, V., Heinonen, T. R. ja Alho, I. (toim.). Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkkoversio. Viitattu 23.5.2024. scripta.kotus.fi/visk
- Vuori, J. (2001). *Äidit, isät ja ammattilaiset: Sukupuoli, toisto ja muunnellut asiantuntijoiden kirjoituksissa*. Tampere University Press.
- Wodak, R. (2001). What CDA is about – a summary of its history, important concepts and its developments. Teoksessa R. Wodak & M. Meyer (toim.), *Methods of Critical Discourse Analysis* (s. 1–13). Sage.
- Yesilova, K. (2009). *Ydinperheen politiikka*. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry (YVPL). *Yhteishuolto, yksinhuolto, etähuoltaja, lähihuoltaja – mitä nämä tarkoittavat?*. Viitattu 29.4.2024. <https://yvpl.fi/mita-erossa-on-hyva-huomioida/yhteishuolto-yksinhuolto-etahuoltaja-lahihuoltaja-mita-nama-tarkoittavat/>

LIITTEET

LIITE 1: 200 MERKITSEVINTÄ KOLLOKAATTIA

MI-testin tuloksena saadut 200 merkitsevintä kollokaattia.

Sija	Frekvenssi	MI-arvo	Kollokaatti
1	132	4.26604	yhteis
2	75	3.99361	mollata
3	80	3.98719	äippä
4	92	3.92578	ylipainoinen
5	67	3.91577	mamma
6	187	3.90181	t
7	78	3.89408	pienipalkkainen
8	403	3.88338	korotus
9	134	3.87270	lihava
10	138	3.86305	pienituloinen
11	192	3.84968	eläkeläinen
12	75	3.83749	vuorotyö
13	104	3.82633	virallisesti
14	198	3.79551	neljä
15	70	3.79454	työssäkäyvä
16	575	3.79237	köyhä
17	52	3.78716	vähävarainen
18	65	3.78716	nelikymppinen
19	215	3.77808	leski
20	292	3.77102	opiskelija
21	54	3.76632	katkeroitua
22	126	3.76283	ryhtyä
23	77	3.75147	iskä
24	947	3.74925	työtön
25	308	3.74723	käytäntö
26	56	3.72415	ylpeä
27	93	3.71899	nimenomaan
28	508	3.71785	kolme
29	158	3.71404	yhteinenhuoltaja
30	60	3.71350	uusperhe
31	75	3.71350	läski
32	4265	3.71251	äiti
33	177	3.71063	katkera

34	64	3.70425	aikoinaan
35	126	3.70143	lisä
36	220	3.68108	lapsiperhe
37	162	3.67934	tuleva
38	130	3.67804	automaattisesti
39	348	3.67168	tarkoittaa
40	125	3.67004	vanhus
41	71	3.66878	kadehtia
42	73	3.65764	täynnä
43	75	3.64716	vammainen
44	117	3.64550	tahto
45	72	3.63774	etenkin
46	370	3.63756	sinkku
47	114	3.62893	päättyä
48	86	3.61990	harva
49	51	3.61231	kouluikäinen
50	71	3.60088	suhtautua
51	215	3.59787	kelvata
52	569	3.59515	lapsilisä
53	593	3.59224	vai
54	64	3.59030	leimata
55	890	3.58452	erota
56	66	3.58092	epätoivoinen
57	57	3.57722	miksiei
58	592	3.56825	miksi
59	63	3.56758	erityisesti
60	313	3.56571	arki
61	91	3.55638	hei
62	792	3.55621	hakea
63	178	3.55603	nykyään
64	70	3.54763	alaikäinen
65	51	3.54413	entä
66	54	3.54044	lesbo
67	561	3.53809	vuotias
68	64	3.53652	onneton
69	1132	3.53590	kaksi
70	92	3.52282	perheellinen
71	74	3.51857	nykyisin
72	84	3.51821	lähivanhempi
73	174	3.51684	rankka
74	290	3.51556	vaatia

75	60	3.51556	pelottaa
76	180	3.51556	haukkua
77	201	3.51170	varsinkin
78	51	3.50041	suositella
79	127	3.49906	isi
80	434	3.49828	pärjätä
81	50	3.49354	yrittäjä
82	56	3.49198	vihata
83	63	3.47904	todennäköisesti
84	62	3.47323	mieluummin
85	50	3.47184	helsinki
86	994	3.47180	moni
87	332	3.47145	kasvattaa
88	128	3.46781	yksinäinen
89	64	3.46781	etus
90	902	3.46313	siis
91	171	3.46018	asema
92	118	3.45479	vastaan
93	89	3.45095	eläke
94	1002	3.44700	jäädä
95	63	3.44509	riski
96	98	3.44270	yleinen
97	68	3.44238	homo
98	154	3.43976	seurustella
99	54	3.43951	maahanmuuttaja
100	56	3.43464	yhteinenhuolto
101	199	3.43267	onnellinen
102	55	3.42751	nimittäin
103	73	3.42569	pelkästään
104	75	3.42246	työttömyys
105	93	3.42201	ruma
106	67	3.42101	monesti
107	139	3.42056	johtua
108	103	3.41065	joo
109	118	3.41040	sana
110	334	3.40434	tuntea
111	267	3.40403	yleensä
112	95	3.39784	joukko
113	399	3.39733	jne
114	93	3.38884	teini
115	143	3.38861	naapuri

116	801	3.38365	yksi
117	2475	3.38225	itse
118	136	3.38163	avioero
119	51	3.37668	ämmä
120	118	3.37584	liittyä
121	55	3.37166	x
122	31379	3.36921	olla
123	66	3.36861	käsitys
124	231	3.36645	peruste
125	747	3.36356	v
126	92	3.36236	lisätä
127	105	3.36039	valittaa
128	80	3.35802	viisi
129	82	3.35681	myöntää
130	53	3.35521	väsyä
131	139	3.35481	sairas
132	68	3.35218	todellinen
133	236	3.35045	lisäksi
134	96	3.34976	muka
135	113	3.34793	kohtaan
136	63	3.34779	yleistää
137	78	3.34659	elävä
138	65	3.34659	alkoholisti
139	132	3.34601	tuskin
140	147	3.34556	edelleen
141	69	3.34439	määrätä
142	211	3.33905	yhteishuoltajuus
143	83	3.33838	tienata
144	174	3.33702	määrä
145	53	3.33659	kateellinen
146	74	3.33535	lisääntyä
147	82	3.33276	usea
148	359	3.32663	helppo
149	83	3.32660	korottaa
150	103	3.32319	köyhyys
151	677	3.31981	pieni
152	51	3.31857	eniten
153	110	3.31788	mainita
154	152	3.31546	tytär
155	127	3.31291	vika
156	1298	3.31282	myös

157	559	3.30997	poika
158	268	3.30911	palsta
159	88	3.30911	helposti
160	207	3.30679	kokemus
161	74	3.29617	esimerkki
162	163	3.29444	opiskella
163	135	3.29141	tavallinen
164	54	3.29141	poistaa
165	204	3.29038	siksi
166	94	3.28879	d
167	55	3.28312	olettaa
168	191	3.28168	kyse
169	132	3.28026	eräs
170	98	3.27997	paitsi
171	130	3.27982	liitto
172	192	3.27937	suomalainen
173	82	3.27435	aloittaa
174	87	3.27093	avoliitto
175	165	3.26604	toki
176	152	3.26549	kai
177	71	3.26246	ruveta
178	60	3.26181	ok
179	56	3.25849	varata
180	144	3.25665	lähes
181	111	3.25386	lisää
182	292	3.25101	varmasti
183	159	3.24696	ainoa
184	349	3.24576	taas
185	188	3.24409	taitaa
186	56	3.24200	elättäjä
187	57	3.23511	reilu
188	119	3.23431	tällainen
189	169	3.23426	valita
190	242	3.23174	usein
191	77	3.23013	vaikkapa
192	174	3.22328	tukea
193	1081	3.22320	kyllä
194	3053	3.22157	minä
195	443	3.21967	osa
196	67	3.21870	peljätä
197	67	3.21870	luku

198	3114	3.21728	saada
199	556	3.21698	todella
200	1948	3.21637	nainen